

Földtani Közlöny

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT
FOLYÓIRATA

БЮЛЛЕТЕНЬ ВЕНГЕРСКОГО
ГЕОЛОГИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ GÉOLOGIQUE
DE HONGRIE

ZEITSCHRIFT DER UNGARISCHEN
GEOLOGISCHEN GESELLSCHAFT

BULLETIN OF THE HUNGARIAN
GEOLOGICAL SOCIETY

T. 113.

No. 4.
(1983)

FÖLDTANI KÖZLÖNY

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT FOLYÓÍRATA

113. KÖTET

*

TARTALOMJEGYZÉK — СОДЕРЖАНИЕ — CONTENU

DR. DANK V.: A hazai kőolajföldtan kedvezőtlen világgazdasági közegben (Elnöki megnyitó)	285-288
DR. BÉRCZI I.: Főtitkári beszámoló (1983. március 16.)	289-296
DR. JASKÓ S.: Dr. Szentés Ferenc tiszteleti tag emlékezete (1907-1982)	297-301

ÉRTEKEZÉSEK — НАУЧНЫЕ СТАТЬИ — MÉMOIRES

SERESNÉ HARTAI ÉVA: Néhány újabb savanyú piroklasztikum előfordulása a Bükk-hegységben — Das Vorkommen von einigen neuen sauren Pyroklastiten im Bükk-Gebirge	303-312
DR. FODOR TAMÁSÁ — HORVÁTH ZS. — DR. SCHUER GY. — SCHWEITZER F.: A Récalmás-külsi magaspartonk mérnökgeológiai térképezése — Ingenieurgeologische Kartierung der Hochufer von Récalmus-Kules	313-332
DR. KÁKAY SZABÓ ORSOLYA: A mauritziit újvizsgálata — Die Neuuntersuchung von Mauritziit	333-356

RÖVID KÖZLEMÉNYEK — КРАТКИЕ СООБЩЕНИЯ — NOTICES

DR. DETRE CS.: Az első Ophiuroidea maradvány a magyarországi alsótriászából — The first Ophiuroidea from the Hungarian Lower Triassic	357-364
---	---------

A MAGYAR FÖLDTANI IRODALOM JEGYZÉKE, 1982. — БИБЛИОГРАФИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ГЕОЛОГИЧЕСКИХ И СМЕЖНЫХ НАУК В ВЕНГРИИ 1982. г. — RÉPERTOIRE BIBLIOGRAPHIQUE DES PUBLICATIONS DU DOMAINE DES SCIENCES GÉOLOGIQUES EN HONGRIE, 1982	365-380
---	---------

HÍREK, ISMERTETÉSEK — СООБЩЕНИЯ, РЕЦЕНЗИИ — NOTICES, REVUE BIBLIOGRAPHIQUE	387-388
--	---------

TÁRSULATI ÜGYEK — ДЕЛА ОБЩЕСТВА — AFFAIRES DE LA SOCIÉTÉ	389-395
--	---------

A hazai kőolajföldtan kedvezőtlen világ gazdasági közegben

(Elnöki megnyitó*)

Dr. Dank Viktor

Tisztelt Közgyűlés!

Társulatunk közgyűlését olyan időpontban tartjuk, amikor az ásványi nyersanyagok ismételen előtérbe kerülnek részben azért, mert a kereslet irántuk nőtt, részben mert csökkent.

A földtant művelők tudják, hogy az ásványi nyersanyagok, emberi mértékkel mérve, a meg nem újuló energiaforrások közé tartoznak, ezért készleteik végesek. De tudjuk azt is, hogy ennek a végső készletnek megismerése még korántsem történt meg és a tudomány-technika fejlődésével még számos lehetőség kihasználása, valóra válása várható.

Különösen a kőolaj vonatkozásában szembeötlő az a tevékenység és szemlélet, amely ezt a fontos földtani produktumot gazdaságpolitikai eszközként kezeli. A geológusok nagyon jól tudják, hogy a napvilágot látott borúlátó prognózisok, az olajkészletek gyors kimerüléséről szóló híresztelések éppoly alaptalanok, mint amilyen indokolatlan a túlzott optimizmus a világpiacian észlelhető átmeneti túlkínálattal és az ezzel járó árcsökkenéssel kapcsolatban.

Tény az, hogy a szocialista országok közül egyedül a Szovjetunió önellátó, és rendelkezik világviszonylatban is jelentős kőolaj- és gázkészletekkel. Nagyságrenddel kevesebb található Romániában, még kevesebb Magyarországon, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Bulgáriában és a Német Demokratikus Köztársaságban. A KGST-be tömörült tagországok a mai kiélezett világpiaci helyzetben mentesülnek más, olajszegény országok problémáitól, annak ellenére, hogy ezek is egyre többet kénytelenek fizetni az 5 évenként a világpiaci árhoz igazított szovjet kőolajért.

Sajnos az elmúlt évben a magyar exportcikkek jelentős részénél csökkentek a világpiaci árak, különösen a búza, a vágott baromfi, a marhahús, a vágómarha, a növényi olaj, a nitrogén-műtrágya és az alumínium alapanyagának alacsony ára hatott ránk igen kedvezőtlenül.

A bányászati vonalon egyedül bauxitkészletünk nevezhető nemzetközi viszonylatban is jelentősnek, működő bányáinkat figyelembe véve. Az alumíniumtömb 1981. évi ára 20%-kal csökkent. Ezzel egyidejűleg csökkentek a színesfémek (őn, ólom, cink, réz) árai is.

Ezen kedvezőtlen hatások világpiaci környezetében a szénhidrogének iránt megnyilvánuló fokozott igények kielégítése sajnos mindmáig elsősorban extenzív módon teljesül. Ez azt jelenti, hogy elsősorban új telepek felfedezése és termelésbe állítása révén jutunk olyan mennyiségekhez, amely a felhasználók, a fogyasztók rendelkezésére áll. Szaporodnak az olajmezők, a gázmezők, a kutatás egyre mélyebb képződmények felé tolódik el, és a tengerrel borított kontinentális küszöb (self) kutatása is eredményesen folyik. Szintén fejlődik

* Elhangzott a Társulat 1983. III. 16-ik közgyűlésén.

a már ismert olajelőfordulások racionális művelése, az intenzív termeltetés. (Ez rendszerint azzal kezdődik, hogy felfogják és elvezetik vagy visszasajtolják az addig levegőbe eresztett gázmennyiségeket — és folytatódik azzal, hogy egyre hatásosabb termelési módszerekkel az eredeti készleteknek mind nagyobb hányadát hozzák felszínre, termelik ki, tehát csökken a visszamaradó rész, azaz a veszteség.)

A legutóbbi években már arra a problémakörre is jelentős figyelmet fordítottak a szakemberek, hogy miként és hol lehetne növelni a szénhidrogének felhasználásának hatáskörét vagy helyettesíteni más anyagokkal. Közismert a kőolaj-takarékosságnak egyik formája: értékesebb, sokoldalúbb termékeket előállítani, a kőolajat gázzal helyettesíteni — mindkettőt intenzívebben felhasználni vegyipari célokra. Ugyancsak fontos cél, megszüntetni a gáz erőművi felhasználását és helyette a kis fűtőértékű szennel termelni elektromos áramot. Később pedig hasadó anyagok, a magfűző, napenergia stb. fokozottabb bekapcsolására is sor kerül. Az utóbbi években józan indokok szorgalmazták a kisebb energiafelhasználást igénylő gyártmányok, a kisebb fogyasztású eszközök, gépek, motorok előállítását.

A hazai viszonyokat vizsgálva és beillesztve az imént vázolt világtendenciák sorába, az állapítható meg, hogy bizonyos késéssel követjük ezt az irányzatot. Nálunk is mindmáig az új szénhidrogén-előfordulások felfedezése és termelésbe állítása a döntő tényező, és várhatóan továbbra is ez marad. Ugyanakkor jelentős erőfeszítések történnek a kihozatali hatások növelésére, tehát a veszteségek csökkentésére. Mi is fokozzuk a korszerűbb termékek előállítását az olajból, és akad némi eredmény a felhasználásban, takarékoságban is. Az, hogy a gyárakban, nagyüzemekben milyen takarékosági intézkedések folynak, alig ismertek és nem is követhetők, csak az információkkal rendelkező szakszervezetek számára. Pl. a Tiszai Hőerőmű kis fűtőértékű (CH_4 , CO_2 , N_2 gázkeverék) földgázzal való ellátása, a meglevő ipari, mezőgazdasági, kommunális és háztartási fogyasztóknál a tüzelő- és fűtőolaj helyettesítése földgázzal. E tekintetben az Ipari Minisztérium az Országos Tervhivatallal, és az Országos Fejlesztési Bank jelentős lépéseket tett, preferenciákkal, pályázati kiírásokkal, melybe a MTE SZ is intenzíven bekapcsolódott: az energiaraionalizálási kormányprogramba. De azt már milliók tapasztalják, hogy az épületek nyílászárói és a korszerű szigetelések nehezen vagy nem szerezhetők be; számos gyártmányunk előállításához és működéséhez több energia kell, mint más iparilag fejlett ország azonos termékéhez. Késik vagy meg sem valósul a hazai személyautók dízelesítési, gázra állítási programja.

Néhány szakíró elnéző gúnyolódással élcelődik a „fogyasztáscsökkenésre törekvő szerkentyűkön”, szinte belenyugodva abba, hogy a szocialista országokban gyártott gépkocsiknál jóval kevesebbet fogyasztó, de nagyobb teljesítményt és kényelmet nyújtó kocsik milliói róják már az utakat világszerte — éppen e „szerkentyűk”, ötletek, megoldások jóvoltából. Ma már egyáltalán nem elérhetetlen vágyálom, hanem műszaki valóság, hogy az 1966-os típusokhoz viszonyítva, mert a Zsiguli—Lada „őse” a Fiat-124-es akkor nyerte el az „év autója” címet — az azonos teljesítményű és tömegű gépkocsik 40—60 százalékkal kevesebb üzemanyagot igényelnek ott, ahol erre a fejlesztésre súlyt helyeztek. Ez adott esetben 40—60 százalékkal több megtett kilométert vagy devizamegtakarítást jelent.

Ami a földtani kutatásokat illeti: ezeknek az a feladata, hogy az ország földtani felépítésének, sajátosságainak minél valóságosabb megismerését érje

el. (Ezeket az ismereteket összegzően tartalmazza a földtani és kőolajföldtani modell.) Ennek alapján meghatározhatók a kutatási feladatok; ezek ismeretében pedig a feladatok súlya, fontossága és megoldási sorrendje. A jelenlegi nemzetközi árviszonyokat ismerve, a hazai szénhidrogénkutatások a legnagyobb népgazdasági haszonnal versenghetnek, ezért prioritásuk nem vitatható.

Az olajipartól származó bevételek igen jelentősek az ország adózásból származó jövedelmének szektorában. Nagyon fontos szerepet játszik ezen belül a hazai földből kitermelt évi kétmillió tonna kőolaj, 0,8 millió tonna kondenzátum (párlat) és 6–7 milliárd m³ gáz.

A hatodik ötéves terv szénhidrogén-földtani kutatásainak alapja az OKGT földtani szervezete által 1979. január 1-i állapotot rögzítő prognosztikus készletkészítés. Ezek szerint nyilvánvaló, hogy a korábbi tervperiódus alatt kapott geológiai, geofizikai, geokémiai információk értékelése során újabb lehetőségek nyíltak, ezáltal az ország becsült potenciális szénhidrogéntartalékai növekedtek. Az intenzív termelés által kivett mennyiségek ellenére prognosztikus szénhidrogénkészleteinknek még kereken fele felfedezésre vár. A potenciális ipari készletre vonatkozó becslés százalékában: kőolaj 23, földgáz 77%. A prognosztikus ipari készleteknél 18% a kőolaj és 82% a szénhidrogéngáz aránya. A felfedezésre váró készletek esetében kőolajból a potenciális készlet 38%-a, a földgáz 52%-a vár még egyre nehezebb feladatként felkutatásra. Összes szénhidrogénkincsünk mintegy 23%-át kitermeltük, 28%-a kategorizált ipari készlet formájában a hazai termelés bázisát adja, míg 49%-ának felkutatása további tevékenységünk feladata.

Általánosságban fogalmazva, kőolajból a várható felfedezések mennyisége valamivel alatta marad a már kitermelt mennyiségnek, földgázból a kitermeltnek háromszorosa, szénhidrogénekből összességében a kitermelt mennyiségek kétszerese vár felfedezésre a mai prognózisunk szerint. Minden okunk megvan bízni abban, hogy a tudományos megismerés és annak a gyakorlatba való gyors átültetése révén olyan új földtani programokat tudunk a kutatás számára megfogalmazni, és a megfelelő technika-technológia segítségével megoldani, amelyek további várható készletnövekedéshez vezetnek a jövőben. A magyar medence sajátos geotermikus viszonyainak következménye, hogy a fő szénhidrogénképződési zónák a világ átlagához képest feljebb tolódtak. A hazai szervesgeokémiai vizsgálatok eredményei alapján azonban az is kimutatható volt, hogy 5000 m körüli mélységben is várhatók szénhidrogén-felhalmozódások.

Az eddigi munkánk eredményeként egyre pontosabban tudjuk körvonalazni a földtani összletek szénhidrogén-kutatási értékét. A hatodik ötéves tervben a prognózis alapján készített programok, éves tervek szerint folyik majd a kutatási tevékenység: évente 3000 km szeizmikus vonalhossz bemérését és 200 km kutatófúrás mélyítését tervezzük. A feladat: 35 millió tonna új ipari szénhidrogénkészlet felkutatása.

A tudományos megismerés kiszélesítése és szervezettebb irányítása a jövőben egyre fontosabb tényezővé válik. A korszerű földtani modell megalkotása, folyamatos kiegészítése szintén alapfeltétel. Jó, ha tisztán látjuk és tudatosítjuk, hogy energiahordozók, ásványi nyersanyagok kiaknázásában a világon a legkötöttebb gazdálkodás folyik mind a fejlett tőkés, mind a fejlődő tőkés — és olajban gazdag —, mind a szocialista országokban. Egyeztetett, megvitatott és elfogadott koncepció szerint folynak a kutatások, a bányászat, az értékesítés és az árak kialakítása egyaránt. Így van ez nálunk is, és nem is lehet

másként. Az operatív és az elméleti tevékenység, a tudomány és a gyakorlat a földtani kutatásokban szervesen összefonódik.

A hazai területen csak folyamatosan fejlesztett, korszerű földtani modellel, egyre modernebb geofizikai és fúróberendezésekkel, műszerekkel, földtani anyagvizsgáló eszközökkel és módszerekkel lehet a kutatás vonalán új eredményeket elérni.

Főtitkári beszámoló*

Dr. Bérczi István

Tisztelt Küldött Közgyűlés, kedves vendégeink, hölgyeim és uraim!

Néhány évvel ezelőtt nagy divat volt a bioritmus számítás, rossz nyelvek szerint inkább „bioritmus ámitás”, amely az egyén biológiai és pszichikai állapotában megfigyelhető ritmicitás extrapolálásával próbálta előrejelezni terhelhetőségének, várható teljesítményének ingadozását. A társadalmi jelenségeket figyelemmel kísérők számára nem újdonság az a megállapítás, hogy hasonló ritmicitás megfigyelhető a választott testületek tevékenységében is. Amikor az 1982. évi programunkat és az 1983-as munkatervünket összeállítottuk előre és tudatosan számoltunk és számolunk azzal a jelenséggel, hogy egy 5 évre választott testület életében a félidőhöz közeledve az aktivitás-csökkenés veszélye fennáll, és ezt ellensúlyozni kell. Remélem, hogy a számszerű adatok és az azok mögött rejlő tartalom meggyőzően bizonyítja majd az ellensúlyozás sikeres voltát.

A beszámolási időszakban Társulatunk taglétszáma 1664-ről 1680 főre emelkedett, ami 1%-os növekedésnek felel meg. A vidék—Budapest megoszlás 730 : 950, ami 43 : 57-es arány, azaz a közel 40 : 60-as megoszlás már hosszabb távon is mértékadónak látszik. Az év szomorú tényei közé tartozik, hogy 10 tagtársunktól kellett végső búcsút vennünk:

SZENTES Ferenc

LAKATOS Tibor

Hans Rudolf von GAERTNER (Hamburg) tiszteleti tag

SCHWÁB Mária

FARKAS Zsolt

KRISTON Béla

KÖRNYEI Elek

TILESCH Leó

KECSKÉS Tibor

TATÁR János

távoztak el visszavonhatatlanul körünkben.

Kérem, tisztelegjünk emléküknél néma felállással!

A statisztika Társulatunk fennállásának 135. évéről az alábbi számakkal emlékezik majd:

* Elhangzott a Társulat 1983. III. 16-i közgyűlésén.

Nagyrendezvény (vándorgyűlés + tanulmányi kirándulás)	9 db	720 fő 2860 fő	80 fő/db 20 fő/db
Előadói feladatok, ankétok,	110 db		
Vezető testületek ülési	41 db	548 fő	13 fő/db
Filmszemle	1 db	33 fő	

A számok mögött rejlő tartalmat is figyelembe véve a kép sokkal életesebbé válik. Kiemelkedő esemény volt az októberi Somogy—Zala megyei vándorgyűlés, mind a részvétel, mind az elhangzott előadások számát, tartalmát illetően. A két vendéglátó megye eltérő földtani adottságaiból fakadóan az első, a Somogy megyei napon az agrogeológia, a vízkészletek feltárása és az azokkal való gazdálkodás, a helyi hasznosítás — elsősorban építőipari — nyersanyagok kutatásának és termelésének problémáit taglaló előadások jelentették a fő csapás irányát; míg a Zala megyei, második nap programját meghatározta az a tény, hogy a környék fő nyersanyagkincse a szénhidrogén, amely a termelés előrehaladott fázisában levő telepekből, a kutatás szempontjából érettnek (erőteljesen megkutatottnak) minősülő területről származik. A tartalmas program és a zökkenőmentes lebonyolítás a Déldunántúli Területi Szervezet vezetőségéből és a központi titkárságból összeállított szervezőbizottság, valamint a vendéglátók (Kaposvári megyei és városi vezetőség és a nagykanizsai Kőolaj és Földgázbányászati Vállalat) erőfeszítését és odaadó munkáját dicséri.

A beszámolósi időszakban hazánkban tartotta X. kongresszusát a nemzetközi földtudomány történeti társaság, az INHIGEO. A rendezvény témája, a földtani térképezés története végelemzésben a földtani gondolkodás történetét tükrözi a legelső, a topográfiaiaktól még alig is eltérő térképektől a mai, nyersanyagorientált, kutatást segítő speciális térképekig. A 13 országot képviselő közel 100 résztvevő számára a 4 napos kirándulással kiegészített kongresszuson igyekeztünk azt bemutatni, mennyiben járult és járul hozzá a magyar földtudomány ezeknek a napi aktualitást is hordozó kérdéseknek megoldásához. A jól sikerült és Társulatunk nemzetközi hírnevét öregbítő kongresszus szervezőinek áldozatos munkája megérdemli a közgyűlés elismerését.

A területi szervezetek a működésük színterét jelentő régiók aktuális földtani, nyersanyagkutatási kérdései mellett a magyar földtudomány jelentősebb évfordulóiról is megemlékeztek. Így az *Alföldi Területi Szervezet* a Magyar Földrajzi Társasággal, az MTA Földrajzi Bizottságával, az MTA Szegedi Bizottságának Földtudományi tagozatával, a József A. Tudományegyetemmel közösen emlékezett meg januárban PRINZ Gyula születésének 100. évfordulójáról. Az aktuális kérdések sorában április hónapban — a XXIII. Csongrád megyei Műszaki Hónap keretében — tudományos ülésszakon foglalkoztak, a Magyar Hidrológiai Társaság területi szervezetével, a szegedi Akadémiai Bizottsággal közös társaságban, a hévizek hasznosításának kérdéseivel. Hasonlóan emlékezett meg januárban PRINZ Gyula születésének 100. évfordulójáról. Az aktuális kérdések sorában április hónapban — a XXIII. Csongrád megyei Műszaki Hónap keretében — tudományos ülésszakon foglalkoztak, a Magyar Hidrológiai Társaság területi szervezetével, a szegedi Akadémiai Bizottsággal közös társaságban, a hévizek hasznosításának kérdéseivel. Hasonlóan emlékezett meg januárban PRINZ Gyula születésének 100. évfordulójáról. Az aktuális kérdések sorában április hónapban — a XXIII. Csongrád megyei Műszaki Hónap keretében — tudományos ülésszakon foglalkoztak, a Magyar Hidrológiai Társaság területi szervezetével, a szegedi Akadémiai Bizottsággal közös társaságban, a hévizek hasznosításának kérdéseivel.

A *Budapesti Területi Szervezet* programjából nagyszerű, terepbejárással egybekötött Velencei hegységi előadást célszerű kiemelni az Észak-magyarországi Területi Szervezettel közösen szervezett II. Országos Bányaföldtani Ankét mellett.

A Dél-dunántúli Területi Szervezet fúrástechnikai továbbképző tanfolyama hazagpótló jelentőségű ismeretekkel szolgált az érdeklődők részére. A mecseki bányászkodás 200 éves jubileuma kapcsán avatták fel VADÁSZ Elemér emléktábláját a Mecseki Kőszénbánya Vállalat székházának falán.

Az Észak-középdunántúli Területi Szervezet májusban tartotta a területén működő földtani szervezetek közös beszámoló ülését, míg novemberben a matematikai statisztikai módszerek földtani alkalmazásával foglalkozó ankét adott tájékoztatást e fontos módszertani eljárással kapcsolatos ismeretek állásáról.

A zirci földtani napok keretében felavatták TELEGDY ROTH Károly emléktábláját a zirci Pantheonban.

Az Észak-magyarországi Területi Szervezet kiemelkedő rendezvénye a Budapesti Területi Szervezettel és az Általános Földtani Szakosztállyal közösen szervezett II. Országos Bányaföldtani Ankét. E négyvenként ismétlődő előadásorozat a hazai bányageológia fejlődésének időről időre való felmérését teszi lehetővé.

A tematikus szakosztályok rendezvényeinek jellemzője a széles alapokra helyezett együttműködés, amely nemcsak a társosztályokat, hanem a társ-egyesületek érintett szakosztályait is felölelte. Így a Mérnökgeológiai és Környezetföldtani Szakosztály áprilisi, „Az építő- és építőanyagipari nyersanyagok mérnökgeológiai problémái” c. ankétja szervezésében szerepet kapott Gazdaságföldtani Szakosztályunk, a Budapesti Területi Szervezet, a Nemzetközi Mérnökgeológiai Asszociáció Magyar Nemzeti Bizottsága, a Szilikátipari Tudományos Egyesület, és a MTESZ Központi Környezetvédelmi Bizottsága.

A mérnökgeológia és környezetföldtan jellegű fakadó, széles körű kapcsolatrendszerrel jelzi az a tény, hogy az „Autópályák mérnökgeológiai vizsgálata” c. ankét a Közlekedési Tudományos Egyesület Közúti Szakosztályának, a „Külfejtések mérnökgeológiai problémái” c. rendezvény az OMBKE Bányászati Szakosztályának közreműködésével zajlott le.

Az a tény, hogy az önálló egységként a geológiához sorolható szakterületek nem törekednek más tudományágak mindenáron történő bekapcsolására, jelzi ezen együttműködési rendszerek élet diktálta szükségszerűségét. Így példaként említhetjük a Tudománytörténeti Szakosztály „Földtani Tudománytörténeti Napok” c. immáron hagyományos rendezvényét, a Rétegtani-Ös-lénytani Szakosztálynak az észak-magyarországi neogént bemutató terep-bejárását.

Új kezdeményezésként és figyelemre méltó részvétellel kiemelkedő eseményként kell megemlíteni az Ifjúsági Bizottság „Első előadói ankétját”, amelyen közel 50, társulati fórum előtt eddig nem szerepelt fiatal kolléga — már végzetek és hallgatók vegyesen — adtak számot kezdeti szakmai-tudományos tevékenységükről.

A társulati tevékenység harmadik alapvető formája évek óta a munkabizottságok működtetése, amelyek külső megbízások teljesítésével a szakmai ismeretanyag legrugalmasabb hasznosításának formáját jelentik. 1982 során 7 megbízást kaptunk, amelyek közel 1,3 millió Ft-os bruttó bevétele jelentős tétel költségvetésünkben.

Néhány szót publikációs tevékenységünkről.

A Földtani Közölny 1982-es évfolyamának valamennyi száma megjelent. A 4. számot éppen ma expedálta a kiadó. A Földtani Kutatás terjesztésével kapcsolatos kötelezettségeinknek eleget tettünk, az 1982-es számok mellett

már megjelent — a II. Országos Bányaföldtani Ankét anyagával — a 83. évi első szám. A szakosztályi kiadványok közül már megjelent az Őslénytani Viták 28—29. száma, a Mérnökgeológiai Szemle 28. száma, a Tudománytörténeti Évkönyv 8. száma és az Általános Földtani Szemle.

Tisztelt közgyűlés!

Az elmúlt évi főtitkári beszámolómban hangsúlyt kapott, hogy milyen fontos a testvéregyesületek közti megfelelő, a napi munka szintjére lebontott kapcsolat. Az eseménynaptár kapcsán már szó esett a közös rendezvényekről. Emellett új fejlemény, hogy valamennyi területi szervezetünk kijelölte működési területén a kapcsolatok folyamatos ápolásáért felelős személyeket. A névsor a következő:

	OMBKE*	MGE	MHT	MKBT	Ifj. Biz.
É.-M. o.	GODA Lajos	NÉMEDI VARGA Z.	POLLYÁK TIBOR		
Alföld	PAP Sándor	SZENTGYÖRGYI Károly	MOLNÁR BÉLA		
Budapest	BREZSNYÁNSZKY Károly	SZERECZ FERENC			KÁZMÉR MIKLÓS
É és K Dunántúl	MAKRAI László ERDELYI TIBOR		HEGEDŰS ISVÁNNÉ		
D-Dunántúl	ÉRDI KRAUSZ GÁBOR KOVÁCS ENDRE	BARABÁS ANDOR NÉMETH GUSZTÁV	KASSAI MIKLÓS	KOCH LÁSZLÓ	

* OMBKE — Orsz. Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület
 MGE — Magyar Geofizikusok Egyesülete
 MHT — Magyar Hidrológiai Társaság
 MKBT — Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Kérem, hogy bátran és aktívan használják ki ezeket a csatornákat az élet — a nyersanyag kutatás és -termelés — diktálta közös problémák minél alaposabb vizsgálatára és az optimális megoldási lehetőségek felvázolására.

Belső kapcsolatrendszerünk vizsgálatakor meg kell emlékeznünk a MTESZ különböző vezető testületeiben és bizottságaiban végzett munkákról. A rendszeresen ülésező Országos Elnökségen és főtitkári-titkári értekezleteken kívül, képviselőink révén részt veszünk az Állami Díj bizottság, a Gazdasági Bizottság, a Gazdaságpolitikai Bizottság, a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága, a Sajtó és Propaganda Bizottság, a Tudománypolitikai Bizottság, Seniorok Tanácsa, az Ifjúsági Koordinációs Bizottság, a Központi Oktatási Bizottság, a Tudománytörténeti Bizottság, a Fejlődő Országok Bizottsága, a Környezetvédelmi Bizottság, a Műszaki Értelmisség Helyzetét Vizsgáló Bizottság, a Kreativitás Bizottság munkájában. A beszámolási időszak volt az első, amikor a MTESZ XIII. közgyűlésén ismételten hangsúlyozott igénynek megfelelően, miszerint a „MTESZ állásfoglalásával segítse elő a népgazdasági szintű döntéseket”, több átfogó szövegtervezet került a MTESZ vitafóruma elé. A véleményezésből Társulatunk szakértői is kivették a részüket, írásbeli észrevételeikkel segítve a döntéshozókészítés különböző fázisaiban a Szövetség elé kerülő, esetenként kimunkálásuk mélységét és színvonalát tekintve nagyon is heterogén tervezetek végző formába öntését.

Ezt a tevékenységet továbbra is a MTESZ-ben tömörült tagegyesületek szellemi tőkéje legalkalmasabb gyümölcsötvetési módjának tartjuk, igényeljük, és csak remélni tudjuk, hogy a már eddig tett észrevételek a kibocsátott végző változatokban tükröződnek majd, ily módon is lökést adva annak a szakmai hivatástudatnak, elkötelezettségnek, amely nélkül a tudományos egyesületekben végzett felelősségteljes társadalmi munka nehezen képzelhető el.

Belső kapcsolatrendszerünkhöz tartozik az oktatással, szakképzéssel kapcsolatos kérdések napirenden tartása. Az egyetemek nappali tagozatán történő szakemberképzés néhány kérdése, különösen pedig a szervezett posztgraduális képzés hiánya változatlanul égető probléma még akkor is, ha a ma már társadalmi méreteket öltő gondnak, a műszaki és természettudományi pályák iránt megnyilvánuló érdektelenségnek a mi szakterületünket érintő vetületét jelentik. Tisztelet a kivételnek, de a szakmai elhivatottság érzése nélkül, az idősebb, de már a középgeneráció számára is megemészthetetlenül alacsony felvételi pontszámmal a műszaki és tudományegyetemekre bekerülő hallgatók jövőbeli várható teljesítménye joggal támaszt kételyt az elkövetkezendő időszak műszaki, természettudományi és agrár értelmiségeinek versenyképességét illetően. Bizonyára ez a felismerés is szerepet játszott abban a kormányzati döntésben, amely a középfokú szakemberképzés újabb módosításáról, gyakorlatilag a régi rendszerű technikusképzés némileg változtatott formában történő helyreállításáról határozott. Ennek tartalommal való kitöltésében sokat segíthet a középfokú szakembereket alkalmazó intézmények („a fogyasztók”) igénye.

Ennek megfelelően az Oktatási Bizottság kezdeményezésére a tatabányai Szabó József szakközépiskolával egyeztetve a közeljövőben körlevélben fogjuk kérni az iparvállalatok, intézetek vezetőit, röviden adják meg jövőbeli technikusokkal, felkészültségükkel szemben támasztott követelményeiket, hogy az új képzési tervek összeállításánál ezt figyelembe vehessük.

Ismerjük SENECA mondását, miszerint „időnk egy részét nyíltan elrabolják, más részét ellopják tőlünk, harmadik része észrevétlen elfolyik”. Kérjük a főgeológusokat és vállalatvezetőket ezt a körlevelet ne sorolják egyik kategóriába se, hisz ne felejtjük el: amit most alakítunk ki, az legalább az ezredfordulóig meghatározza a középfokú képzés menetét. S azt sem árt emlékeztetnünk idezni, hogy a hajdani erős szakmai képzést adó technikum hány kitűnő hallgatót adott a felsőfokú intézményeknek. Ezen a szinten tehát a közép- és felsőfokú szakképzés erősen összefügg.

Tisztelt közgyűlés!

Néhány szót kell ejtenem az év közben bekövetkezett személyi változásokról. ALLDIATORIS IRMA választmányi tagtársunk, ill. BARTÓ Lajos tiszteleti tagunk egészségi okokra hivatkozva lemondott a Tudománytörténeti Szakosztály elnöki tisztéről, ill. a Társulat Fegyelmi bizottságában, valamint a MTESZ Szeniorok Tanácsában viselt tisztségéről. Elnökségünk, a Társulat Alapszabályában rögzített módon történő megerősítéséig BOGSCH László tiszteleti tagunkat bízta meg a Tudománytörténeti Szakosztály elnöki teendőinek vitelével, míg a Fegyelmi Bizottságban és a Szeniorok Tanácsában megüresedett helyet később fogjuk betölteni. Jelöltünk van, beleegyezését várjuk.

Az Ásványtan-Geokémiai szakosztály titkára, BALÁZS Endre helyére, aki hivatali elfoglaltságára hivatkozva lemondott tisztségéről, GATTER Istvánt választotta meg a szakosztály tagsága, míg az eddig általa betöltött Ásványgyűjtők Klubja titkári posztjára KOCSÁRDY ÉVA került. A tisztségükből távozóknak munkájukat megköszönjük, az új tisztségviselőknek pedig sikeres tevékenységet kívánunk.

Ugyancsak az Ásványtani-Geokémiai szakosztályt és az Ásványgyűjtők Klubját érinti az a *szervezeti változás*, hogy az utóbbi a szakosztály szakcsoportjaként kíván a továbbiakban működni. Mérlegelve a klub népszerűségét (500 fős bejegyzett létszámmal rendelkezik), továbbá azt a szerepet, amit a sajnálatosan hézagos földtudományi közművelődés terén betölt, továbbá a szakosztályi keretben megvalósítható fokozottabb szakmai felügyeletet, elnökségünk a fúzióhoz az előzetes engedélyt megadta.

A személyi hírek között örömmel jelentem, hogy 1982-ben alábbi tagtársaink kaptak magas kitüntetést:

MEISEL János	Szocialista Magyarországért Érdemérem
MONOS János	Munka Vöröaszszló Érdemrend
KLIBURSZKYNÉ VOGL MÁRIA,	Munka Érdemrend Arany fokozat
tiszteleti tag	
HÁMOR Géza	Munka Érdemrend Ezüst fokozat
BOHN Péter	Munka Érdemrend Bronz fokozat
MORVAI Gusztáv	„A Szovjetunió Földtani Intézetének 100 éve” c. miniszteri kitüntetés.

GRASSELLY Gyula tiszteleti tagunkat az Akadémia ez évi közgyűlésén az MTA rendes tagjává választották.

JUHÁSZ András az Észak-magyarországi Területi Szervezet, ZENTAY Tibor az Alföldi Területi Szervezet titkára hosszú éves munkájuknak elismeréseként MTESZ Díjban részesültek.

Tisztelt közgyűlés!

Belső kapcsolataink után tekintsük át nemzetközi ügyeink alakulását. Az 1984-es, Moszkvában rendezendő 27. nemzetközi geológus kongresszus és az 1985-ös budapesti Neogén Kongresszus közeledtével nemzetközi kapcsolataink e célokra orientált felhasználása mind parancsolóbb szükségyszerűség.

A beszámolási időszakban a beutazások és kiutazások a következőképpen alakultak:

Beutazók

	Szoc. orszá- gokból (fő)		Nem szoc. or- szágokból (fő)
Szovjetunió	27	Hollandia	1
Bulgária	1	Nagy-Britannia	4
Csehszlovákia	6	Ausztria	2
Német Dem. Közt.;	10	Franciaország	2
Kínai Népközt.	2	Német Sz. K.	4
	46	Izrael	2
		USA	1
			16

A számok természetesen tartalmazzák az INHIGEO X. kongresszusára érkezők adatait.

Kiutazók

	Szoc. országok (fő)		Nem szoc. or- szágok (fő)
Szovjetunió	3	Törökország	1
Bulgária	4	Olaszország	1
Lengyelország	2	India	1
Csehszlovákia	1		—
	10		3

A kiutazások forintköltsége közel 100 000 Ft-ot tett ki. Ennek egy részét — többnyire az útiköltségek kiegyenlítése formájában — a kiutazók, illetve munkáltatójuk vállalták magukra. Az 1981-hez képest változatlan forintkeretből így is csak a kiutazók számának szinten tartását tudtuk elérni. Ebben a távolabbi úticélok és az egyre növekvő részvételi költségek egyaránt szerepet játszanak. Jobb megoldás egyelőre nem kínálkozik, így — amíg azt a pénzügyi rendelkezések lehetővé teszik — továbbra is az útiköltségek áthárításával próbáljuk a rendelkezésünkre álló szerény összegek relatív növelését elérni.

A számok mögött rejlő tények: képviseltettük magunkat az Olasz Földtani Társulat megalapításának 100 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepségeken, a Török Földtani Társulat 36. éves közgyűlésén. Mindkét alkalmat felhasználtuk az 1985-ös Neogén kongresszus nemzetközi kirándulásában kulcsszerepet játszó két országban az előzetes szervezésre és a kongresszus népszerűsítésére, Társulatunk jubileumi emléklapoktételének adományozásával erősítve meg további együttműködési készségünket. Tagtársaink részt vettek a Nemzetközi Ércgenetikai Asszociáció tbiliszi kongresszusán, a várnai Geochem '82 összejövetelen, mely utóbbi a szocialista országok szénhidrogén geokémikusainak 3 évente összeülő fóruma.

A nem társulati szervezésű, de tagtársaink aktív részvételével lezajlott rendezvények közül ki kell emelni az ELTE Térképtudományi Tanszék és a Massachusetts Institute of Technology által szervezett „Kompresszív területek extenziós medencealakulatainak fejlődéstörténete, különös tekintettel a Kárpát-medencére” c. egyhetes veszprémi előadássorozatot, az IUGS RDP „Közép- és Kelet-Európa neogén ősföldrajzi térképei” c. programja vezérkarának ugyancsak Veszprémben tartott munkaértekezletét, valamint a Kárpát-Balkán Geológiai Asszociáció Szedimentológiai Munkabizottságának eresztvényi ülését.

Tisztelt közgyűlés!

Manapság sokat hallunk közgazdasági zsargonban cserearányromlásnak nevezett fogalomról; ami legáltalánosabban az elérhető eredmény/befektetett munka hányados csökkenéseként fogalmazható meg. Ez a jelenség, sajnos, a földtani kutatásban is érvényesül: egységnyi nyersanyagmennyiség megtalálásához — többek között — több és elmélyültebb geológiai előkészítő tervező munka szükséges. Ehhez kíván Társulatunk 1983. évi programja is

segítséget adni. Előjáróban be szeretném jelenteni, hogy éves vándorgyűlé-sünket október elején tartjuk. Ezúttal a Közép- és Észak-Dunántúl aktuális földtani nyersanyagkutatási kérdései kerülnek napirendre. A budapesti területi szervezet rendezi — immár hagyományosan — a jövő évi Geológiai Világkongresszus magyar előadásainak előzetes bemutatását. A MÁFI kezdeményezésére örömmel újítjuk fel a közös szervezésű beszámoló ülések rendszerét, ami április hónap kiemelkedő eseménye lesz. A jelentkezők létszámában lemérhetően rendkívülien nagy érdeklődés előzi meg az *Általános Földtani Szakosztály szerkezetföldtani és a Rétegtani-Őslénytani Szakosztály rétegtani továbbképző tanfolyamát*. Ez csak aláhúzza a számtalanszor ismételt megállapítást, hogy mennyire megalapozott igény van a szervezett posztgraduális képzésre.

Az Agyagásványtani Szakosztály illit ankétja e speciális agyagásvány csoport meghatározásával, genetikájával és hasznosításával kapcsolatos kérdéseket dolgozza fel majd májusban a Szilikátipari Tudományos Egyesülettel közös szervezésben. A Mérnökgeológiai és Környezetföldtani Szakosztály a burgenlandi kollégákkal közösen Nyugat-Magyarország mérnökgeológiai problémáit készülő 2 napos rendezvény formájában összefoglalni.

Sajnos a MTESZ egyesületek számára egyre kedvezőtlenebbé váló pénzügyi rendelkezések mellett — amelyek pl. drasztikusan korlátozzák, hogy az intézmények dolgozók részvételi díját kifizethessék — pillanatnyilag csak reménykedhetünk abban, hogy egy év múlva valamennyi tervezett rendezvényünk hiánytalan és zökkenőmentes lebonyolításáról adhatunk hírt.

Tisztelt közgyűlés!

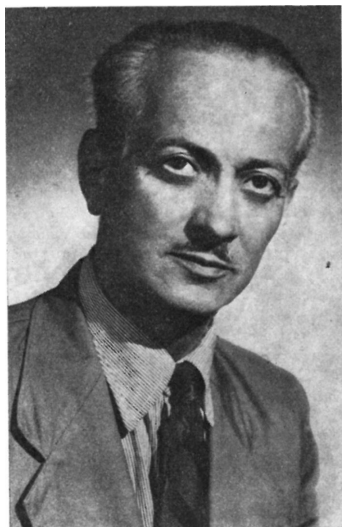
A közelmúltban külföldi kollégák nekem szegezték a kérdést: mit akar jelképezni Társulatunk jubileumi — porcelán — emléklakettje. Tényleg mit is? Talán a geológiai alkotó munka párhuzamát lehetjük fel a kaolin-víz-tűz e nemes anyaggá összeforró három komponensű rendszerében. A kaolin megfelelője a terepi-laboratóriumi megfigyelés, amit a vízzel — a szakmai fogások ismeretével — vegyítünk és kiegészítünk a szakmai lelkesedés, az elhivatottság tüzeiben. Úgy véljük erre az elhivatottság érzésre, lelkesedésre igencsak szükség van most is és még inkább szükség lesz a jövőben. Ha ennek ébrentartásában, élesztésében Társulatunk segítséget adhat — nem dolgozunk hiába.

Ehhez kívánok jó erőt, egészséget és jó szerencsét!

Dr. Szentes Ferenc tiszteleti tag emlékezete

(1907—1982)

Dr. Jaskó Sándor

Múlt évben hunyt el régi pályatársunk, a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagja: DR. SZENTES Ferenc. SZENTES Ferenc élete és tudományos működése azon évtizedekre esett, amikor a földtan tudománya nagy fejlődésen ment át. Ez a folyamatos átalakulás részben annak is volt köszönhető, hogy igen megnövekedett az ásványi nyersanyagok iránti kereslet és így világszerte jóval jelentősebb összegeket fordítottak a földtani kutatásokra is.

Emlékezzünk arra, hogy még ötven-hatvan évvel ezelőtt is jóformán csak a kalapács és a bányakompasz volt a térképező geológus összes felszerelése. A geofizika is még gyermekcipőben járt. Esetenként lovasszekereken szállított-

ták ki a terepi mérésekhez az akkoriban még csak kisiparilag összeszerkesztett geofizikai mérőműszerek legelső példányait. Ma már mindenütt megváltozott a helyzet. Terepjáró gépkocsik — nem egy esetben repülőgépek vagy helikopterek — könnyítik meg a nehéz terepviszonyokon a közlekedést. Bonyolult műszerekkel gazdagon felszerelt laboratóriumok vizsgálatai teszik eredményesebbé a begyűjtött anyagok feldolgozását. A hegyvidékeken végzett felszíni észlelések (montán-geológia) mellett ma már mind nagyobb szerephez jut a mélyfúrások és geofizikai mérések eredményeit összegező mélyszerkezeti geológia is. A felszabadulás óta eltelt harmincnyolc év alatt hazánkban több mint húszszorosára növekedett a geológusok létszáma. Ezzel is kapcsolatos a munka jellegének megváltozása. A térképezéssel és ásványi nyersanyagkutatással foglalkozó geológusoknak azelőtt általában sajátos egyéni munkamódszerük volt, ami megnehezítette elért eredményeik egységes értékelését. Csak a felszabadulás után térünk át a hivatalos előírások szerint megtervezett és kivitelezett rendszeres csoportmunkára.

Ez az átalakulás végigkísérte SZENTES Ferenc életpályáját is. Fiatal korában térképező geológusként barangolta be hegyvidékeink erdős-sziklás, festői tájait. A természet lelkes szeretője, új és új vidékek megismerésének vágya vezérelte, feledve a terepmunka végzésével együttjáró fáradalmakat, hosszas gyaloglások megerőltetéseit.

Pályája második felében a különböző szakemberek nagyszámú részeredményeinek kritikai rendszerezésével és összesítésével foglalkozva, a MÁFI térkép-szerkesztő osztályát vezette. Ez a feladatkör az átlagnál szélesebb körű szak-tudást igényelt és jelentősen túlhaladta a csak helyi problémákkal foglalkozó terepgeológusok feladatkörét. Felelősségteljes munkakörének ellátásában segítette a regionális földtanban való tájékozottsága és a nemzetközi szak-irodalomban való olvasottsága is.

SZENTES Ferenc 1907-ben született Budapesten. Munkáscsaládból származott; édesapja, SCHREIER József, nyomdász volt. Iskolai tanulmányait Budapesten végezte. Már középiskolás tanulmányai során érdeklődéssel fordult a földtörténet és az élővilág kialakulásának nagy kérdései felé. Ebben segítette egykori gimnáziumi tanára, HOJNOS Rezső (volt egyetemi tanársegéd) bátorító útmutatása is.

1925-ben érettségizett, majd beiratkozott a Közgazdasági Egyetem Tanárképző Intézetébe, ahol 1931-ben felsőkereskedelmi iskolai tanári oklevelet nyert földrajz és vegytan szaktárgyakból. A földtan tudománya iránt érdeklődő ifjút nem elégitették ki az itt kötelezően előírt tantárgyak, s ezért — a Közgazdasági Egyetemen folytatott tanulmányaival egyidejűleg — több éven át folyamatosan látogatta a Tudományegyetem Földtani Tanszékén PAPP Károly előadásait is. Így sikerült neki — Magyarországon legelsőként — 1932-ben gazdaság-geológiából ledoktorálnia. Doktori szigorlatát cum laude jeggyel tette le oly neves professzorok előtt, mint ifj. LÓCZY Lajos (gazdasági geológia), DOBY Géza (kémiai technológia), TELEKI Pál (gazdasági földrajz).

Ifj. LÓCZY Lajos hamarosan felfigyelt a tehetséges és szorgalmas fiatal-emberre és maga mellé vette a Közgazdasági Egyetem Gazdasággeológiai Intézetébe. Itt kezdetben mint gyakornok, majd később mint tanársegéd dolgozott. Így az évek folyamán a tanítványból odaadó munkatárs lett.

Állami ösztöndíjjal több tanulmányutat tett. Így 1934-ben Ausztriában, 1935-ben Olaszországban, 1936-ban pedig Németországban folytatott regionális földtani és hegység szerkezeti tanulmányokat.

Időközben Lóczy igazgató lett a Magyar Állami Földtani Intézetben s ide rövidesen követte több egyetemi tanítványa és tanszéki munkatársa is. SZENTES Ferencet 1936-ban nevezték ki a Földtani Intézetbe, ahol 34 éven át megszakítás nélkül teljesített szolgálatot, egészen 1970-ben történt nyugdíjba vonulásáig. Itt 1936-ban asszisztens, 1939-ben adjunktus, 1941-ben osztálygeológus, majd 1944-ben főgeológusi rangot nyert. Pályája nem szenvedett törést Lóczy Lajos külföldre távozása után sem. 1958-ban a Térkép-szerkesztő Osztály vezetőjévé nevezték ki, később az Intézet tudományos főmunkatársa lett. 1955-ben a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Munka Érdeméremmel tüntette ki. 1969-ben centenáriumi emléklapoktetet kapott a Magyar Állami Földtani Intézet 100 éves fennállása alkalmából rendezett ünnepségen.

1940-ben házasságot kötött FEKETE Izabellával. Két gyermekük született: Izabella és László, akikbe szintén beleoltotta a természet szeretetét, így érthető, hogy leánya követte apját a geológusi pályán.

Tevékeny részt vállalt a Magyarhoni Földtani Társulat életében is. Ószinte, nyílt jelleme, közvetlen modora népszerűvé tette kollégái körében, ezért 1944 óta ismételtelen újra és újra beválasztották a választmányi tagok sorába. A Magyarhoni Földtani Társulat vezető testületében két évtizeden át folyamatosan kifejtett önzetlen munkásságáért 1966-ban emlékgűrűvel tüntették ki. A Földtani Közöny 1967. évi kötetében megjelent külön közleményben méltatták érdemeit és köszöntötték fel SZENTES Ferencet hatvanadik születésnapja alkalmából. 1977-ben 50 éves társulati tagságát díszoklevéllel ismerték el.

Kortársai között egyik legtevékenyebb szakember volt. Ezt bizonyítja, hogy több mint 60 dolgozata jelent meg nyomtatásban.

Legelső önálló munkája „A Buda-Pilis-hegység Nagykevély hegycsoportjának földtani leírása, különös tekintettel annak gazdasággeológiai jelentőségére” c., 1932-ben benyújtott egyetemi doktori értekezése volt, amelynek egyes részletei utóbb a Földtani Közönyben nyomtatásban is megjelentek. A későbbi évek folyamán több további tanulmányát is publikálta a Földtani Közönyben, így a kövesült hullámbarázdák keletkezésmódjáról, a kárpáti hegységrendszeréről, továbbá Balatonfüred környékének tektonikájáról készített értekezéseit.

A Magyar Állami Földtani Intézet 1933-tól 1943-ig országunk északi részében, a harmadidőszaki dombvidékek részletes térképezését végezte el. Ebben a munkában SZENTES Ferenc is jelentős tevékenységet fejtett ki.

A háború befejezését követő években főleg a Dunántúlon végzett különböző földtani kutatásokat. Közülük külön említést érdemelnek a Keszthelyi-hegységben végzett kénkovand vizsgálatok. A gyakorlati célú kutatások mellett ez időben több elméleti jellegű értekezést is publikált a kőszékespádszéről és a kárpáti hegységrendszer helyzetéről az Alpesis-orogénben. Geotektonikai megállapításainak elismeréséül 1952-ben kandidátusi fokozatot nyert.

Felhagyva a terepmunkával, 1953 után összesítő térképszerkesztői tevékenységnek szentelte tudását. Jelentős szerepe volt Magyarországon 1 : 300 000-es, 1956-ban kiadott földtani térképének, valamint a Budapest környéki 1 : 50 000-es, 1958-ban megjelent térképnek elkészítésében.

1957-ben őt bízták meg a Magyar Állami Földtani Intézetben újonnan megalakult Térképszerkesztő Osztály vezetésével. A Térképszerkesztő Osztály fő feladata volt a Magyarország területére eső 200 000-es földtani térképlapok,

valamint szövegmagyarázóik nyomdakész állapotra való összeállítására, a KGST Műszaki Tudományos Földtani Együttműködési Bizottság irányelveinek megfelelően.

Az osztály másik jelentős munkája volt 1958-ban Magyarország 1 : 500 000 méretarányú nagyszerkezeti térképének elkészítése. Ezt használta fel Európa tektonikai térképének összeállításához a Nemzetközi Földtani Kongresszusok Térképszerkesztő Bizottsága is. A velünk szomszédos országok területét is érintő térképszerkesztési feladatok közösen összehangolt megoldására SZENTES Ferenc 1958-tól kezdve évenként részt vett — mint hivatalos kiküldött — a Kárpát-Balkán Asszociáció tektonikai albizottságának különböző ülésein: Kievdben, Lvovban, Pozsonyban, Bukarestben és Belgrádban.

1970-ben ment nyugdíjba. A mindinkább elhatalmasodó súlyos betegsége meggátolta, hogy ezután is folytassa tudományos kutatásait. Élete utolsó éveit családja körében, csendes visszavonultságban töltötte. Halálával a magyar földtani tudomány egyik kiváló művelőjét veszítettük el.

Halálával annak a régi gárdának egyik utolsó tagja távozott sorainkból, amelyek annak idején lefektette földtudományunk alapismereteit s így lehetővé tette, hogy az őket követő újabb generáció ezeknek a régi eredményeknek az ismeretével és felhasználásával még eredményesebben végezhesse tovább hazánk földtani kutatásait.

A kortársak SZENTES Ferencre mint szerény, közvetlen, segítőkész emberre fognak visszagondolni. Emlékét azonban nemcsak hajdani barátai, geológus kollégái őrzik meg, hanem sokkal tovább azok a földtani értekezések és térképek, amelyek keze alól kerültek ki. Ezek olyan maradandó értékek, amelyek példaképnek és iránymutatónak szolgálnak a nyomunkba lépő fiatal pályatársak számára is.

Dr. Szentés Ferenc irodalmi munkássága

- A Tátorhegyi sziklaüreg. 1929. A Természet XXV. No 19—20. pp. 191—193.
 Adatok a Buda-Pilis-hegység Nagykevelly hegycsoportjának hidrológiai viszonyaihoz. 1933. Hídr. Köz. XII. pp. 46—63.
 Hegyszerkezeti megfigyelések a budai Nagykevelly környékén. 1934. Földt. Köz. LXIV. No 10—12. pp. 283—296. (Beitrag zur tektonischen Entwicklung der Umgebung des Nagykevelly Gebirges bei Budapest p. 293.)
 Jelentés az 1934—35. években a Mátra északi oldalán végzett földtani felvételekről. 1939. Földt. Int. Évi Jel. az 1938—35. évről. II. köt. pp. 621—637. (Aufnahmebericht über die Jahre 1934—35 am Nordfusse des Mátra-Gebirges. pp. 637—652.)
 Kövesült hullámbarázdák. Über fossile Wellenfurchen. (Csak németül) 1936. Földt. Köz. LXVI. pp. 40—50.
 Ásványolaj kutatás és termelés Németországban. 1937. Ásványolaj VII. No 5—6. pp. 29—36.
 Atlantis. 1937. Földt. Ért. Új évf. II. No 2. pp. 79—85.
 A magyarországi ásványolajkutatás és termelés. 1938. A Földgömb. pp. 93—103.
 Hegységek keletkezése. 1938. A Földgömb IX. No 8. pp. 290—299.
 A törökországi földrengés. 1940. Termud. Köz. pp. 1—4.
 — SCHRETER Z.: Nagybátony környékének földtani térképe 1 : 25000. — 1940. Magy. Tájé. Földt. Leírás II. mell. — SZALAI T.: Földtani tanulmányok Kárpátalján. 1941. Besz. Földt. Int. Vitaül. Munk. II. köt. pp. 93—108.
 A magyarországi kőszobányásatról. 1941. A Pesti Újság Évkönyve. pp. 89—91.
 Jelentés Aszód távolabbi környékén végzett részletes földtani felvételekről. 1941. Földt. Int. Évi Jel. az 1936—38. évről. I. k. pp. 465—468. (Bericht über die geologischen Detailaufnahmen in der weiteren Umgebung von Aszód pp. 469—472.)
 Jelentés Pétervársára és Salgótarján közötti területen végzett részletes földtani felvételekről. 1942. Földt. Int. Évi Jel. az 1936—38. évről II. köt. pp. 949—956.
 A felső-tiszaí mocsár medence összefoglaló képe. 1942. Besz. Földt. Int. Vitaül. Munk. 2. füzet. pp. 5—15.
 — SCHRETER Z. — VIGH Gy. — SÜMEGHY J. — FÜLDVÁRI A. — HORUSZÉKY F. — MAJZON L. — BANDAT H.: A Magyar Királyi Földtani Intézet egységes jelölése. 1942. Kősz. Gy. és Fla. Ép. pp. 1—63.
 Előzetes jelentés az 1935—39. években a Keszthelyi hegységben végzett részletes reambuláló felvételekről. 1943. Földt. Int. Évi Jel. 1939—40. évről I. köt. pp. 271—272. (Vorbericht über die detaillierten Reambulationsaufnahmen im Jahre 1938—39. im Keszthelyer Gebirge. pp. 273—274.)
 Oroszország bányakészítés. 1943. A Földgömb. XIV. 5. pp. 89—95.
 Aszód távolabbi környékének földtani viszonyai. 1943. M. Tájé. Földt. Leír. IV. pp. 1—42. 1: 37 500 földt. térkép. (Die weitere Umgebung von Aszód. pp. 43—58.)
 Salgótarján és Pétervársára közötti terület. 1943. M. Tájé. Földt. Leír. V. pp. 1—36. 1: 25 000 földt. térkép. pp. 37—57. (Die Gebiet zwischen Salgótarján und Pétervársára.)

- Jelentés a Máramaros vármegyében 1939–42. évben végzett földtani felvételek állásáról. 1945. Földt. Int. Évi Jel. 1941–42. I. k. pp. 369–378. (Bericht über den Stand der geologischen Aufnahmen in Máramaros während der Jahre 1939–42. pp. 375–378.)
- RÓNAI A.: Középeurópa atlasz. Földtani és bányászati térképek. 1945. Rotaprint nyomás.
- Kösokepződés a Kárpát-medencében. 1947. Jelent. a Jövédéki Mélykutatás 1946 évi sókutató munkálatairól. Kiadta a Magy. Pénzügymin. pp. 19–33.
- Fedőmes környékének hegyszerkezeti viszonyai. 1947. Földt. Int. Évi Jel. 1945–47. évről I. k. pp. 157–159.
- BARTÓ L.: A Budapest környéki szénhidrogénkutatások eddigi eredményei. 1947. Jel. a Jövédéki Mélykut. 1946. évi sókutató munkálatairól. Kiadta a Magy. Pénzügymin. pp. 160–166.
- FÖLDVÁRI A. — NOSZKY J. — SZEBENYI L.: Földtani megfigyelések a Kőszegi hegységben. 1948. Jel. a Jövédéki Mélykutatás 1947–48. évi munk. Kiadta a Magy. Pénzügymin. p. 5–31. (1 : 25 000 térkép)
- A kénkovand elfordulások földtani viszonyai a Keszthelyi hegység környékén. Jel. a Jövédéki Mélykut. 1947–48. évi munk. Kiadta a Magy. Pénzügymin. pp. 51–103.
- SZALAI T. et al.: Az Északkeleti Kárpátok Ung völgytől K-re eső szakaszának, valamint a Felső-tiszai miocén medence földtani térképe 1 : 200 000. 1948. Földt. Int. Évk. XXXVIII.
- A Kárpáti hegységrendszer helyzete az alpesi orogénben. 1949. Földt. Köz. LXXIX. No 1–4. pp. 1–6.
- Adatok Balatonfüred környékének hegyszerkezetéhez. 1949. Földt. Köz. LXXIX. 5–8. pp. 1–5.
- A Kárpáti sóképződmények hegyszerkezetéről. 1949. Földt. Int. Évk. XXXIX. I. rész. pp. 273–285. (The tectonic of carpatian salt formations. pp. 286–287.)
- A kárpáti sóképződmények szerkezetéről. 1950. Földt. Int. Évi Jel. 1943. évről. II. k. pp. 209–226.
- Az északerdélyi gaurai bentonitőről. 1950. Földt. Int. Évi Jel. 1943. évről. II. k. pp. 393–398.
- A bukkszéki kísérleti bányás földtani tanulságai. 1951. Földt. Int. Évk. XL. 2. pp. 23–31.
- A veszprémi márvány feltárásai. 1951. Földt. Int. Évi Jel. 1945–47. évről. II. k. pp. 253–255.
- Jelentés az 1946. évben Parád környékén végzett földtani felvételről. 1951. Földt. Int. Évi Jel. 1945–47. évről. II. k. pp. 151–154.
- Összefoglaló jelentés az 1948–49 évi pestkörnyéki felvételről. 1952. Földt. Int. Évi Jel. 1949. évről.
- VIGH F.: A dorogi szénmedence hegyszerkezeti és védőréteg viszonyai, különös tekintettel a karstvízveszély elleni védekezésre. 1952. Bány. Lap. VII. évf. 85. k.
- A Herend és Eplény közötti terület földtani áttekintése. 1953. Földt. Int. Évi Jel. 1950. pp. 271–276. 1 : 50 000 térkép. Az istenmezei bentonittelep. 1956. Földt. Int. Évi Jel. 1954. évről. pp. 179–183. (Le gisement de bentonite de Istenmezeje. pp. 184–189.)
- mint főszerkesztő, társszerzőkkel: Magyarország földtani térképe 1 : 300 000. 1956.
- Couche de Kössen. Lexique stratigraphique international. 1956. Vol. I. Fasc. 9. Hongrie pp. 73–74. Congrès Géologique International. Commission de stratigraphie
- Az Ajkai szénmedence hidrogeológiai viszonyai és a vízveszély elleni védekezés módszerei. 1957. Bány. és Koh. Lap. 90. évf. 6. sz. pp. 308–321, és 7–8. sz. pp. 398–412.
- Bauxitkutatás a Keszthely-hegységben. 1957. Földt. Int. Évk. XLVI. 3. 1950–54. pp. 551–557. (Bauxitschürfungen im Keszthelyer Gebirge. pp. 538–539.)
- Bauxitkutatás Ajka–Városöd–Öcs közötti területen. 1957. Földt. Int. Évk. XLVI. 3. pp. 543–549. (Bauxitschürfung im Gebiete zwischen Ajka–Városöd–Öcs. pp. 550–551.)
- társszerzőkkel: Magyarország–Magyarország 1 : 300 000-es földtani térképéhez. 1958.
- társszerzőkkel: Budapest és környékének geológiája. 1958. PÉCSI M.: Budapest természeti képe c. könyvben. 1 : 50 000 földtani térkép, szelvények és fényképek.
- A magyarországi mezőségi kéregmozgások. 1959. Földt. Int. Évk. XLIX. 3. pp. 741–745.
- Előzetes jelentés Egersehi környékének földtani térképezéséről. 1959. Földt. Int. Évi Jel. az 1955–56. évről. pp. 351–357. (Compte rendu du levé des environs d'Egersehi. pp. 357–359.)
- Magyarországi hegység szerkezeti térképe. 1 : 500 000. 1961. Földt. Int. Évi Jel. az 1957–58. évről. pp. 7–12. (Carte tectonique de la Hongrie. pp. 12–18.)
- Magyarország áttekintő földtani térképsorozatának új kiadása. 1964. Földt. Int. Évi Jel. 1961. évről. II. pp. 68–74. (Nouvelle édition de la série de cartes géologiques générales de la Hongrie. pp. 74–75.)
- Átnézetes és részletes földtani térképek szerkesztése és kiadása. 1964. Földt. Int. Évi Jel. az 1962. évről. pp. 563–565. (Herstellung und Ausgabe von geologischen Übersichts- und Detail-Karten. pp. 566–567.)
- Tectonique de l'Europe. Hongrie. 1964. Moscou. Maison d'Édition „Nauka” — Maison d'Édition „Nedra”. pp. 307–310.
- Die Tiefenstruktur Ungarns. 1964. Recueil en l'honneur de l'Académicien Iovtcho Smilov Iovtchev. Sofia.
- Magyarország Magyarországi földtani térképsorozatához. L-3-II. Budapest, A „Rétogtan” c. fejezetnek a triászra vonatkozó része. 1966.
- Magyarország Nemzeti Atlasza. Földtani és Vízföldtani rész. 1967. Kartográfiai Váll. kiadv. Budapest. pp. 1–112.
- Magyarország Magyarországi 200 000-es földtani térképsorozatához. L-34-I. Tatabánya, A „Földrajzi- és földtani áttekintés” c. fejezetek. A „Rétogtan” c. fejezet a „miocén vulkanitok kivételével, továbbá a „Hegység szerkezet és fejlődéstörténet” c. fejezet. 1968.
- Rezi községi vízellátása. 1969. Hidr. Tájékozt. 14. sz. pp. 91–92.
- Hozzászólás KÖRÖSSY L.: „A tektonikai tagolás módszereiről” c. előadásához (társszerzőként). 1971. Ált. Földt. Szemle 1. füz. pp. 37–40.
- Magyarországi 200 000-es földtani térképsorozatához. L-34-VII. Szekesfehérvár. A „Paleozoikum és mezozoikum rétegtana”, továbbá a „Hegység szerkezet és fejlődéstörténet” c. fejezetek. 1972.
- Magyarországi 200 000-es földtani térképsorozatához. L-33-XII. Veszprém. A „Földrajzi és földtani áttekintés”, valamint a „Hegység szerkezet és fejlődéstörténet” c. fejezetek. 1972.
- A keszthelyi-hegység hegyszerkezeti helyzete. 1972. Földt. Int. Évi Jel. az 1970. évről. pp. 150–153.
- JUVÖCSICS L.: Id. Lőczy Lajos kutatásai a Magas-Himalájában. 1972. Földt. Köz. 102. köt. 1. füz. pp. 74–79.
- A Keszthelyi-hegység földtani térképe 1 : 20 000. (Átdolgozta BOHN P. 1976-ban.) 1979. in. BOHN P.: A Keszthelyi-hegység regionális földtana. Geol. Hungar. Ser. Geol. Tom. 19.

ÉRTEKEZÉSEK

Földtani Közöny, Bull. of the Hungarian Geol. Soc. (1983), 113, 303 — 312

Néhány újabb savanyú piroklasztikum előfordulása a Bükk hegységben

Seresné Hartai Éva*

(8 ábrával, 3 táblázzal)

Összefoglalás: A Bükk hegység miocén korú savanyú piroklasztikumai elsősorban a hegységperemi területekre korlátozódnak. A hegység központi tömegéből csak néhány kisebb, erősen bontott anyagú előfordulást említenek. Az újabb dácittufa kibúvások a Pázsag-völgy, ill. a Hosszú-völgy környékén található az erdészeti műút bevágásában, középső-felső triász szürke, tűzköves mészkő, ill. aleurolit-agyagpala felett.

A kőzet üde, helyenként enyhén bontott, összesült, szárazföldi lerakódású piroklasztikum. Szöveve vitro-krisztalloklasztos, a kristály töredékeket plagioklász, kvarc, biotit, alárendelten szanidin alkotják. Ásványos összetételében krisztobalit és klinoptilolit is szerepet játszik. 1–8 cm átmérőjű, összesült horzsköveket tartalmaz, melyek körül 2–10 cm átmérőjű tufakonkréciók képződtek. Ezek valószínűleg kihűlési szferoidok.

A piroklasztikum kémiai összetétele a dácitéhoz áll legközelebb, nyomelem-összetételében a Ba, Mn, Sr és Zr említésre méltó.

A radiometrikus mérési eredmények szerint a képződési kora kb. 16 millió év.

Bevezetés

A Bükk hegység eddig ismert riolittufa előfordulásai elsősorban a hegységperemi területekre korlátozódnak. A Bükk központi tömegéből csak néhány, kisebb, erősen bontott kőzetanyagú kibúvást írtak le. BALOGH K. (1964) a Hór-völgy nyílásánál és Nagy-Ökröstől D-re említi tufalerekódás lepusztulási roncsait. A hegység karsztos üregeiből is ismert eróziós foszlányokban miocén piroklasztikum: foraminiferás, biotitos riolittufit a csipkés-kúti műút bevágásában (BALOGH K., 1957), illetve laza, homokos tufit a Lillafüred-szilvásváradi műút által feltárt néhány karsztos üregből és a Mélysárbérc É-i végén levő töbör alján mélyített kutatógödörből (JÁMBOR Á., 1961). A faunisztikai vizsgálatok alapján ezen üledékfoszlányok tengeri képződményeknek minősülnek, koruk középső miocénnek valószínűsíthető.

Az újabb előfordulások földtani jellemzése

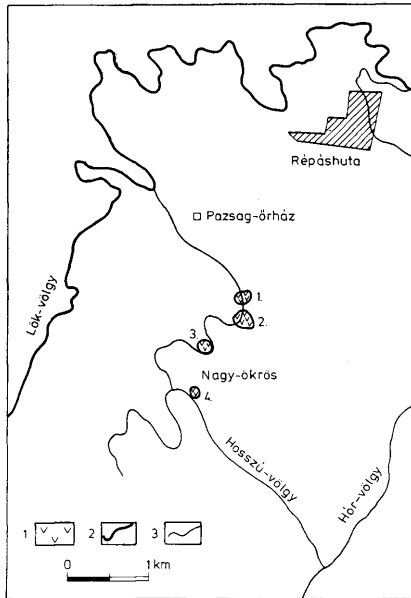
Az újabb tufa kibúvások Répáshutától Ny-ra, a Miskolc–Eger műútból a megyehatárnál D felé ágazó erdészeti műút bevágásában, valamint a hosszú-völgyi erdészeti műút É-i részénél található (1. ábra). A tufa négy, környezetéből morfológiailag jól elkülönülő, kb. 100–200 m átmérőjű, sík területen

* Nehézipari Műszaki Egyetem, Miskolc. Előadta az Általános Földtani Szakosztály és az Ásványtan-geokémiai Szakosztály ülésén, 1981. október 7-én.

jelenik meg. Az 1. ábrán (1)-gyel, ill. (3)-mal jelölt foltokban csak törmelékben követhető, a (2) és (4) kibúvásokban szálaban álló. Az (1), (2), (3) foltok esetében a riolittufa a középső triász szürke, tűzköves mészkő valószínűleg tektonikusan preformált, karsztos mélyedéseiben maradt meg, környezetében a mészkő jól kivehető morfológiai határral emelkedik ki. A (4) kibúvásban a tufa sötétszürke, harántpalás aleurolit-agyagpalára települ. A riolittufa és a fekvőközet érintkezése mindegyik esetben fedett. A tufa általában rétegzetlen, egy helyen pados megjelenést mutat (2. ábra).

Ásványkőzettani vizsgálatok

A vizsgált piroklasztikum szürkésfehér színű, kemény, bontatlan kőzet. Fő tömegét finomszemű, enyhén összesült vulkáni üvegtörmelék alkotja. A kvarc, a kissé bontott földpát és az üde biotit kristálytörödékek mérete a 2 mm-t is eléri. A kristálytörmeléken kívül 2–4 mm-es, sötétszürke agyagpalazárványokat és 1–8 cm-es, kissé lapított horzsaköveket is tartalmaz.

1. ábra. A dácittufa kibúvások helyszínrajza. Jelmagyarázat: 1. Dácittufa kibúvások, 2. Eger—Miskolc műút
3. Erdészeti utak

Abb. 1. Lageplan der Dazituffausbisse. Zeichenerklärung: 1. Dazituffausbisse, 2. Eger—Miskolc Strasse
3. Walbstrassen der Forstwirtschaft

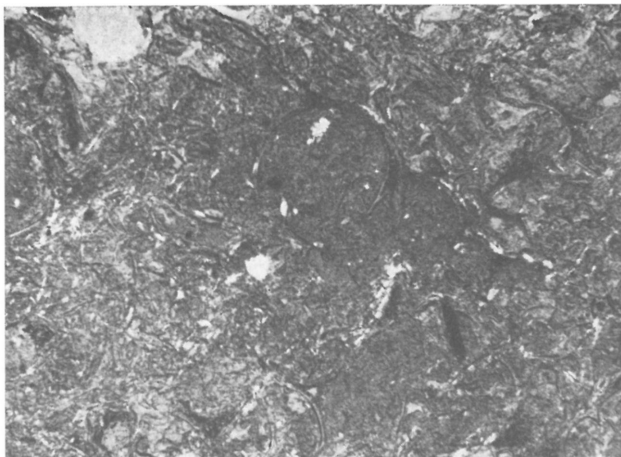

2. ábra. Pados megjelenésű dácittufa a (2) sz. kibúvásban
Abb. 2. Bankiger Dazittuff im Ausbiss (No. 2)

A mikroszkópos vizsgálatok szerint a kőzet vitroklasztos, helyenként vitrokrisztalloklasztos szövetű. Az alapanyag összesült üvegtörmelékből áll, enyhén rekrisztallizált. Az üvegtöredékek mérete 20–150 μ , gyakoriak a konkáv formák. Helyenként sferoid-szerű képletek jelennek meg. Az üvegtöredékek az összesülés miatt elmosódott kontúruak. Az alapanyag átalakulása révén zeolit, krisztobalit és kevés agyagásvány képződött. A 0,5–2 mm méretű kristálytöredékek között dominál a plagioklász (kb. 8%), sokszor ikerlemez, helyenként zónás, oligoklász-andezin összetételű. A kvarctöredékek (kb. 3%) gyakran rezorbeált szegélyűek, gázzárványosak. A biotit (kb. 4%) üde, pleokroós, helyenként — főleg a horzsakövekben — kloritos bontást szenvedett. A kálföldpát mennyisége alárendelt. Járulékos elegyrészek: apatit (80 μ) amfiból (200 μ), kevés cirkon (50 μ). A horzsakövek összelapult szerkezetűek, csöves jellegük csak finom rostozottság formájában észlelhető. Helyenként plasztikus deformációt szenvedtek, a szegélyi részekben megolvadtak, az alapanyagtól nem határolhatók el élesen. Méretük 300 μ -tól több cm-ig terjed. A kőzet xenolitiként néhány agyagpala töredéket tartalmaz (3–6. ábra).

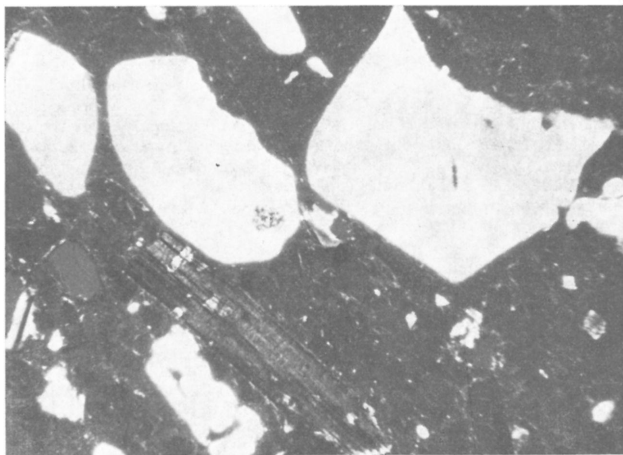
A röntgenadatok (I. táblázat) a fenti ásványos összetételt támasztják alá. A mikroszkóposan is észlelhető zeolit klinoptilolitnak bizonyult. Fentiekkel összhangban vannak a derivatográfus mérési eredmények is (7. ábra).

A színképelemzési eredmények szerint a (III. táblázat) Pázsag-völgyi és Hosszú-völgyi dácittufa nyomelemösszetétele megegyezik, a Ba, Sr, és Zr tartalom mutat a klark értékekhez képest dúsulást. A Ba és Sr a földpátokban és

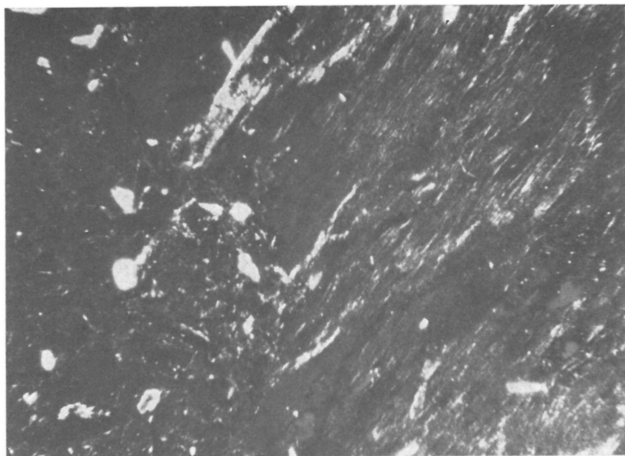
3. ábra. Enyhén összesült üveges alapanyag sferoid kezdeményekkel, plasztikusan deformált üvegtörmelékkel.
N⁺, 40×

Abb. 3. Leicht verschweisste glasige Grundmasse mit Sphäroidanlagen und plastisch deformierten Glasbruchstücken
N⁺, 40×

4. ábra. Ártufa jellegre utaló, orientált plagioklász, biotit és kvarc kristálytöredékek üveges alapanyagban. N⁺, 40×

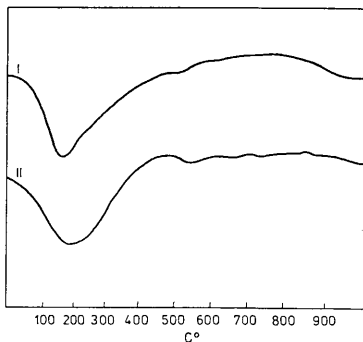
Abb. 4. Auf einen Fluttuffcharakter hindentende, orientierte Plagioklas-, Biotit- und Quarzkristallfragmente in der
glasigen Grundmasse, N⁺, 40×

5. ábra. Horzsakó érintkezése az alapannyaggal. N⁺, 40×
Abb. 5. Kontakt zwischen dem Bims und der Grundmasse. N⁺, 40×

6. ábra. Sugaras kalcidon üvegtörmelékes alapananyagban. N⁺, 62×
Abb. 6. Strahliger Chalcedon in der vitrokristalloklasztischen Grundmasse. N⁺, 62×

7. ábra. A Pázsag-völgyi (2) sz. kibúvásból (I) és a Hosszú-völgyi (4) sz. kibúvásból (II) származó minták DTA görbéi
Abb. 7. DTA-Kurven von Proben vom Ausbiss (No. 2) im Pázsag-Tal (I) und vom Ausbiss (No. 4) im Hosszú-Tal (II)

Röntgendiffrakciós mérési eredmények
Röntgendiffrakciós-Messergebnisse

I. táblázat — Tabelle I

(1)		(2)	
dÅ	I/I ₀	dÅ	I/I ₀
9,983	85 B	10,155	15 B
8,936	60 Cl	9,092	51 Cl
7,907	9 Cl	7,950	10 Cl
6,753	6 Pl, Cl	6,753	8 Pl, Cl
5,136	7 Cl	5,901	4
5,041	8 B	5,287	10 Cl
4,667	8 Pl, B, Cl	5,136	10 B, Cl
4,271	35 Q	4,667	14 Pl, B, Cl
4,068	20 Kr	4,227	40 Q
3,948	58 Pl, B, Cl	4,064	85 Kr
3,737	3 Pl, Cl	3,969	100 B, Cl
3,633	1 Pl, B	3,790	16 Pl, Cl
3,559	5 Cl	3,635	4 Pl, B
3,413	15 Pl, B	3,445	23 Pl, B
3,343	100 Q, B, Cl	3,338	42 Q, B, Cl
3,194	22 Pl	3,210	45 Pl
3,131	5 Kr, Pl, B, Cl	3,124	8 Kr, Q, B, Cl
2,976	25 Pl, Cl	2,996	40 Pl, Cl
2,803	10 Kr, Cl	2,647	2 Kr
2,731	5 B, Cl	2,803	10 Cl
2,513	12 Pl, B	2,748	2 B
2,445	5 Q, B, Cl	2,583	8 B
2,136	3 Q, B	2,523	4 Pl
2,013	3 Q, B	2,480	8 Kr
1,932	2 B	2,174	4 B
1,826	1 Q	2,018	3 B
1,658	2 Q, B	1,961	3 Q, B
1,541	30 Q, B	1,801	8 Q
1,451	2 Q	1,542	1 Q, B

(1) Dácittufa, Pázsag-völgy; (2) Dácittufa, Hosszú-völgy.

A fevételek az ELTE Ásványtani Tanszéken készültek.

Jelmagyarázat: Q = kvarc ASTM 5-490; B = biotit 3T ASTM 10-492; Pl = plagioklász ASTM 10-360; Kr = krisztobalit ASTM 11-695; Cl = klinoptilolit ASTM 22-1236.

(1) Dazituff, Pázsag-Tal; (2) Dazituff, Hosszú-Tal.

Die Aufnahmen wurden am Lehrstuhl f. Mineralogie der ELTE hergestellt.

Zeichenerklärung: Q = Quarz ASTM 5-490, B = Biotit 3T ASTM 10-492, Pl = Plagioklas ASTN 10-360, Kr = Cristobalit ASTM 11-695, Cl = Clinoptilolith ASTM 22-1236.

Kémiai elemzési eredmények
Chemische Analysen

II. táblázat — Tabelle II.

	(1) %	(2) %
SiO ₂	66,17	66,87
TiO ₂	0,30	0,08
Al ₂ O ₃	11,22	12,88
Fe ₂ O ₃	1,03	1,31
FeO	0,88	0,44
MnO	—	—
MgO	1,81	1,41
CaO	3,08	2,04
Na ₂ O	1,03	0,85
K ₂ O	2,13	3,90
H ₂ O ⁺	6,16	6,00
H ₂ O ⁻	4,49	4,04
P ₂ O ₅	—	—
SO ₂	—	—
CO ₂	0,21	0,17
	98,53	99,99

(1) Dácittufa. Pázsag-völgy. (2) Dácittufa. Hosszú-völgy.

Elemző: BOBÁLY János és SÚTÓ Zoltán (Kömlő, OFK FV Anyagvizsgáló Laboratórium).

(1) Dazittuff. Pázsag-Tal; (2) Dazittuff. Hosszú-Tal.

Analysten: J. BOBÁLY und Z. SÚTÓ (Zentrales Laboratorium OFK FV, Kömlő)

8. ábra. Horzsakó magok körül képződött gömb-szerű tufa burok. Pázsag-völgy

Abb. 8. Kugelförmige Tuffhülle um Kerne aus Bims. Pázsag-Tal

A tájékoztató szinképvizsgálatok eredményei
Ergebnisse orientativer Spektralanalysen
(ppm)

III. táblázat — Tabelle III.

	(1)	(2)
Ag	—	—
As	—	—
B	100	100
Ba	1200	1200
Be	—	—
Bi	—	—
Cd	—	—
Cr	100	100
Co	—	—
Cu	40	40
Ga	10	10
Ge	—	—
In	—	—
La	—	—
Mn	800	800
Mo	—	5
Nb	—	—
Ni	—	—
Pb	—	—
Sb	—	—
Sc	—	—
Sn	—	—
Sr	1200	1200
Ti	—	—
V	50	50
W	—	—
Zn	—	—
Zr	1200	1200
Y	—	—

(1) Dácittufa. Pázsag-völgy. (2) Dácittufa. Hosszú-völgy.
Elemző: KÁDÁS Miklós (Kömlő, OFKFV Anyagvizsg. Laboratórium).

1) Dazituff. Pázsag-Tal; (2) Dazituff. Hosszú-Tal.
Analyst: M. KÁDÁS (Zentrates Laboratorium, OFKFV, Kömlő)

a kőzetüvegben jelenhet meg, a Zr a járulékos ásványként jelenlevő cirkonhoz kötött.

Az anyagvizsgálati eredmények alapján a kőzet dácittufának minősíthető.

A piroklasztikum jó megtartása, kevéssé mállott volta, a terrigén törmelék és az ősmaradványok hiánya szárazföldi felhalmozódást valószínűsít.

Sajátos jelenség az (1) és (2) kibúvás területén megfigyelhető, horzsakó magok körül kialakult tufa-burok (8. ábra). Hasonló képződmény a riolit-tufákkal foglalkozó hazai szakirodalomból eddig nem ismert. A tufa-galacsinnak nevezett finomszemű, peremek felé csökkenő szemcsenagyságú, 3–15 mm átmérőjű tufa-gömböcskék jelenléte a magyarországi riolit-tufa szintekben gyakran megfigyelt. Keletkezése utóvulkáni működéssel (KORIM K., 1951), vulkáni porfelhőben képződött magok görgetődésével (PANTÓ G., 1962), illetve a nagyobb porszemcsékre kondenzálódott vízgőz és finom vulkáni poranyag akkréciójával (RADÓCZ Gy., 1976) értelmezett.

Ez a jelenség nem azonos az újabb lelőhelyeken megfigyelt tufa-gumókkal. Különbséget jelent utóbbiakban a horzsakó magok jelenléte, a jóval nagyobb méret (2–12 cm) és a tufa-gumók szöveti hasonlósága környezetükhöz (a tufa-galacsinnal szemben finomszemű por-gömböcske durvább szemcsés tufában). A gumók nem szinthez kötötten jelentkezők, a feltárásban nagy gyakorisággal fordulnak elő, a törmelékben kimállva is megfigyelhetők. Környezetüknél keményebbek, ellenállóbbak, ez felszínén való kireparálódásukból is

látható. A magot képező horzsakövek összesültek, a csövesség alig észlelhető. A magok körül kialakult burok és környezete között szöveti különbség nincs. A kisebb, néhány mm-es, illetve mikroszkopos méretű horzsakövek körül konkrecióképződés nem figyelhető meg. A tufa-gumók valószínűleg a horzsakövek magok körül kialakult kihűlési szferoidok.

Hasonló jelenséget Felsőtárkánytól ÉK-re, a „burdigalai” (BALOGH K., 1964) riolittufa területén is megfigyeltem.

Kormeghatározási vizsgálatok

A tárgyalt riolittufa előfordulások és az egyéb bükki savanyú piroklasztikumok genetikai kapcsolatának tisztázására a (2) és (4) sz. kibúvás mintáiból RAVASZNÉ BARANYAI L. közreműködésével a debreceni Atommagkutató Intézetben BALOGH Kadosa radioaktív korméréseket végzett. Az eredmények a következők:

Leőhely	Vizsgált K tart. frakció (%)	$\frac{^{40}\text{Ar}_{\text{rad}}}{^{40}\text{Ar}_{\text{tot}}}$	$\frac{^{40}\text{Ar}_{\text{rad}}}{(\text{cm}^2/\text{g})}$	K—Ar kor (mill. év)	
Paszag-völgy (2)	biotit	6,29	0,39	$3,979 \cdot 10^{-8}$	$16,2 \pm 0,8$
	földpát	0,56	0,058	$2,205 \cdot 10^{-7}$	$10,2 \pm 2,5$
	kloritos biotit	5,76	0,13	$3,638 \cdot 10^{-8}$	$16,2 \pm 1,8$
Hosszú-völgy (4)					

Az adatok alapján a kérdéses tufa-összlet a „középső-riolittufa” szintjébe sorolható.

Az ártufa jellegű, szárazföldi felhalmozódású piroklasztikum előfordulás tehát azt bizonyítja, hogy a Bükk hegység a középsőmiocénben már kiemelt helyzetű volt.

Irodalom — Literatur

- BALOGH K. (1964): A Bükk hegység földtani képződményei. MÁFI Évkönyv, 48. 2.
 HAJÓS M. (1965): Riolittufa gömbkonkréciók vékonyisizotopi vizsgálata. Földt. Közl., 95. 4. p. 455.
 HÁMOR G.—RAVASZNÉ BARANYAI L.—BALOGH K.—ÁRPÁNYI SOÓS E.: A magyarországi miocén riolittufa-szintek radiometrikus kora. MÁFI Évi Jel. 1978-ról, pp. 65—75.
 HEVESI Á. (1978): A Bükk szerkezet- és felszínfejlődésének vázlata. Földr. Ért. 27. évf. 2. füzet pp. 169—205.
 JÁMBOR Á. (1959): A Bükkhegységi Kisfennsík földtani újvizsgálata. MÁFI Évi Jel. 1955—56-ról, pp. 103—122.
 JÁMBOR Á. (1961): A Szilvásváradtól DK-re fekvő terület feléptése. MÁFI Évi Jel. 1957—58-ról, pp. 82—102.
 KORIM K. (1951): Konkrecióképződés riolittufában. Földt. Közl. 81. pp. 332—333.
 PANTÓ G. (1961): Az ignimbrit-kérdés. MTA Műszaki Oszt. Közl. 29. pp. 299—332.
 RADÓCZ GY. (1976): Akkréciós tufagömbök és településformáik a Borsodi medence miocén riolittufáiban. Földt. Közl. 92. 2. pp. 69—77.
 VARGA GY. (1975): Adatok a Bükk-aljaisavanyú piroklasztikumok földtani megismeréséhez. MÁFI adattár
 VARGA GY. (1981): Újabb adatok az összesült tufaleplek és ignimbritek ismeretéhez. MÁFI Évi Jel. 1979-ről, pp. 499—509.

Das Vorkommen von einigen neuen sauren Pyroklastiten im Bükk-Gebirge

É. Seres-Hartai

Die sauren miozänen Pyroklastite des Bükk-Gebirges sind vor allem auf die Gebirgsrandgebiete beschränkt. Aus der zentralen Masse des Gebirges werden nur einige, kleinere Vorkommen von stark zersetzter Substanz erwähnt. Die neuen Dazituffausbisse sind in der Umgebung des Pázsag-Tales bzw. des Hosszú-Tales, im Einschnitt der Waldstrasse, oberhalb des mittel- bis obertriadischen, grauen, hornsteinführenden Kalksteins bzw. Siltstein-Tonschiefers zu finden.

Das Gestein ist ein frischer, stellenweise leicht zersetzter, verschweisster, terrestrischer Pyroklastit. Seine Textur ist vitrokristalloklastisch, die Kristallbruchstücke bestehen aus Plagioklas, Quarz, Biotit und untergeordnetem Sanidin. In der mineralogischen Zusammensetzung spielen auch Cristobalit und Klinoptilolith eine Rolle. Das Gestein enthält verschweisste Bimsfragmente von 1 bis 8 cm-Durchmesser, um welche sich Tuff-konkretionen von 2 bis 10 cm-Durchmesser gebildet haben. Wahrscheinlich handelt es sich um Auskühlungssphäroide.

Die chemische Zusammensetzung des Pyroklastits steht jener des Dazits am nächsten, in seiner Spurenelement-Zusammensetzung sind Ba, Mn, Sr und Zr erwähnenswert.

Nach den radiometrischen Messergebnissen ist das Alter der Bildung ca. 16 Millionen Jahre.

A Rácalmás — kulcsi magaspártok mérnökgeológiai térképezése

Dr. Fodor Tamásné—Horváth Zsolt—Dr. Scheuer Gyula—
Schweitzer Ferenc

(13 ábrával)

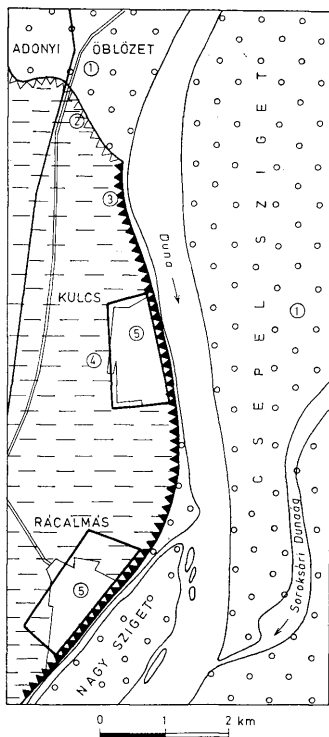
Összefoglalás: A magaspárt és a Duna között a korábbi, felszínmozgások során felszabdalt területen van Rácalmás belterülete, Kulcs üdülőterülete. A mozgásveszélyes helyeken többször is jelentős károk keletkeztek. A legutóbbi, 1977. évi koratavaszi felszínmozgást követően a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat és a MTA Földrajztudományi Kutató Intézet a Központi Földtani Hivatal megbízásából vizsgálta a leginkább veszélyeztetett szakaszokat. Jelentésükben intézkedést ajánlottak a partszakasz állékonyosságának biztosítására. Eredményeiket 1:4000-es méretarányú térképsorozaton ábrázolták, melyhez szöveges magyarázót csatoltak.

1. Bevezetés

Rácalmás belterülete és Kulcs üdülőterülete a korábbi nagy partrogyások földtömegein épült fel (1. ábra). A kedvezőtlen beavatkozások (szikkasztás, aláfejtés stb.) miatt az utóbbi évtizedekben sorozatos mozgások keletkeztek. Rácalmáson a mozgások 1964 decemberében kezdődtek és a maximumot 1966. február 16—20-án érték el. Súlyosan károsodott a tanácsház, a posta, az italbolt, a katolikus templom és egy sor lakóház (2. ábra). A felsorolt épületek többségét le kellett bontani. Később is folytatódtak a lassú kúszó mozgások, amelyek az egyébként is rossz állapotú épületeket tovább károsították. A felszínmozgások nagyobb mértékben felújultak a rendkívül csapadékos 1976/77. téli-tavaszi időszak alatt és után. A mozgások mindkét településen 1977 márciusában érték el a csúcst, tovább károsítva a még meglévő épületállományt. (A mellékelt fénykép szemlélteti a területek akkori állapotát.) Rácalmáson többek között megsérült az orvosi rendelő, a gyógyszerház, az iskola. Kulcsra több üdülő, garázs stb. Ismét több épületet kellett lebontani.

Az 1966. évi mozgásokat követően az FTV már foglalkozott a rácalmási felszínmozgások okainak felderítésével és legszükségesebb intézkedésként az ösközségnak a magaspárt és a Duna közötti területére építési tilalom elrendelését javasolta. A több mint egy évtizedes építési tilalom miatt a község áttelepült az állékony magaspártra, az ismétlődő mozgások tehát csak a régi épületeket károsíthatják. Merőben más a helyzet Rácalmástól É-ra, ahol a kulcsi magaspárt előtti termelékletjöt parcellázták. Itt a mozgásveszélyes területen összefüggő üdülőterület alakult ki.

A két terület 1:4000-es méretarányú mérnökgeológiai térképezésével, az ismételt felszínmozgások okainak felderítésével és a védekezési javaslatok kidolgozásával a Központi Földtani Hivatal a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalatot bízta meg. A térképezésben az MTA Földrajztudományi Kutató Intézete is részt vett.

1. ábra. A Kulcs-rácalmási magaspart áttekintő helyszínrajza. Jel magyarázat: 1. Dunai üledék, 2. Nem eróziós magaspart, 3. Mozgásokkal erősen tagolt és eróziós magaspart, 4. Löss terület, 5. Térképezett területek
 Abb. 1. Übersichtslageplan des Hochufers von Kulcs-Rácalmás. Zeichen erklrungen: 1. Donau-Ablagerungen, 2. Hochufer ohne Erosion, 3. Hochufer, durch Rutschungen stark gegliedert und in starker Erosion begriffen, 4. Lssgebiet, 5. Kartierte Gebiete

A térképezés során Rácalmáson 3, Kulcson 5 kutatófúrás készült. Az adatokat mindkét terület 6–6 térképváltozatán dolgoztuk fel. Ezek:

1. Dokumentációs térkép (FTV) (3. ábra)
2. Földtani térkép (FTV)
3. Vízföldtani térkép (FTV) (4. ábra)
4. Gemorfológiai térkép (MTA FKI)
5. Vízkémiai térkép (FTV)
6. Szintetizáló térkép (FTV) (5. és 6. ábra)

2. ábra. Mozgásokból eredő épületkár Rácalmás

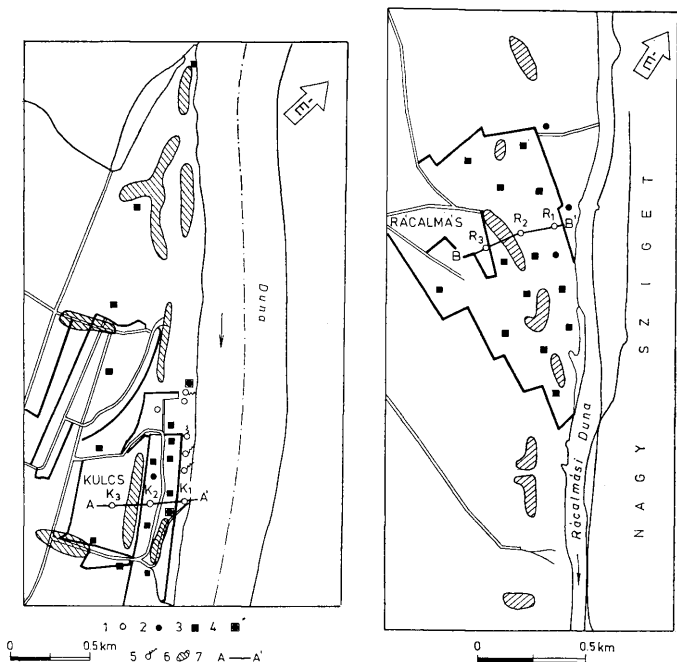
Abb. 2. Aus Rutschungen stammende Gebäudebeschädigungen in Rácalmás

A mérnökgeológiai térképezés és a vizsgálatok megismertették a magaspарт geomorfológiájával, vízföldtanával, szerkezetével, állékonysági viszonyaival és új adatokat szolgáltatottak a földtani felépítés vonatkozásában.

A földtani és geomorfológiai irodalomból felhasználtuk ÁDÁM L.—MAROSI S.—SZILÁRD J. (1958), PÉCSI M. (1959), RÓNAI A.—BARTHA F.—KROLOPP E. (1965) közleményeit, a magaspартok állékonyságával foglalkozó műszaki ismertetések közül EGRI GY.—PÁRDÁNYI J. (1968), GALLI L. (1977) és SCHEUER GY.—TÓTH I.-né—VERMES J. (1968) tanulmányait.

2. A terület geomorfológiája

Domborzata, dombsági és síksági típusú, három — területileg jól elkülönülő — geomorfológiai felszínnel (7. ábra). A Kules és Rácalmás közötti magaspарт anyaga lösz és löszszerű üledék. E felszínt meghatározzák: 1. Az 50—300 m széles, szerkezeti mozgásokkal eltérő magasságokra kiemelt és lepusztulásból kimaradt 2—5°-os lejtésű löszhátak, 2. Deráziós völgyek, 3. Helyenként erózióval átalakított deráziós völgyek, 4. Deráziós lépcsők, 5. A Duna árterére helyenként meredeken leszakadó 25—35 m-es régi és új csúszások földtömegeivel és lépcsőivel megtámasztott magaspárti felszínek.

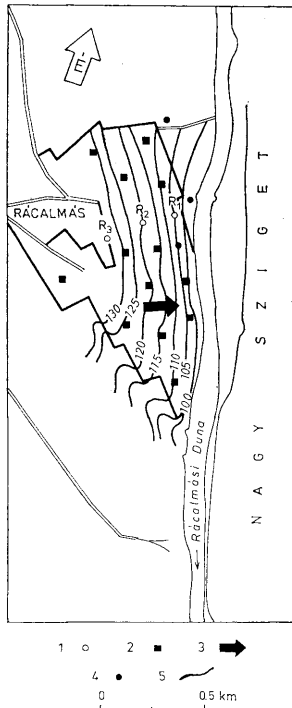
3. ábra. Mérnökgeológiai helyszínrajz. J e l m a g y a r á z a t: 1. Térképező fúrások, 2. Mélyfúrású kút, 3. Vizgált ásott kút, 4. Foglalt forrás, 5. Foglalatlan forrás, 6. Természetes feltárás, 7. Földtani szelvények
 Abb. 3. Ingenieurgeologischer Lageplan. Zeichenerklärung: 1. Kartierbohrungen, 2. Tiefbohrbrunnen, 3. Untersuchter Schachtbrunnen, 4. Gefasste Quelle, 5. Ungefaste Quelle, 6. Natürlicher Aufschluss, 7. Geologische Profile

2.1. Lőszhátak, völgyközi hátak

Legegységesebb felszínek a lepusztulásból kimaradt lőszhátak és völgyközi hátak. A 120–140 m tszf. magasságú, általában 50–300 m széles, deráziós lépcsőkkel tagolt É–D-i irányú pászttáiban futó lőszhátak, völgyközi hátak közrefogják az É–D-i és ÉNy–DK-i irányú deráziós völgyeket és az erózióval átformált deráziós völgyeket.

A lőszhátak, völgyközi hátak ma is fokozatosan keskenyednek az eróziós és deráziós völgyek fejlődése, meg a gyors talajerózió hatására. •

A Kulcs és Rácalmás közötti magaspárt falában ismétlődően váltakoznak a 10–15 m-es típusos löszkötegek, finoman rétegezett homokos lösz és löszszerű üledékek, eltetmetett talajok és homokrétegek. A külszíni feltárások és a fúrások szerint az összletben van 4–5 csernozjom, erdő és hidromorf típusú

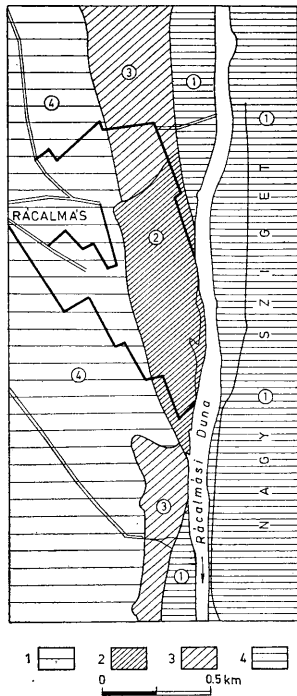
4. ábra. A Rácalmás magaspárt vízföldtani térképe. Jelmagyarázat: 1. Térképezőfúrások, 2. Vizsgáló ázott kutak, 3. Talajvíz áramlási iránya, 4. Mélyfúrású kút, 5. Talajvíz Bmf magassága

Abb. 4. Hydrogeologische Karte des Hochufers von Rácalmás. Zeichenerklärungen: 1. Kartierbohrungen, 2. Untersuchte Schachtbrunnen, 3. Strömungsrichtung des Grundwassers, 4. Tiefbohrbrunnen, 5. Höhe des Grundwasserspiegels über der Ostsee

fosszilis talaj, 2–3 jellegzetes — főként proluviális homokrét. A löszösszet felső harmada főként homokos lösz, alatta mészkonkréciós agyagosabb, tömörebb, a legalsó része redukációs folyamatok hatására szürke, szürkéssárga; a vasas oxidációtól rozsdafoltos.

2.2. Deráziós völgyek

A löszfelszín jellegzetes formatípusa a deráziós völgy. Ezek lapos tál, helyenként teknő alakú völgyek, folyó nélküli mélyedések, amelyekben állandó vízfolyás nincs. Többségük a felsőwürmben alakult ki, de fejlődésük napjaink-

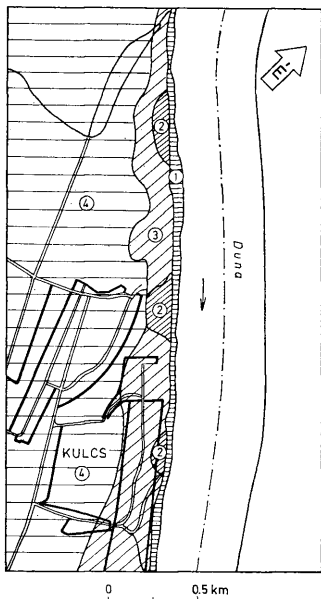

5. ábra. A rácalmási magaspart összefoglaló térképvázlata. Jelmagyarázat: 1. Árterület, 2. Aktív felszínmozgásos terület, 3. Potenciálisan svadásveszélyes terület, 4. Stbíl, nem felszínmozgásos terület

Abb. 5. Zusammenfassende Kartenskizze des Hochufers von Rácalmás. Zeichenklärung: 1. Überschwemmungsgelände, 2. Gebiet von aktiver Rutschung, 3. Gebiet von potentieller Rutschgefahr, 4. Stabiles Gebiet ohne Rutschungen

ban is jelentős. A deráziós völgyek kialakulásában a deráziós folyamatok mellett jelentős szerepük volt és van a szuffózióknak. A völgyek tengelyében és a völgyfők deráziós páholyaiban (kisebb fülkéiben) ma is láthatók a szuffózió nyomai. A nagyüzemi szántóföldi művelés e folyamat maradványait legtöbb esetben elegyengette, maradványairól tanúskodnak a löszhátak és völgyközi hátak felszínén a néhány méter átmérőjű sekély mélyedések.

A deráziós völgyek más átalakulásának fő tényezője a felületi leöblítés. Ennek folyamán nagy tömegű laza üledék halmozódott fel, részben a völgy-

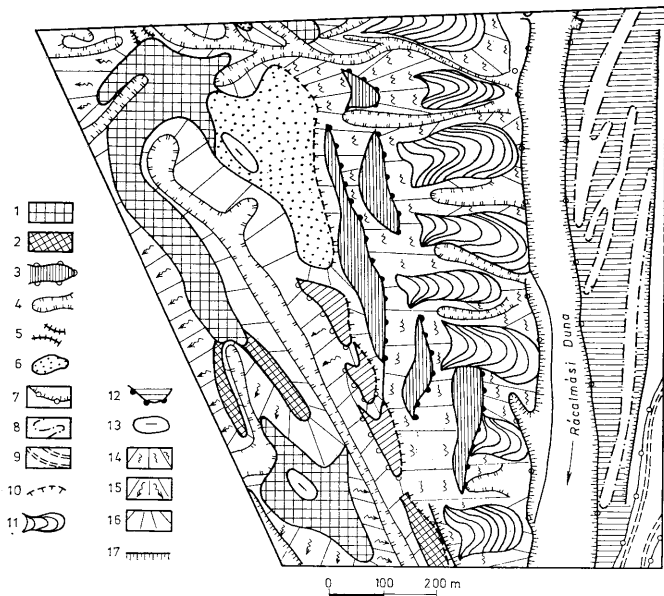
6. ábra. A kulcsi magaspárt összefoglaló térképvázlata. (Jelmagyarázat az 5. ábrán)

Abb. 6. Zusammenfassende Kartenskizze des Hochufers von Kulcs (für die Zeichenerklärung, siehe Abb. 5)

talpakon, részben a völgykapuk előtt. A deráziós völgyek sűrű hálózata irányt szab a térszín várható fejlődésmenetének és befolyásolja a vízháztartás térbeni alakulását. Jelentős vízmennyiséget nagy csapadék esetében is ritkán szállítanak a viszonylag kis vízgyűjtő terület miatt.

2.3. Az erózióval átalakított völgyek

Ezek a völgyek tanúskodnak a felszín megváltozott fejlődésmenetének egy sajátos állapotáról. Morfológiai sajátosságaik ma még inkább a deráziós völgyekre emlékeztetnek, de a lineáris erózió és az eróziós árkok mélyülésével aprólékosan felszabdalgják a felszínt. Mai fejlődésmenetüket meghatározzák az antropogén tényezők és a záporosók okozta erózió. Az átalakított deráziós völgyek erózióval formált szakaszait jellemzik az olykor 2–3 m-es meredek löszfalak és kisebb omlásveszélyes lejtők.

7. ábra. A kulcsi magaspart geomorfológiai térképének részlete. Jelmagyarazata: 1. Lösshát, 2. Derázióval alakított völgyközi hát, 3. Deráziós lépcső, 4. Deráziós völgy, 5. Deráziós nyereg, 6. Kötött futóhomok, 7. Magas ártéri szint-pereme, 8. Dunameder maradvány, 9. Óholocén Dunameder, 10. Csúszási szakadársínt, 11. Nem mozgó terület, 12. Csúszási felszín, 13. Szuffóziós mélyedés, 14. Mózgásveszélyes lejtő, 15. Erózióval veszélyeztetett lejtő, 16. Stábil lejtő, 17. Természetes és mesterséges tereplépcső

Abb. 7. Detail der geomorphologischen Karte des Hochufers von Kules. Zeichenerklärung: 1. Lössrücken, 2. Falrücken gegliedert durch Derasion, 3. Derasionstreppe, 4. Derasionstal, 5. Derasionssattel, 6. Gefestigter Flugsand, 7. Rand des Hochwasserstandgeländes, 8. Donaubeit-Überrest, 9. Atholozänes Donaubeit, 10. Rutschzerreissfront, 11. Gebiet ohne Rutschung, ohne Bewegung, 12. Rutschfläche, 13. Suffosionsenke, 14. Gehänge mit Rutschgefahr, 15. Gehänge mit Erosionsgefahr, 16. Stábilis Gehänge, 17. Natürliche und künstliche Geländetreppe

2.4. Deráziós lépcsők

A löszhátak, völgyközi háta jellegzetes teraszszerű formaeleme. A deráziós lépcsők a felszint felületileg pusztító folyamatokkal (szoliflukció, pluvioniváció, areális erózió) kialakított lankás peremű 30–60 m széles, sík, vagy enyhén lejtő, egymás feletti lankás geomorfológiai szintek.

2.5. Mozgások földtömegeivel megtámasztott magasparti felszín

A lösz és a löszszerű üledékekből felépült térszín sajátos morfológiai elemei a közel függőleges vagy meredek „magaspartfalak”, amelyek 5–35 m magasúak. E partfalakon és előterükben a felületi tömegmozgások okozta formátípusok számos változata fordul elő.

A tömegmozgások egyik jelentős típusát a régi (fosszilis) földcsuszamlások és suvadások maradványai adják. (Néha már csak a formák roncsait ismerhetjük fel, pusztulásukhoz a természeti tényezőkön kívül az emberi tevékenység is jelentősen hozzájárult.)

A régi mozgások halmazain, a labilis állapotba került mozgásveszélyes lejtős felszínen jelentékeny csuszamlások voltak, amelyek jellegüknél és méreteiknél fogva a domborzat formálásában már jelentős szerepet nem játszanak (vagy a domborzat formálásában nincs döntő jelentőségük).

2.6. Egyéb felszíni formák

2.6.1. Eróziós és akkumulációs formák. A morfológiai formák e csoportjában a Duna eróziója és akkumulációja eredményeként az ártéri formakincs valamennyi típusa felismerhető. A Duna ártere, nagy részben a Duna—Tisza között általában 5—6 m-re van a folyó 0 pontja felett. Elkülöníthető a 3—5 m-es „alacsony” ártér és az 5—7 m-es „magasabb” ártér. Az alacsony ártér kíséri a nagyobb szigeteket és az egykori holtágakat.

2.6.2. Deflációs és akkumulációs formák. A lokális, kötött futóhomok vastagsága 2—7 m. A kis deflációs formák — széllyukak, szélbarázdák, buckák — a würm végén és az óholocénban alakultak ki. A fiatal würm, óholocén futóhomok terület a holocén nedvesebb időpontjaiban, vékony talajú, félig kötött homokfelszínné alakult át.

2.6.3. Antropogén formák. A térképen is ábrázolt löszmélyutak mesterséges tereplépcsők jelentősen befolyásolják a felszíni lefolyást, ezért szerepük nem elhanyagolható.

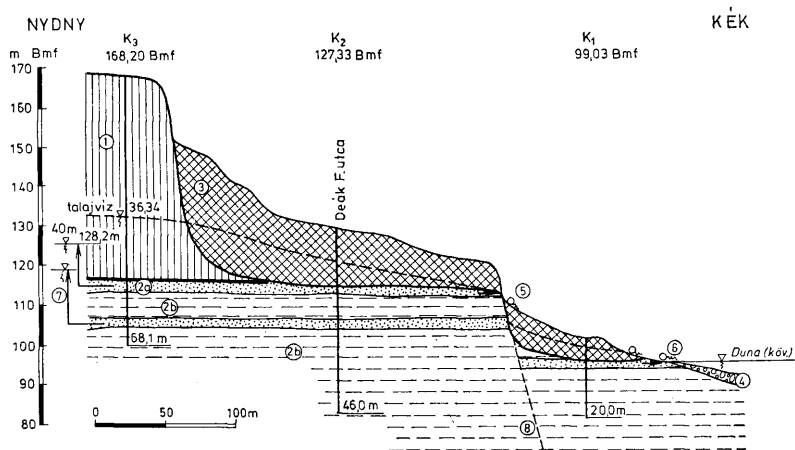
3. A terület földtani felépítése

A negyedkori rétegek vastagsága 40—50 m. A felsőpannóniai rétegek általában megtalálhatók a Duna középvízi szintje felett is. A kulcsi parton a felsőpannóniai felszíne magasabb (110—115 mBf), mint Rácalmásan (80—95 mBf). A kulcsi és rácalmási területek (1. és 2. ábra) kutatófúrásaiból szerkesztett áttekintő földtani szelvények (8. és 9. ábra) szemléltetik a földtani, vízföldtani adottságokat.

A földtani térképek tükrözik a magaspartra jellemző hármastagolódást; eszerint a peremtől Ny-ra fiatal lösz található. A perem és a Duna között a mozgások kimozdult anyaga és egy-két helyen a lösz jellemző. Itt bukkanak ki a felsőpannóniai rétegek is, a folyó mentén keskeny sávban vannak a dunai üledékek.

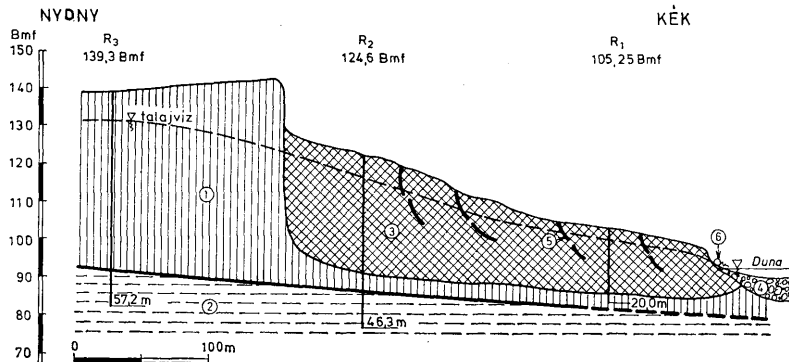
RÓNAI A., BARTHA F., KROLOPP E. (1965) feldolgozták és kronológiailag értékelték a kulcsi magaspart Vörösdombon levő feltárás anyagát. A szerzők szerint a rétegsor legalsó, téglavörös fosszilis talaja a mindel-riss interglaciálisban, míg az összlet felső szakasza a riss-würm interglaciálisban és a würmben képződött. Jelentős lepusztulást mutattak ki, ezért a vörösdombi feltárás szelvénye csonka.

A magaspart peremi térképező fúrások teljesebb rétegsort szolgáltattak,

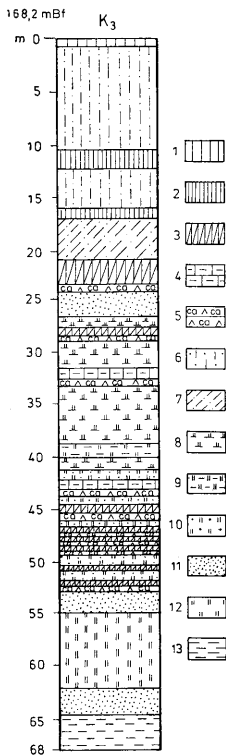
8. ábra. A kulcsi üdülőtérület áttekintő földtani szelvénye (A-A' szelvény). Jelmagyarázat: 1. Pleisztocén lösz, 2. a/b. Felsőpannoniai agyag és homok, 3. Rogyott anyag, 4. Dunai üledékek, 5. Kevertvízi forrás, 6. Rétegvíz, 7. Rétegvíz, 8. Feltételezett vető

Abb. 8. Geologisches Übersichtsprofil des Erholungsgebietes von Kulcs (A-A' Profil). Zeichenerklärung: 1. Pleistozäner Löss, 2. a/b. Oberpannonischer Ton und Sand, 3. Verrutschtes Material, 4. Donauablagerungen, 5. Quelle mit gemischtem Wasser, 6. Schichtquelle, 7. Schichtwasser, 8. Vermutete Verwerfung

9. ábra. Rácalmás község áttekintő földtani szelvénye (B-B' szelvény). Jelmagyarázat: 1. Pleisztocén lösz, 2. Felsőpannoniai agyag, 3. Lesuvadt anyag, 4. Dunal üledék, 5. Másodlagos mozgások helye, 6. Talajvíz forrás

Abb. 9. Geologisches Übersichtsprofil der Ortschaft Rácalmás (Profil B-B'). Zeichenerklärung: 1. Pleistozäner Löss, 2. Oberpannonischer Ton, 3. Verrutschtes Material, 4. Donau-Ablagerungen, 5. Stelle sekundärer Bewegungen, 6. Grundwasserquelle

10. ábra. A K3. sz. fúrás szelvénye. J e l m a g y a r á z a t: 1. Talaj, 2. Talajkezdemény, 3. Fossilis talaj, 4. Mocsári talaj, 5. Mészfelhalmozódási szint, 6. Homokos lösz, 7. Lössös finomhomok, 8. Idős lösz, 9. Mocsári iszapos agyag, 10. Homokos aleurit, 11. Finomhomok, 12. Aleurit, 13. Agyag. 1—10. Pleisztocén, 11—13. Felsőpannoniai

Abb. 10. Profil der Bohrung K3. Zeichenerklärung: 1. Boden, 2. Bodenansatz, 3. Fossiler Boden, 4. Sumpfboden, 5. Kalkanhäufungshorizont, 6. Sandiger Löss, 7. Lössiger Feinsand, 8. Alter Löss, 9. Palustrischer schluffiger Ton, 10. Sandiger Silt, 11. Feinsand, 12. Silt, 13. Ton, 1—10. Pleistozän, 11—13. Oberpannon

mint a vörösdombi feltárás (10. ábra). A würm rétegek a vörösdombinál sokkal vastagabbak és teljesebb kifejlődésűek. A legalsó, jellegzetes téglavörös foszsilis talaj — amely a vörösdombi feltárásban a pleisztocén összlet bázisát alkotja — a fúrásokban hiányzott. Az üledékképződés és lepusztulás miatti üledékhiány területenként változott. Ennek következtében aránylag közeli feltárások szelvényében is kisebb-nagyobb eltérések adódnak (11. ábra).

11. ábra. Partrogyással keletkezett löszfeltárás Kulcstól É-ra
Abb. 11. Durch Uferrutschung entstandener Lössaufschluss N von Kulcs

A pleisztocén rétegek alatti, felsőpannóniai összletben a szemcsés üledékek a feltárt mélységig hiányoznak vagy alig jelentkeznek, uralkodók az agyag, agyagos-kőzetlisztes és kőzetliszt rétegek. Kulcson a felszíni feltárásokban és fúrásokban homok, homokkő és kőzetlisztrétegek vannak. A rácalmási fúrások felsőpannóniai kifejlődésére a vastagabb, sötétszürke, duzzadó agyag jellemző.

4. Vízföldtan

A térképezés során megmértük az ásott kutak legnagyobb részének talpmélységét, vízszintjét és beszereztük a mélyfuratú kutak hidrogeológiai adatait.

A magaspart pereme és a Duna között gyakoriak a források vagy szivárgások. Megkülönböztethetők: talajvíz-, rétegvíz- és kevertvízi források.

A talajvíz-források és szivárgások Kulcson a magaspart alsó harmadában kb. 110–115 mBf szinten észlelhetők azért, mert: 1. A löszös összletben a Duna felé szivárgó talajvíz a folyó szintje felett kb. 10–15 m-re levő felsőpannóniai képződmények határán helyenként a felszínre kényszerül, 2. A bevágások metszik a talajvízszintet, 3. A víztartó képződmények e szinten (ebben a magasságban) horizontális irányban megszűnnek.

Rácalmáson a felsőpannóniai kőzetek a Duna szintje alatt találhatóak, itt a talajvíz-források és szivárgások a folyó medrében vagy közelében jelentkeznek.

A rétegforrások ott észlelhetők, ahol a Duna bevágódott a felsőpannóniai víztartó szemcsés rétegeibe. Kulcson kétféle rétegforrás jellemző: 1. A partfal alsó szakaszán fakadók, ezek az egyszerű rétegforrások, 2. A folyómeder közelében fakadók, ezek már nyomás alatti rétegvízből táplálóznak. Rácalmáson a mélyebb helyzetű felsőpannóniai miatt nincsenek rétegforrások. Kulcson a talajvíz és a rétegvíz a partél és a Duna közötti törmeléklejtőben keveredik, ezért itt a folyóparti források *kevert vizűek*.

A partszakasz egyes részein források és szivárgások nincsenek, ugyanis a víz Ny-ról K felé a jó vízvezető és a folyóval közvetlen kapcsolatban levő üledékben mozog. Ilyenek a magaspártok alatti, helyenként 50–150 m széles és 10–15 m vastag dunai szemcsés üledékek.

A talajvíz a löszös összletben, a mozgásokkal átdolgozott anyagban és a dunai folyóvízi üledékekben tározódik. A partél mögött a lösz talajvíztükre 2–5 m-re van a felszín alatt. A partélhez közeledve a vízszint fokozatosan mélyül, majd annak pereménél eléri legnagyobb mélységét, a 15–35 m-t. A partfal alatt a már megcsúszott területeken szintje kezdetben 10–15 m mélyen van, a Duna felé fokozatosan megközelíti a felszínt. Az itteni házak falai rendszerint nedvesek és egyes pincékben talajvíz is van.

A talajvíz Ny–K-i fő mozgásirányától helyenként — a helyi tényezők miatt — jelentős eltérés tapasztalható. A helyszínen gyűjtött adatok szerint Rácalmáson 20–40 évvel ezelőtt a talajvíz szintje lényegesen mélyebben volt, szöbéli közlések alapján a partél és a Duna között mintegy 4–6 m-es emelkedés valószínűsíthető.

A talajvíz részben oldalirányból a magaspárt mögött lehullott csapadékból táplálkozik, de jelentős részben a helyi — főleg antropogén — tényezők mennyiségét lényegesen növelik, ezzel függ össze a kimutatott talajvízszint emelkedés is. A csapadékvíz elvezető természetes árkokat, horhosokat szeméttel feltöltötték, ezért a felszínen lefolyó csapadékvíz sok helyen tócsákban összegyűlt, így a beszivárgás az eredeti természetes állapothoz képest megnövekedett. Felszíni vízrendezés nincs. Rácalmáson hozzájárult a talajvízszint emelkedéséhez a törpevízmű is, mivel az ásott kutak talajvízének hasznosítása megszűnt. A vezetékes vízellátással lényegesen növekedett a vízhasználat és az elszikkasztott szennyvíz mennyisége is. A nyomócsövek károsodása miatt nagy a vízmű hálózati vesztesége is, ami szintén növeli a talajvizet. Az utóbbi években a talajvíz tárgyalt változásai fokozták a felszínmozgások kialakulásának lehetőségeit.

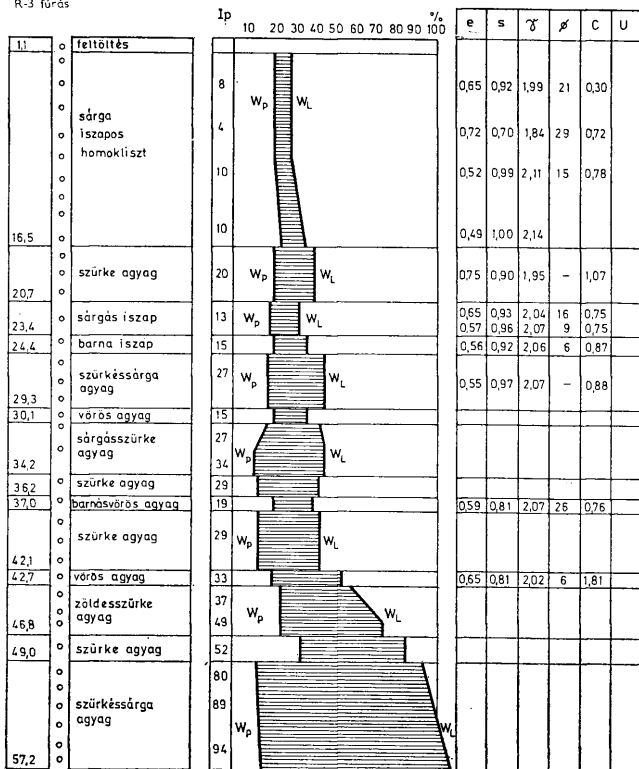
A lösz természetes talajvize magnézium vagy kalcium-magnézium hidrogén-karbonátos típusú. Ásványi sótartalma 300–600 mg/l közötti, keménysége 16–23 nkf. A szulfát és klorid ion minimális. Néhány helyi szennyeződések hatására jelentősen megnövekszik a nitrát ion mennyisége és a keménység. Ezt mutatják a talajvízből táplálkozó források is.

A kulcsi magaspárt kutatófúrásai a felsőpannóniai összlet felső szakaszának homokrétegeiben *rétegvíz*et tártak fel. Ezt a Duna természetes úton megcsapolja, így a folyó és rétegvíz között közvetlen a kapcsolat: a Duna változó vízszintje közvetlenül hat a rétegvíz nyomására. Kulcson a talaj- és rétegvíz keveredését is sikerült kimutatni. A rácalmási fúrások a felsőpannóniai összletben nem harántoltak víztartó réteget.

5. A magasparti rétegek kőzefizikája

A löszösszet felső rétegei a talajmechanikai nevezéktan szerint iszapos homoklisztek, iszapok. Természetes víztartalmuk aránylag alacsony ($W = 7 - 15\%$). Helyenként makroporozus szerkezetűek ($e = 1$). Szemeloszlásukra jellemző az $U = 5$ egyenlőtlenségi mutató, $d_m = 0,04 - 0,09$ mm mértékadó szemcseátmérő. A plasztikus index alapján a würmi és a riss-würmi fiatal

R-3 fúrás

12. ábra. Az R-3. sz. fúrás kőzefizikai szelvénye
Abb. 12. Petrophysikalisches Profil Bohrung R-3

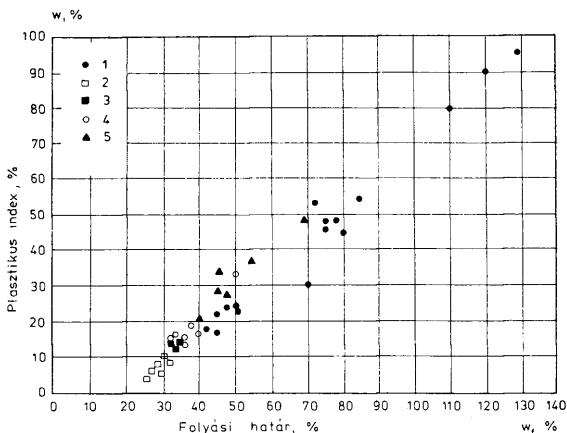
fosszilis talajok iszapok. A löszös összlet rétegeinek plaszticitása lefelé növekszik. Egyes mocsári rétegeké eléri az $I_p = 29\%$ -ot, a fosszilis talajoké pedig $I_p = 15-33\%$ közötti (12. ábra).

A löszös összlet termikus és reológiai vizsgálatai szerint egyes rétegek igen nagy, ill. kő epes montmorillonit és illit tartalmúak. Ilyenek a kulcsi 2. sz. fúrásban a 13,4 m-es, a 14,3 m, a 3. sz. fúrásban pedig a 22,5 m, a 27,5 m és a 47,1 m-ből vett minták. Az agyagásvány mennyisége ezeknél a mintáknál 24,2–46,6%, így ezek a rétegek térfogatváltozóknak minősíthetők. A minták tartalmaznak még hidromuszkovitot, kaolinitot, dolomitot és kalcitot.

Összehasonlítva ezeket az adatokat az egyéb dunai magaspартokon végzett vizsgálatok eredményeivel, megállapítható, hogy itt az agyagásványok mennyiségileg meghaladják az átlagot.

A partél mögötti löszös összlet rétegei kemények, míg a partél és a folyó között már puha, rossz állapotú rétegek is vannak. A kőzetfizikai állapot romlását elsősorban ott lehetett tapasztalni, ahol a kötött rétegeket szemcsés üledékek szakítják meg.

A fúrásokkal feltárt felsőpannoniai rétegösszlet túlnyomóan agyag, homok és homoklisztrétegek, Kulcsón jellemzők, de ott is kevés. Ez egyedi jelenség, mert más partszakaszon (pl. a Dunakömlőd-paksi magasparton) a felsőpannoniai összletben a szemcsés rétegek vannak túlsúlyban. A felsőpannoniai összlet agyagrétegeinek egy része talajmechanikailag sovány és közepes agyag. Rácálmáson vannak igen kövér agyagok is, így az R-3. sz. fúrásban 49,0–

13. ábra. A fúrásokkal feltárt képződmények ábrázolása a Casagrande-féle diagramban. Jelmagyarítás: 1. Felsőpannoniai agyag, 2. Felsőpleisztocén (fiatal) lösz kb. 22 m-ig, 3. Középső- és alsópleisztocén lösz (idős lösz) 22–50 m között, 4. Fosszilis talaj, 5. Mocsári réteg

Abb. 13. Darstellung der durch Bohrungen erschlossenen Bildungen im Casagrande-Diagramm. Zeichenerklärung: 1. Oberpannonischer Ton, 2. Oberpleistozäner (junger) Löss bis ca. 22 m, 3. Mittel- und unterpleistozäner Löss (alter Löss) von 22 bis 50 m, 4. Fossiler Boden, 5. Moorschicht

57,2 m közötti réteg plasztikus indexe ($I_p = 80 - 94\%$). Ezeknél a hézag-tényező értéke is feltűnően nagy ($e = 1,08 - 1,25$). Ennyire plasztikus agyagrétegek a dunai magaspartokon eddig még ismeretlenek voltak. Az R-3. sz. fúrásban 42,7—57,2 m között feltárt felsőpannóniai kövér agyag a magas montmorillonit- és illittartalom miatt erősen térfogatváltozó. A térfogatváltozó agyagásvány mennyisége 30,8—76,6% közötti. Tartalmaznak még kaolinitot és 0,5—12,4%-ban kalcitot is.

Az egyes rétegfajták plaszticitásuk alapján elkülöníthetők. A vizsgálati eredményeket Casagrande-diagramban tüntettük fel (13. ábra).

6. A Rácalmás—kulcsi magaspart állékonysági viszonyainak jellemzése

E magaspart felszínmozgás-veszélyessége igen jelentős. A többi magasparton (Dunaújváros, Dunaföldvár) a védendő területek gazdasági értéke indokolta a partok nagyszabású stabilizációs intézkedéseit. Ezen a partszakaszon említésre méltó műszaki beavatkozás ez ideig nem történt. Építési tilalom is csak Rácalmáson van. Az állékonysági beavatkozások elmaradása miatt a felszínmozgások kialakulására kedvező területek, részben éppen az állékonyság-csökkentő emberi beavatkozások hatására, többször is megmozdultak.

A felszínmozgásokat kiváltó természeti tényezők mindkét területen azonosak. Kedvezőtlen az elhelyezkedésük, miután mindkét település a korábbi partmozgások törmelékhalmozain épült fel. A törmelékeltők alját a Duna erodálja, emiatt gyakoriak az utómozgások. Amikor nagyon csapadékos a téli-tavaszi időszak és a Duna vízállása magas, az utómozgások felgyorsulnak. A Duna mindenkori vízszintje jelentősen hat a pannóniai rétegvíz piezometrikus nyomására. Rácalmáson és Kulcsón mérési lehetőség hiányában nem lehetett a folyóvízszint változásai és a piezométeres nyomásérték közötti korrelációs kapcsolatot kimutatni. Nyilvánvaló, hogy itt is hasonló szoros összefüggés van, mint a többi dunai magaspart esetében.

Hasonlóképpen szoros a kapcsolat a dunai vízszint és a partközeli területek talajvízszintje között is.

A Duna menti nagy partrogyások idejét vizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy a mozgások egybeesnek a tartósan magas dunai vízszintek hirtelen csökkenésével. A folyó vízszintjének hirtelen csökkenése különösen akkor veszélyes, ha a megelőző időszakban tartósan csapadékos volt az időjárás. Ilyen volt az 1964—66-os év is, amikor Rácalmáson kívül Dunaújvárosban keletkeztek hatalmas méretű mozgások. 1976—77. évben pedig a Rácalmás-kulcsi partokon kívül az ország más részein voltak nagy területeket érintő különböző típusú (suvadás, csúszás, rogyás, omlás) felszínmozgások.

A természeti adottságok mellett jelentős állékonyság növelő és csökkentő szerep jut az emberi tevékenységnek. Rácalmáson és Kulcsón elsősorban az állékonyság csökkentés érvényesül. Rácalmáson például a vízellátás vezetékes, de csatornázás hiányában a szennyvizet elszikkasztják. A felszínmozgások során a vezetékek gyakran eltörnek, így módon is növelve a rétegbe jutó vízmennyiséget. Mindkét területen hiányzik a felszíni vízrendezés, így a csapadék-víz több helyen is koncentráltan szivárog a talajba.

A természeti és mesterséges tényezők egymáshatásának eredményeként a területen eltérőek az állékonysági viszonyok. A felszínmozgások a rácalmási-

kulcsi magasparton három területre koncentrálódnak. Mindhárom területen egyértelműen elhatárolható az a korábbi partrogyásokkal keletkezett, egyenlőtlen felszínű földtömeg, amely különösen érzékeny a mozgásokra. Ezek a helyeken is különböző a veszélyeztetettség mértéke. A sűrűn beépített Rácalmás ösközség házainak vizsgálatánál lehet jól nyomon követni a fenti jelenséget. Itt gyakori, hogy az utca egyik oldalán erősen sérült, sőt összedőlt épületek vannak, velük szemben pedig ép vagy alig sérült épületek. A sérült épületeken levő repedések helyzete, formája alapján jól nyomon követhetők a csúszólapok felszíni kifutásának helyei. Nyilvánvaló, hogy ott kevésbé sérültek az épületek, ahol a csúszólap nagyobb mélységben van és az épület együtt mozog a megcsúszott földtömeeggel.

A felszínmozgásveszélyes területek között a múltban már stabilizálódott földtömegek helyezkednek el. Amennyiben a jelenlegi kedvező természeti adottságokat a nagyarányú beépítés során nem változtatják meg (pl. nagyarányú talajvízdúsítás), ezeken a területeken felszínmozgásokkal a jövőben sem számolhatunk.

A magaspart állékony a partéltől számított mintegy 50 m-es területsávot leszámítva. A mozgásoktól veszélyeztetett területekről a lakosság fokozatosan ide települ át.

7. Megállapítások — következtetések

Az előzőekben ismertettük a felszínmozgásokat befolyásoló tényezők helyi adottságait. A magaspart mérnökgeológiai térképezése és fúrásos feltárása eddig nem, vagy kevésbé ismert helyzetét tárták fel.

1. A Kulcs—rácalmási magaspart morfológiailag a dunaújvárosi magaspartszakasz É-i része, ahol a Duna ma is erodál. Rácalmás község egy része, a kulcsi üdülők többsége a régebbi partrogyások lejtőin épült, itt időszakonként és területenként újabb mozgások kialakulása jellemző.

A magaspart és a Duna közötti terület felszíne változatos, a mozgások miatt hol függőleges, hol pedig meredek lejtőjű. A partszakasz morfológiailag az *összetett lejtőjű*, mozgásos formalemekben gazdag típusba tartozik, a magas (35 m feletti) és a részben rendezett magaspartok közé sorolható.

2. A magaspart földtani felépítése nem egységes. A felsőpannóniai rétegekre települő pleisztocén löszösszet változó vastagságú és kifejlődésű. A felsőpannóniai fekvő magassága különböző, pl. Kulcson a Duna vízszintje felett van kb. 115 mBf, Rácalmáson pedig a folyó szintje alatt kb. 85–90 mBf szinten. Érdekesége a vizsgálatoknak, hogy mind a pleisztocén, mind a felsőpannóniai összlet egyes rétegeinek, de különösen a rácalmási pannóniai agyagnak az átlagot jelentősen meghaladó agyagásvány tartalma van.

3. A partszakasz vízföldtanilag sem egységes, ahogy azt a 4. fejezetben tárgyaltuk. A természetes adottságokba történt beavatkozás elsősorban a vízföldtani viszonyokban hozott, túlnyomó részben káros, mozgást elősegítő változásokat. A Duna helyenként erőteljesen erodál, ezzel a lejtők állékony-ságát csökkenti. Másutt a folyó a partfalak alatt üledéket rakott le.

4. A Kulcs—rácalmási magasparton számos mozgás történt, ezért mozgásformákban nagyon gazdag. A közelmúlt mozgásai azt jelzik, hogy ma sincs nyugalomban. Az 1865–66-os és az 1976–77-es károkat okozó mozgások csak helyi jelentőségűek voltak. Ezért ezeket a nem tipizálható mozgásformák közé kell sorolnunk.

Helyi, kisebb mozgások, főleg a tavaszi hónapokban mindig jelentkeznek, amelyek mutatják, hogy a partszakasz állékonysága csak időleges és átmenetinek tekinthető. Ezeknek a kisebb mozgásoknak keletkezésében és kiváltásában a természetes hatótényezőkön túl jelentős az emberi tevékenység is, mert több helyen kimutatható a kapcsolat a mozgás és tereprendezés, nyomócsőtörés vagy szennyvízszikkasztás között. A kulcsi üdülőkörzet épületkái legnagyobb részt ilyen okokra vezethetők vissza. Miután ezek rendszerint az elsődleges nagy csúszási területeken fordulnak elő, a helyzetük alapján *másodlagos*, kisebb, helyi mozgásoknak tekinthetők.

A közelmúltban lezajlott helyi mozgásokon kívül megfigyelhetők hatalmas területekre kiterjedő, dunaújvárosi vagy dunaföldvári méretű mozgások is, amikor több százezer vagy millió m³-es kőzettömeg mozdult meg. Ezek keletkezése a múlt századra tehető. E nagy mozgási formák lényegében a legjellemzőbb partalakító tényezők. Kulcsen *partrogyások* voltak. Rácalmáson a partrogyások kialakulásához szükséges feltételek hiányoznak, ezért ott a csúszólap az agyagrétegekben jött létre, így a *svadásos* mozgásformákhoz tartoznak. Keletkezésük az emberi beavatkozástól független. Vizsgálva a csúszólap helyzetét megállapítható, hogy a kulcsi partrogyások csúszólapja a felsőpannóniai és a pleisztocén rétegekben jött létre, Rácalmáson pedig a pleisztocén összletben alakult ki.

A csúszólapok mélysége a mozgások felső szakaszán 40 m alatt van, a Duna felé mélysége csökken, alakját tekintve összetett (sík és íves együtt). Rácalmáson a svadasások alámetszőek, mert a csúszólapok a Duna medrébe futnak ki, míg a Kulcsen megfigyelhetők alámetszők (Vörösdomb), talppontiak és talppont felettiak (volt hajóállomásnál).

Összefoglalóan megállapítható, hogy a Kulcs—rácalmási felszínmozgások az előtérrel rendelkező összetett csúszólapú partrogyások és svadasások csoportjába tartoznak.

A közelmúlt kisebb másodlagos mozgásait jórészt helyi változások okozták, nem kapcsolatosak a nagyméretű veszélyesebb mozgásformákkal. A nagyméretű mozgások veszélyessége — bekövetkezésének valószínűsítése — miatt állékonysági számítások történtek. Megállapítható, hogy nagyobb mozgásokra is lehet számítani akkor, ha a rétegek állapota kedvezőtlenül változik. Valószínű, hogy nagyméretű mozgások azért nem következnek be, mert az elmozdulásra képes anyag súlyából eredő nyíró igénybevétel még kisebb, mint a rétegek nyíróellenállása. Ha azonban a nyíróellenállás csökken, a mozgások megkezdődnek.

Ezért a vizsgált partszakaszt jelenlegi állapotában *partrogyások és svadasások szempontjából is potenciálisan mozgásveszélyesnek kell tekinteni*. A kidolgozott javaslatokat végre kell hajtani (felszíni és felszín alatti vízrendezés, szikkasztási tilalom stb.), mert csak így kerülhetők el a további mozgások és a velejáró károk.

Irodalom — Literatur

- ÁDÁM I.—MAROSI S.—SZILÁRD J. (1955): A Mezőföld természeti földrajza. Földrajzi Monográfiák 2. Akadémiai Kiadó. Budapest
- DOMJÁN J. (1952): Középdunai magaspártok csúszásai. Hidrológiai Közlöny. 32. pp. 416—422.
- EGRI GY.—PÁRDÁNYI J. (1968): Dunaújvárosi magaspártok állékonyság vizsgálata. Műszaki Tervezés. 7. pp. 19—24.
- FODOR TAMÁSÉ és munkatársai (1980): Dunakömlőd—Paks közötti dunai magaspárt mérnökgeológiai térképezése és vizsgálata. Kézirat
- GALLI L. (1952): A dunai és balatoni magaspártok állékonyságának törvényszerűségei. Hidrológiai Közlöny. 32. pp. 409—415.
- GALLI L. (1977): A földtan alkalmazása a víz és mélyépítésben. Bp.

- HÁHN GY. (1977): A magyarországi löszök litológiája, genetikája, geomorfológiai és kronológiai tagolása. Földrajzi Értesítő. 26. pp. 1—24.
- HORVÁTH ZS. és munkatársai (1979): Kulcs—rácálmási magaspartok mérnökgeológiai vizsgálata. Kézirat. FTV. Adattár KARÁCSONYI S.—SCHEUER GY. (1969): Vízföldtani megfigyelések Dunajváros környékén. Hidrológiai Közöny. 39. pp. 115—126.
- KARÁCSONYI S.—SCHEUER GY. (1972): A dunai magaspartok vízföldtani sajátosságai. Hidrológiai Közöny. 42. pp. 375—383.
- KÉZDI Á. (1970): A dunajvárosi partgyógyás. Mélyépítéstudományi Szemle. 20. pp. 281—297.
- KRIVYÁ P. (1955): A középeurópai pleisztocén éghajlat tagolódása és a paksi alapszelvény. MÁFI Évkönyve. 43. pp. 363—510.
- PÁVAI VAJNA F. (1953): Az Alföldi Dunamellék rétegtana és hegységszerkezete. MÁFI Évi Jelentés. 1951-ről. pp. 69—74.
- PÉCSI M. (1959): A magyarországi Dunavölgy kialakulása, felszínalakítása. Földrajzi Monográfiák 3. Akadémiai Kiadó. Budapest
- PÉCSI M. (1965): A Kárpát-medencebeli löszök, löszszerű üledékek típusai és litosztratigráfiai beosztásuk. Földrajzi Közlemények. 89. pp. 324—332.
- RÓNAI A. (1973): A negyedkori kéregmozgások térképe Magyarországon. MTA. X. Osztályának Közleményei. 6. pp. 241—243.
- RÓNAI A.—BARTHA F.—KROLOPP E. (1965): A kulcsilöszfeltárás szelvénye. MÁFI Évi Jelentés 1963-ról. pp. 167—187.
- RÓNAI A. és munkatársai (1972): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatahoz. Székesfehérvár. Kiadó: MÁFI Budapest
- SCHEUER GY. (1979): A dunai magaspartok mérnökgeológiai vizsgálata. Földt. Köz. 109. pp. 230—254.
- SZENTES F. és munkatársai (1968): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatahoz. Tatabánya. Kiadó: MÁFI Budapest
- TÓTH IMREÉ—SCHEUER GY.—VERMES J. (1968): Mérnökgeológiai megfigyelések a rácálmási svadással kapcsolatban. Mérnökgeológiai Szemle. pp. 13—27.

Ingenieurgeologische Kartierung der Hochufer von Rácálmás—Kulcs

Dr. T. Fodor—Zs. Horváth—Dr. Gy. Scheuer—F. Schweitzer

Die untersuchten und kartierten Gebiete gehören zur Reihe der S von Budapest entstandenen Hochufer. Sowohl das Binnengebiet der Ortschaft Rácálmás, als auch der Erholungsraum von Kulcs ist auf Erdmassen früherer Ufererrutschungen aufgebaut. In beiden Gebieten wurde die ungünstige Standortauswahl mit ungünstigen menschlichen Einmischungen, Interventionen (Entwässerung, Unterhöhung usw.) kombiniert, was in den letzten Jahrzehnten zu wiederholten Nachbewegungen, Nachrutschungen führte. In Rácálmás begannen die Bewegungen im Dezember 1964 und erreichten vom 16 bis 20 Februar 1966 ihr Maximum. Der Gemeinderat, Postamt, Dorfschenke, katholische Kirche und eine Reihe von Wohnhäusern wurden schwer beschädigt. Im Winter von 1976—77 und im nachfolgenden Frühjahr erneuerten sich die Bewegungen.

Zum Studium der für die wiederholten Bodenbewegungen verantwortlichen Ursachen sowie zur Erarbeitung von Schutzmassnahmen gegen Bodenbewegungen hat das Zentralamt für Geologie das Unternehmen für Geodäsie und Bodenuntersuchungen beauftragt, die beiden Gebiete im Massstab 1 : 4000 ingenieurgeologisch zu kartieren. In den Kartierungsarbeiten hat auch das Geographische Forschungsinstitut der Ungarischen Akademie der Wissenschaften teilgenommen.

Im Laufe der Kartierung wurden 5 Schürfb Bohrungen in Kulcs und 3 in Rácálmás zur Ergänzung der vorliegenden Angaben sowie zur Durchführung der Stabilitätsuntersuchungen niedergebracht.

Aufgrund der Untersuchungen lässt sich feststellen, dass die Bodenrutschungen von Kulcs-Rácálmás zur Gruppe der komplexen Ufererrutschungen mit Vorraum gehören.

Die jüngst stattgefundenen, kleineren sekundären Bewegungen wurden vorwiegend durch Veränderungen in lokalen Wirkungsfaktoren verursacht und stehen mit den gefährlichen Bewegungsformen von grossem Ausmass nicht in Zusammenhang.

Nach den gewonnenen Ergebnissen ist auch mit grösseren und stärkeren Bewegungen in jenem Fall zu rechnen, wenn ungünstige Veränderungen im Zustand der Schichten auftreten. Es ist wahrscheinlich, dass grosse Rutschungen bisher deswegen nicht stattgefunden haben, weil die durch das Gewicht der bewegungsfähigen Gebirgsmasse bedingte Scherbeanspruchung noch kleiner, als der Abscherwiderstand der Schichten ist. Wenn aber der Abscherwiderstand abnimmt, werden Rutschungen auftreten. Demzufolge muss der untersuchte Uferabschnitt in seinem gegenwärtigen Zustand als potentiell bewegungsgefährlich im Sinne von Ufererrutschungen betrachtet werden. Dementsprechend müssen die zur Verhinderung solcher Rutschbewegungen erarbeiteten Vorschläge angenommen und die entsprechenden Massnahmen (oberflächliche und unterirdische Wasserregulierungsmassnahmen, Entwässerungsverbot usw.) getroffen werden, weil weitere Rutschungen und die damit verbundenen Gebäudebeschädigungen nur dadurch vermieden werden können.

A mauritzit újvizsgálata

Dr. Kákay Szabó Orsolya*

(9 ábrával, 6 táblázzal, 6 táblával)

Összefoglalás: A TOKODY L. által először leírt és a nemzetközi irodalomban szereplő új ásványnak bejelentett mauritzit újvizsgálatát az tette szükségessé, hogy a szakmai bírálat az ásványra vonatkozó néhány lényeges megállapítást kérdésesnek talált és véglegesen nem ismerte el új ásványnak. Az újabban begyűjtött bővebb anyag korszerű módszerekkel történt újra vizsgálata lehetővé tette a nyitott kérdések megválaszolását. Az optikai, kémiai, termikus, röntgen, infravörös, Mössbauer és elektrondiffrakciós eredmények együttesen bizonyították az ásvány filloszilikát – gazdag vastartalmú trioktaéderes szmektit – jellegét, mely jól megkülönböztethető tulajdonságai alapján önálló ásványnak tekinthető. Kristálytani felépítésére jellemző, hogy mind a tetraéderes, mind az oktaéderes rétegben nagymértékű a kationhelyettesítés. A tetraéderes rétegben a Si-t nemcsak Al³⁺, hanem Fe³⁺ is helyettesíti. Az oktaéderes rétegben a kationhelyeket Fe³⁺, Fe²⁺ és Mg ionok töltik be. Az interlamináris tér nagymennyiségű H₂O-t tartalmaz. A cserélhető kationok mennyisége csekély. Az ásvány etilén-glikol hatására 14,525 Å-ről 17,045 Å-re duzzad. Kristálykémiaili formulája:

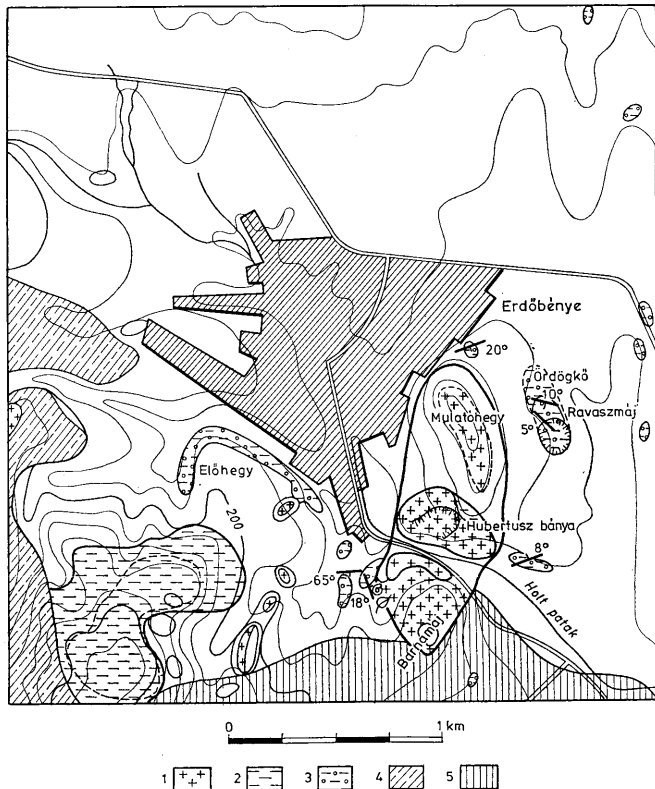
Bevezetés

A Tokaji-hegység D-i részén Erdőbénye DK-i határában 1,5 km hosszan húzódik a szarmata végén képződött, bázisos piroxénandezitből álló, hólyagüregekben gazdag Mulatóhegy-Barnamájnak elnevezett lakkolit. A hegységnek ezt a gyengén félkörívben húzódó sajátos földtani képződményét NyK irányban a Holt patak völgye két részre osztja. A lakkolit É-i, Mulatóhegynék nevezett részének D-i oldalán működő Hubertus kőfejtő Ny-i részéből több éven át rendszeresen gyűjtöttem a bázisos piroxénandezit hólyagüregait bélelő sajátos ásványtársulás anyagát (1. ábra). Az üregkitöltő ásványok közül a hólyagüregeket uralkodóan bélelő, fekete, bársonyos fényű, vékony, kusza, tűs ásványra figyeltem fel.

A terület és az ásványegyüttes irodalmi adatainak tanulmányozása közben akadtam rá TOKODY LÁSZLÓNAK, a Természettudományi Múzeum Ásványtára néhai igazgatójának 1957-ben megjelent munkájára, amiben az említett – akkor gyéren mutatózó – ásvány részletes vizsgálati eredményeit közli és új, eddig ismeretlen ásványnak minősíti. Egyben MAURITZ BÉLA professzor tiszteletére mauritzitnak nevezte el.

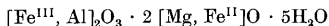
Az ásványt kvarcin hengeren levő bevonatnak tartotta. A kémiai elemzés értékeit a kvarcin és a mauritzit együttes kémiai összetételének tekintette.

* Magyar Állami Földtani Intézet, Budapest XIV. Népszabadság út 14. Előadta az Agyagásványtani Szakosztály 1978. október 9-i szakkülésén.

1. ábra. Erdőbénye földtani térképe (PENTELENYI L. nyomán). Alapszintvonalak 20 méterenként. Jelmagyarázat: 1. Piroxénandezit, 2. Riolittufa, 3. Szürke crezésű (fluidális) riolit, 4. Riolit ártufa, 5. Hullott riolittufa.
 Abb. 1. Geologische Karte von Erdőbénye (nach L. PENTELENYI). Grundisohypsen mit 20 m-Intervallen. Zeichen-
 erklärung: 1. Pyroxenandezit, 2. Rhyolithuff, 3. Rhyolith mit grauen Adern (fluidale Textur), 4. Rhyolith-
 fluttuff, 5. Rhyolithaschenfalltuff

Ezért az SiO_2 tartalmat teljes egészében a kvarcinnak tulajdonította és levonta a tömegszázalékos értékekből. A maradékot vette az új vegyület kémiai összetételének.

Az ásványról összefoglalólag ezt írta: „A röntgen vizsgálatok szerint a mauritziitnak lényegében véve trioktaéderes montmorillonoid szerkezete van, azzal az alapvető különbséggel, hogy a tetraéderes rétegben a Si^{4+} teljesen hiányzik és helyét nagy részben H_4^{+} , kisebb részben Fe^{3+} és Al^{3+} foglalja el. Mindez a jelen esetben a montmorillonoid szerkezet nagyfokú általánosítását jelenti.”

TOKODYnak ezeket a megállapításait kérdésesnek találták nemzetközi szakmai körökben. Legaktívabb vitapartnere M. FLEISCHER volt, aki elismerte, hogy a DTA és a röntgenadatok alapján montmorillonit típusú ásványnak tekinthető a nontronit és a griffithit között, de csak abban az esetben, ha az SiO_2 is a mauritziit alkotóeleme.

TOKODY (1962) azonban továbbra is fenntartotta állítását és a röntgenfelvételen a kvarcincscsúcsok hiányát a mauritziit csúcsaival való egybeolvadással magyarázta.

FLEISCHER ezt a magyarázatot nem fogadta el és továbbra is azt állította, hogy a mauritziit csak abban az esetben fogható fel a nontronit és a griffithit közötti montmorillonitnak, ha az elemzésbeli SiO_2 az ásvány tartozéka. Azt írja (1957): „Nem világos, hogy az SiO_2 változatnak (ti. kvarcinnak) a vonala miért nem jelentkezik, hogyha az ásvány hozzávetőlegesen 39% SiO_2 -t tartalmaz.” További új vizsgálatokat javasolt.

TOKODY, sajnos, a FLEISCHER által ajánlott új vizsgálatokat már nem tudta elvégezni röviddel ezután bekövetkezett halála miatt. Így a probléma megoldása nyitott kérdés maradt.

Mindezek ellenére HINTZE (1967) az új ásványok és ásványnevek kézikönyvében és STRUNZ 1970-ben megjelent ásványnév regiszterében megtalálható a mauritziit azzal a megjegyzéssel, hogy vitatott ásvány.

Ezek ismeretében tűztem ki céloomul az ásvány újvizsgálatait, ásványtani, kristályszerkezeti meghatározását többféle műszeres vizsgálat alkalmazásával.

A mauritziit morfológiája

Szabad szemmel vékony, 1–4 mm hosszú, 0,2 mm átmérőjű, bársonyos fényű, kékes- vagy barnásfekete színű tűk kusza szövevénye. A tűk binokuláris mikroszkóp alatt apró gömbök egymásba növényéből rúd alakú formákat alkotnak, melyek egymással összenőve változatos alakzatokat hoznak létre. Törési felületük egynemű, s gyantásbarna színű.

Scanning elektronmikroszkóppal $30\times$ -ra nagyítva (I. tábla 1. kép) a mauritziit tűk henger alakúak és felületükön gyakoriak a géles beszáradásra utaló repedések. $300\times$ -ra nagyítva a tűket (I. tábla 2. kép), azok rúdszerű formákká összeállt gömbök, amelyek apró lemezkék gömbsugaras elrendeződéséből épülnek fel, melyeknek rücskös felszíne — $1000\times$ -es nagyításnál jól látható (II. tábla 2. kép) — az apró lemezkék csipkézett széleinek tömegéből adódik.

Ezek a vizsgálatok is az ásvány egynemű voltát igazolták, szemben TOKODY-nak azzal a megállapításával, hogy a mauritziit fehér kvarcincshengeren levő bevonat.

Optikai vizsgálatok

Optikai tulajdonságainak meghatározása a gömbsugarakat alkotó lemezkék 5–10 μm körüli igen kicsiny méretei miatt pontos optikai mérésekhez kevésbé voltak alkalmasak. Ezért néhol csak megközelítő értékeket kaptam.

Vékonycsiszolatban a kereszt- és hosszmetsetek külső részei sötétebbek, a belső részek világosabbak (III. tábla, 1. kép), ami +N állásnál (III. tábla, 2. kép) jól láthatóan a kristályosodás mértékének a függvénye. A külső sötétebb részek jó kristályosodását a +N állásnál észlelhető anizotrópia igazolta. A belső, 1N állásnál világosabb részek +N állásnál nem mutatnak anizotrópiát, sötétek, ami a „kéregrész” kristályosodásakor bent rekedt anyag még amorf állapotát jelzi (IV. tábla, 3. kép), tehát *nem két fázis jelenlétéről van szó!*

Egy nikollal a mauritzit színe sárgásbarna. Nem pleokroós. Reliefje kissé elmosódott (IV. tábla, 1. kép). Keresztezett nikolok között a külső, jól kristályos részek interferencia színe sárgás-vörösesbarna, melyet magas vastartalma miatt saját színe is befolyásol. Kioltása sűrűlő, legyezőszerű, haránt metszetben szferolitos (IV. tábla, 2. kép). Optikailag kéttengelyű, a jelleg negatív. Tengelyszöge kicsi, megközelítőleg $2V \ 7-15^\circ$ körüli.

A törésmutató meghatározását folyadékbeágyazásos módszerrel monoklórbenzol (1,526) és etilénbromid (1,5365) keverékkel végeztem E. E. JELLEY-féle mikrorefraktométerrel. Törésmutatója β és γ 1,5330

$$\alpha \quad 1,5100$$

$$\gamma - \alpha \quad 0,0230$$

A fajlagos tömeg meghatározása széntetrakloriddal történt, N. VARGA S. mérése: 2,3840. Ez az érték a szmektitek sűrűség tartományához van közel, de a nagyobb vastartalom is jelentkezik benne.

Kémiai vizsgálatok

Mint ismeretes a kémiai összetétel az agyagásványoknál főleg a duzzadó szmektitek esetében, — a nagymértékű kationhelyettesítések lehetősége miatt — meghatározásukban és megkülönböztetésükben fontos támpont. Eppen ezért összehasonlításul közlöm (I. táblázat) a mauritzithoz legközelebb álló agyagásványok kémiai összetételét.

A mauritzit, griffithit, szaponit és vermikulit kémiai összetétele
Chemische Zusammensetzung von Mauritzit, Griffithit, Saponit und Vermikulit

— I. táblázat — Tabelle I.

	1	2	3	4
	Mauritzit	Griffithit	Szaponit	Vermikulit
SiO ₂	39,99	39,64	40,16	34,60
Al ₂ O ₃	4,27	9,05	8,03	13,63
Fe ₂ O ₃	18,50	7,82	8,50	4,15
FeO	6,57	7,83	3,83	1,80
MgO	11,57	15,80	19,40	22,88
MnO	0,07	—	—	—
CaO	1,55	2,93	1,91	0,04
Na ₂ O	0,23	0,71	—	0,39
K ₂ O	0,06	—	—	0,05
H ₂ O ⁻	14,00	12,31	11,15	5,80
H ₂ O ⁺	3,51	4,90	7,60	11,68
Össz %	100,12	100,49	100,58	95,02

1. Erdőbénye, Magyarország, Anal. NEMESNÉ-VARGA S.
2. Caluenga Pass, Los Angeles, California, Anal. G. STEIGER
3. Cathkin, County Lanarkshire, Skócia, Anal. L. T. RICHARDSON
4. Röhrenhof, Fichtelberg, Bajorország
1. Erdőbénye, Ungarn, Anal. S. NEMES-VARGA
2. Caluenga Pass, Los Angeles, Kalifornien, Anal. G. STEIGER
3. Cathkin, County Lanarkshire, Schottland, Anal. L. T. RICHARDSON
4. Röhrenhof, Fichtelberg, Bayern

A kémiai összetételek egybevetésekor megállapítható, hogy a mauritizit, griffithit, szaponit, vermikulit azonos vegyi összetevőkből épülnek fel, azonban ezek mennyiségi aránya különböző. Ennek következtében önálló stabilis fázisokként különülnek el.

A mauritizit a trioktaédes szmektitekkel, a griffithittel és szaponittal nagyságrendileg mind az Al-Si helyettesítés arányában, mind az adszorptív víz (H_2O^-), valamint a szerkezeti víz (H_2O^+) mennyiségének arányában közel egyezik. Azonban különbözik a Fe^{3+} , Fe^{2+} és Mg kationok mennyiségi arányában, ami önállóságukat eredményezi, egyben alapja a szaponitfélék egymástól való jó megkülönböztetésének.

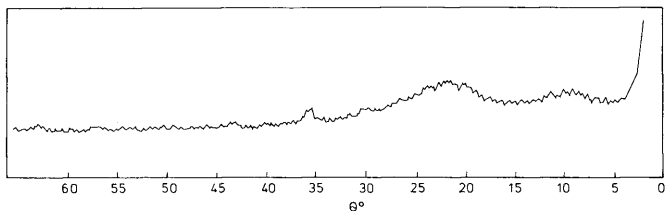
A mauritizit azonban a vermikulittól eltér mind az Al-Si helyettesítés arányában, mind a szerkezetben változást jelentő adszorptív víz (H_2O^-) és a szerkezeti víz (H_2O^+) mennyiségében, valamint a Mg-nak jelentős vashelyettesítésében.

A szaponit, griffithit, mauritizit között viszont sorrend állítható fel a táblázatban feltüntetett kémiai elemzések alapján a Mg és Fe tartalom mennyiségi arányai szerint. A szaponit Mg, a griffithit Mg-Fe, a mauritizit Fe-Mg trioktaédes szmektitnek tekinthető a szaponitok csoportjában. Ez a csökkenő Mg és növekvő Fe tartalom az alapja alaki és alkati sajátosságai különbözőségének.

A mauritizit hasonlóan a szmektittekhez oldódik normál sósavban. Binokuláris mikroszkópban az oldás folyamata jól végig követhető (V. tábla). Kezdetben a fekete gömbösalakzat széleinek lassú elszíntelenedése indul meg, ami folyamatosan halad az anyagon befelé, majd végül teljesen elszíntelenedik. A kioldódott vassal a sósav barnássárga színűvé válik a keletkező $FeCl_3$ színező hatására.

Ez az oldásos folyamat szemléletesen bizonyítja a homogén ásvány könnyen oldódó alkotóelemeinek sósavas kioldódását és cáfolja TOKODY (1962) amaz állítását, hogy a mauritizit kvarcinhengeren képződött „bevonat”.

Ennek alapján különböző hőmérsékleten és különböző ideig oldottuk a mauritizitot és megvizsgáltuk a kapott oldatok és oldhatatlan maradékok kémiai összetételét. Az oldásos reakciók során a mauritizit másodrendű kationjai a Fe, Al, Mg és Ca szobahőmérsékleten és hevítve egyaránt majdnem teljes egészében oldatba mennek és ennek következtében kristályrácsa dekomponálódik, amit az oldhatatlan maradék diffraktogramja (2. ábra) igazol. A mauri-

2. ábra. HCl-alkezelt mauritizit oldhatatlan maradékának röntgendiffraktogramja. CuK_{α} sugárzás, 26 kV 36 mA 2° /perc goniométersebesség, 1×8 érzékenység. (MÁFI, VICZIÁN I. felvétele)

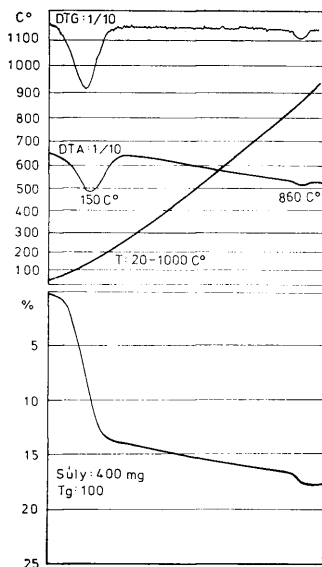
Abb. 2. Röntgendiffraktogramm des mit n HCl behandeltem unlöslichen Mauritizit-Rückstandes. CuK_{α} -Strahlung, 26 kV 36 mA, Goniometergeschwindigkeit $2^{\circ}/min.$, Empfindlichkeit 1×8 . (Anal. I. VICZIÁN, Geol. Landesanstalt, Budapest)

tzítanak ez a sav hatására történő viselkedése bizonyítja legjobban, hogy nem kvarcin bevonatról van szó, mivel a diffraktogramon a kvarcin csúcsainak jelentkeznie kellett volna. A kristályszerkezetnek ezt a n HCl hatására bekövetkező megbontását minden bizonnyal a pH változásra érzékeny kationhelyettesítések okozzák. Hasonló az eredmény a vermikulit sósavas kezelésekor is, ahol a kationok kioldódásával szintén visszamarad a szintelen, rendezetlen szilikát váz.

A mauritzit oldásos reakcióiból levont eredményeket alátámasztja NEMESNÉ-VARGA S.—SZÉKELY Á. (1963) kísérletsorozata és a külföldi szakirodalom megállapításai az agyagásványok sav hatására történő szerkezetváltozásairól. Az illit és kaolinit sósavval szemben ellenálló, a szmektitek viszont nem. Sósav hatására a szmektitek szerkezetében változás jön létre a savkoncentráció, a hőmérséklet, az idő és a kristályszerkezet stabilitásának függvényében.

Differenciál termikus hőelemzés

A DTG és DTA görbéken két endoterm csúcs jelentkezik (3. ábra). 150 °C-nál nagy intenzitású és alapterületű endoterm csúcs az adszorbeált víz eltávolítását jelzi. Az ezzel járó tömeg- és hőmérséklet csökkenést a DTG, TG és DTA görbék egyaránt mutatják. A 860 °C-nál jelentkező kis intenzitású endoterm

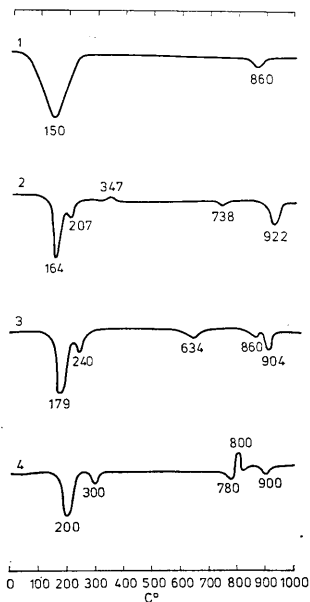
3. ábra. A mauritzit derivatogramja (MÁFI, FÖLDVÁRI M. felvétele)
Abb. 3. Das Derivatogramm von Mauritzit. (Anal. M. FÖLDVÁRI, Geol. Landesanstalt, Budapest)

csúcs az OH-anionok távozásából adódik, amely szintén tömeg- és hőmérséklet-csökkenéssel jár.

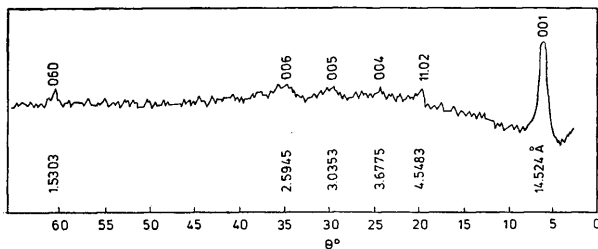
150 °C-on az eltávozó adszorbeált víz 14%-os súlyvesztést okoz. 150°–860 °C-ig 2,5%-os folyamatos tömegvesztés észlelhető. 860 °C-on a dehidroxileződés 1%-os tömegvesztést eredményez. Így a mauritzit adszorbeált rétegeközi víztartalma 14%, a szerkezeti víz mennyisége összesen 3,5%, ami azt jelzi, hogy a mauritzit szerkezetében aránylag kevés OH anion van, mely tulajdonságát a többi vizsgálatok is mutatják.

Összehasonlítva a mauritzit, griffithit, szaponit és vermikulit DTA görbéit (4. ábra), közös vonás, hogy mindegyiknél két aktív endoterm szakaszt találunk. Az egyik a 150°–300 °C-os hőtartomány, mely az adszorpció és a cserélhető kationok köré koordinált víz távozásának területe, a másik a 700°–950 °C-os szakasz, amely a hidroxil eltávozással járó hőelnyelésből adódik.

A mauritzitnak 150 °C-nál fellépő nagy endoterm csúcsa és ennek területi nagysága a griffithitnél, szaponitnál és a vermikulitnál nagyobb fokú vízvesztést jelez a kémiai elemzésekkel egyezően. A vermikulit görbéje viszont mind intenzitásában, mind területileg jóval kisebb hőreakciót mutat, mint az

4. ábra. A mauritzit (1), griffithit (2), szaponit (3), vermikulit (4) DTA görbéi
Abb. 4. DTA-Kurve von Mauritzit (1), Griffithit (2), Saponit (3) und Vermikulit (4)

5. ábra. A mauritzit röntgendiffraktogramja. CuK_α sugárzás, Ni szűrő, 26 kV 36 mA, $2^\circ/\text{perc}$ goniméter sebesség 1×8 érzékenység. (MÁFI, VIZIÁN I. felvétele)

Abb. 5. Röntgendiffraktogramm von Mauritzit, CuK_α -Strahlung, Ni-Filter, 26 kV 36 mA, Gonimeterverschwindigkeit $2^\circ/\text{min.}$, Empfindlichkeit 1×8 . (Anal. I. VIZIÁN, Geol. Landesanstalt, Budapest)

előző három. Ez a jelentősen nagy különbség is lehetővé teszi a többi szaponittól való jó megkülönböztetését.

A termikus viselkedések alapján összehasonlítva a mauritzitot a griffithittel, szaponittal és vermikulittal arra a következtetésre jutunk, hogy a mauritzit a szaponitokhoz áll közelebb, az adszorpciós víz és az OH anionok mennyiség arányának azonosságára alapján.

Röntgen vizsgálatok

A mauritzit diffraktogramja (5. ábra) kevés csúccsal jellemzett s ezek is kis intenzitásúak. A (001) indexű bázisreflexió 14,524 Å-nél maximális csúccsal jelentkezik, a következő négy reflexió elhúzódik (diffúz), a (060) reflexió határozottabb interferenciája 1,5303 Å-nél lép fel. Az indexelés és az értékek a szemkitek adataival vehetők egybe (II. táblázat).

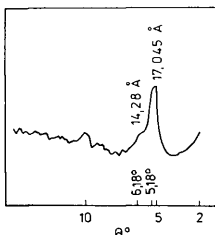
A mauritzit, griffithit, szaponit, vermikulit röntgen adatai
Röntgenangaben von Mauritzit, Griffithit, Saponit und Vermikulit

II. táblázat — Tabelle II.

Mauritzit			Griffithit			Szaponit			Vermikulit		
hkl	dÅ	I	hkl	dÅ	I	hkl	dÅ	I	hkl	dÅ	I
001	14,524	ife	001	15,4	ie	001	14,8	ie	001	—	—
002	—	—	002	7,0	k	002	7,71	k	002	14,4	ife
1102	4,548	k	1102	4,6	k	1102	4,59	ke	021	4,6	e
004	3,677	kg	004	3,93	igy	004	3,79	igy			
005	3,035	k	005	3,13	k	005	3,09	k	008	3,587	k
006	2,594	e	006	2,648	k	006	2,613	k	0010	2,869	k
				2,56			2,645		132	2,597	k
060	1,530	ke	060	1,541	ke	060	1,543	e	060	1,537	ke

A trioktaédes szmektitekre legjellemzőbb két fő – a 14–15 Å-ös (001) bázisreflexió és a (060)-os 1,53–1,54 Å – reflexió a mauritzit diffraktogramján is jelentkezik, ami a trioktaédes szmektitkehez való tartozását biztosan jelzi.

A duzzadóképeség vizsgálata: Etilénglikollal kezelve a mauritzitot a (001) 14,524 Å-ös bázisreflexió 17,045 Å-re növekszik (6. ábra). Ez a tulajdonsága egyértelműen a szmektitkehez való tartozását igazolja és kizárja a vermikulitokkal való kapcsolatát.

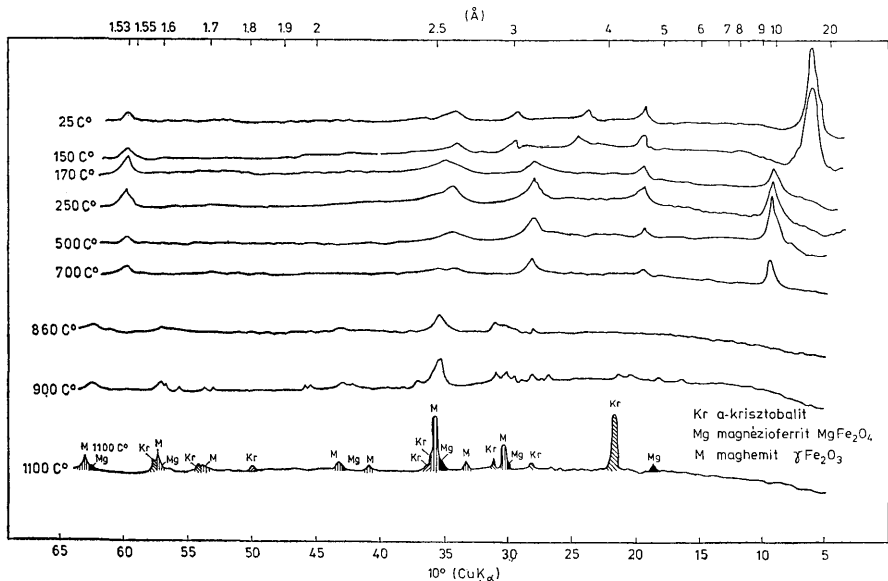
6. ábra. Részlet az etilénglikollal kezelt mauritzit röntgendiffraktogramjából. CuK_α sugárzás, Ni szűrő, 26 kV 36 mA 2° /perc goniométer sebesség 1×16 érzékenység. (MÁFI, VICZIÁN I. felvétele)

Abb. 6. Detail von Röntgendiffraktogramm von dem mit Äthylenglykol behandeltem Mauritit. CuK_α -Strahlung Ni-Filter, 26 kV 36 mA, Goniometergeschwindigkeit $2^\circ/\text{min}$., Empfindlichkeit 1×16 . (Anal. I. VICZIÁN, Geol. Landesanstalt, Budapest)

A 150 °C, 350 °C és 500 °C-ra hevített mauritzitot is kezeltük etilénglikollal és az utóbbi két hőmérsékleten a rétegvizét elvesztett mauritzit ismét felduzzadt 17,24 Å-re, de már csökkenő intenzitással.

Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy a mauritzit kristályszerkezete a rétegek közötti vízének leadása után 500 °C hőmérsékleten még nem alakul át, ezért tud az etilénglikol az ép rétegek közé behelyezkedni és újból megnövelni a c_0 periódus távolságot.

A kristályszerkezet hevítés hatására történő átalakulása: Különböző hőmérsékletre hevítve (150, 170, 250, 500, 700, 860, 900, 1100 °C) jól megfigyelhető a mauritzit kristályszerkezetének átalakulása, melynek összesítése a 7. ábrán látható. 150 °C-ig a kristályszerkezetben nem történik változás. 170 °C-on azonban teljesen elveszti rétegek közötti vizét, dehidratálódik és ennek következtében a rétegtávolság 14,524 Å-ről 9,81 Å-re csökken. Ez az állapot 700 °C-ig változatlan, majd a további hőmérsékletemelések hatására 860 °C-nál elkezdődik a kristályszerkezet teljes átalakulása, más fázisokká való átrendeződése. Az új fázisok kristályszerkezetének kialakulása 900 °C-on már észlelhető. 1100 °C-on maghemit, a-krisztobalit és magnézioferrit kristályszerkezetek alakulnak ki. Ezek reflexiói a diffraktogramon jól elkülöníthetők. A közelálló csúcsok miatt sok a kettős csúcs vagy egyes diffrakciók teljes egybeolvadása. De ettől függetlenül mindhárom szerkezet reflexiója jól értékelhető.

7. ábra. Különböző hőmérsékletre hevített mauritit röntgendiffraktogramjai. A kristályszerkezet 25 °C–1100 °C között végbemenő folyamatos átalakulását szemléltetik. (MÁFI, SZEMETHY A. és VICZIÁN I. felvételei)

Abb. 7. Röntgendiffraktogramme von Mauritit, erhitzt auf verschiedene Temperatur. Sie veranschaulichen die kontinuierliche Umwandlung der Kristallstruktur von 25 °C bis 1100 °C. (Anal. A. SZEMETHY und I. VICZIÁN, Geol. Landesanstalt, Budapest)

Infravörös spektrum

A görbén három nagy intenzitású éles, határozott csúcs mutatkozik. 400—600 cm^{-1} , 800—1300 cm^{-1} és 2800—3800 cm^{-1} tartományok között (8. ábra).

Ezekon kívül három kis intenzitású abszorpció jelentkezik, amelyek szintén éles és határozott csúcsot adnak 650—750 cm^{-1} tartomány között, 1440 cm^{-1} és 1640 cm^{-1} abszorpciós sávoknál.

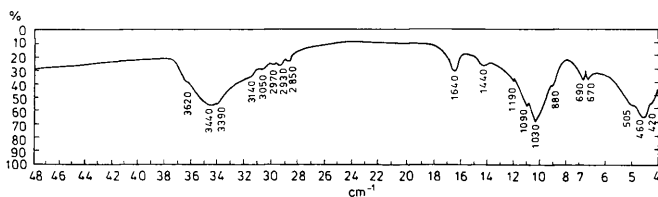
400—600 cm^{-1} abszorpciós szakasz: 460 cm^{-1} spektrumnál nagy intenzitású, éles, Si—O kötésből adódó csúcs görbéjének mindkét oldalán egy-egy kis csúcs az oktaéderes rétegben levő Mg^{2+} (420 cm^{-1}) és Fe^{2+} (505 cm^{-1}) kationok vibrációjából ered (MOENKE, 1966).

650—750 cm^{-1} abszorpciós szakasz: Ebben a tartományban két kis intenzitású, de határozott éles csúcs mutatkozik, a 670 cm^{-1} spektrum a Fe^{3+} tetraéderes pozíciójának vibrációjából (MOENKE, 1966), a 690 cm^{-1} hullámszámnál fellépő kis intenzitású, de éles csúcs a tetraéderes kötélekbe beépült Al^{3+} vibrációjából (HOMER, 1963) adódik. Ennek a két abszorpciós csúcsonak a jelenléte bizonyítja, hogy a tetraéderes rétegben a Si-t nemcsak Al^{3+} , hanem Fe^{3+} is helyettesíti.

800—1300 cm^{-1} abszorpciós szakasz: 1030 cm^{-1} hullámszámnál nagy, éles csúcs az Si—O kötések vibrációja. A 880 cm^{-1} -nél jelentkező kicsiny abszorpciós spektrum az oktaéderes kötélekben levő Mg^{2+} -t helyettesítő Fe^{3+} jelenlétét igazolja WIEDEN (1960) szerint. Azonban a szemképekre általánosan jellemző 920 cm^{-1} abszorpciós spektrum hiányzik a maurizit spektrumán, amiből arra következtethetünk, hogy az oktaéderes rétegben a Mg^{2+} -t nem helyettesíti Al^{3+} (GRIM, R.—KULBICKI, 1961).

1200—1700 cm^{-1} abszorpciós szakasz: 1440 cm^{-1} hullámszámnál kis intenzitású, kissé elnyújtott görbület az OH kötések vibrációjából származik. 1640 cm^{-1} abszorpciós közepes intenzitású, de éles csúcs, a szemképekre általánosan jellemző H—OH elnyelési görbéje.

2800—3200 cm^{-1} abszorpciós szakasz: Ez a tartomány egy lényegében hosszán elnyújtott nagy intenzitású abszorpciót jelez, melynek lemenő szára kis abszorpciós csúcsokkal csipkézett. Hogy ezek az apró csúcsok milyen vibrációból erednek, nehéz megállapítani. Az irodalomban erre vonatkozó adatokat nem találtam. A 3440 cm^{-1} abszorpciós mélypont CHESTER-ELDERFIELD (1973)

8. ábra. A maurizit infravörösspektruma. 400 cm^{-1} —4800 cm^{-1} hullámtartományban, KBr-os pasztillával. (Fémipari Kutatóintézet felvétele)

Abb. 8. Infrarotes Spektrum von Maurizit. Im Wellenbereich von 400 cm^{-1} bis 4800 cm^{-1} , mit KBr-Pastille. (Anal. im. Forschungsinstitut für die Metallindustrie)

szerint a rétegekzi víz H—OH vibrációjának tulajdonítható. Az intenzitás nagysága jelentős mennyiségű rétegekzi víz jelenlétére utal, ami igen jól egyezik a korábban részletezett vizsgálatok eredményeivel. A szemektiteknél $3600 - 3700 \text{ cm}^{-1}$ közötti tartományban jelentkeznek SERRATOSA—BRADLEY (1958) szerint az oktaédes réteg kationjait koordináló OH csoportok abszorpciós spektrumai. Szerintük a trioktaédes szemektitek magasabb frekvenciát adnak (3700 cm^{-1}), mint a dioktaédes szemektitek (3600 cm^{-1}). Ezt az OH csoportok bázislaphoz viszonyított hajlásszögével magyarázzák. A mauritzit spektrumán a 3620 cm^{-1} -nél jelentkező kis intenzitású csúcs a fentiek alapján a di- és trioktaédes felépítés közötti átmenetre enged következtetni, ami abból adódik, hogy az oktaédes rétegben a Mg^{2+} -t jelentős Fe^{3+} kation helyettesíti. Ez a jelentős vashelyettesítés az oktaédes ionsíkban részben (statisztikus eloszlásban) a dioktaédes pozícióbétöltést valósítja meg. E megállapítást alátámasztja BASETT (1960) különböző vastartalmú biotitokkal végzett vizsgálati eredménye, amikor is a magas vastartalmú biotitok OH vibrációi alacsonyabb frekvencián jelentkezték.

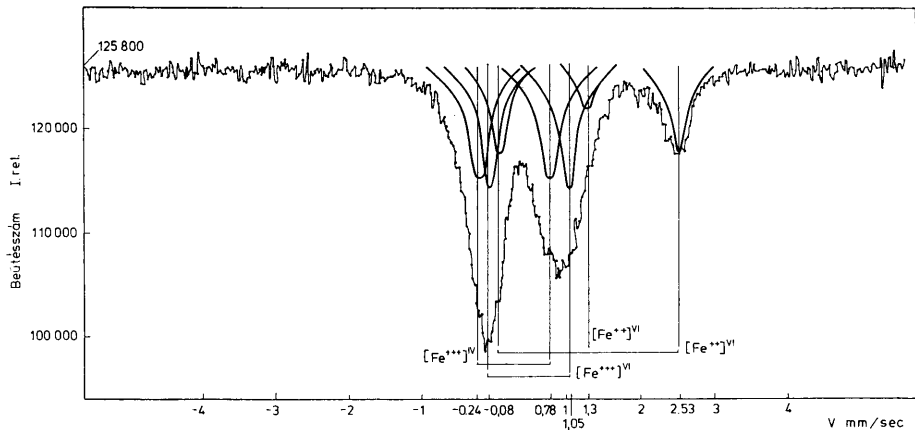
Mössbauer spektrum

A spektrumon (9. ábra) három erőteljes abszorpciós csúcs jelentkezik. Balról az első nagy csúcs a ferri és ferro ionok szuperpozíciója, a második a ferri, a harmadik a ferro ionok abszorpciós görbéje. BANCROFT vizsgálatai során kimutatta, hogy az ásványokban levő különböző oxidációs fokú vasionok arányát a sávok területi aránya adja meg. A mauritzit ferri, ferro spektrumainak területi aránya közel 3 : 1, ami jól egyezik a kémiai analízis ferri, ferro ionok mennyiségi arányával.

A felvételt és a kiértékelés irányítását KORECZ L. végezte. A spektrum kiértékelése DEÁK F.—MAG P. programja alapján történt. A spektrumot több módon próbálták felbontani. A legjobb illesztési $\chi^2 = 1,4$ értéket — ami érzékenyen jelzi a mért és számított görbe közötti eltérést — a spektrum 7 vonalra történő felbontásakor kapták. A χ^2 számításánál a spektrumnak csak az abszorpciós csúcsokat tartalmazó szakaszát vették figyelembe. Az egész spektrumra vonatkozólag a χ^2 értéke természetesen még kisebbnek adódik.

A felbontott spektrum 7 vonala 3 dublettet és egy nem felhasadt ionhely létezését igazolja. A csúcsertékek alapján a 3 dublett közül kettő, a Fe^{3+} két különböző kationpozíciójából, a harmadik dublett és a nem felhasadt görbe a Fe^{2+} két különböző rácshelyéből származik.

A mauritzit szerkezetéhez legközelebb álló rétegszilikátok Mössbauer-spektrumainak összevetésével TAYLOR—RUOTSALA—KEELING (1968) foglalkoztak, és megállapították, hogy a három rétegű szilikátokban a nagyfokú helyettesítések következtében mind az okta-, mind a tetraédes pozícióban erős torzulások észlelhetők. BANCROFT (1973) vizsgálatai alapján az IS értékek a kötése erősség növekedésével csökkennek, a koordinációs szám növekedésével nőnek. A kvadrupol felhasadás értéke annál nagyobb, minél jobban eltérnek a kationt koordináló ionok a gömbszimmetriától. A két Mössbauer-paraméternek az IS-nek és a QS-nek értékeit elsősorban a vasionok oxidációs állapota befolyásolja. A Fe^{2+} paraméterei mindig nagyobb értéket képviselnek, mint a Fe^{3+} -é, és ezeken az értékeken belül a kötése erősség és a koordináció számos tényezője okozza az értékkülönbségeket. Ezeket a lehetséges értékváltozó-

9. ábra. A mauritzi Mössbauer spektruma TPA 1001 KFKI készülékel, szobahőmérsékleten, Fe^{57} izotóppal készült. (ELTE Atomfizikai Tanszék, KÖRÖCZ L. felvétele)

Abb. 9. Mössbauer-Spektrum des Mauritzits Hergestellt mit Fe^{57} Isotop und einem TPA 1001 KFKI-Gerät bei Zimmertemperatur. (Lehrstuhl für Kernphysik, Eötvös L. Universität, Budapest, Anal. L. KÖRÖCZ)

kat BANCROFT—BURNS (1968) táblázatban (III. táblázat) foglalták össze. Mindezeknek a megállapításoknak a figyelembevételével a mauritzit Mössbauer-paraméterei a következőkben értelmezhetők (IV. táblázat).

A Fe^{2+} és Fe^{3+} IS és QS értékeinek változása a koordináció függvényében
Veränderung der Fe^{2+} , und Fe^{3+} , IS- und QS-Werte in Abhängigkeit von der Koordination

III. táblázat — Tabelle III.

Fe^{2+}			Fe^{3+}		
Koord.	IS	QS	Koord.	IS	QS
Tetra	0,8—1,2	1,6—2,5	Tetra	0,2—0,6	0—1
Okta	1,2—1,5	1,8—3,8	Okta	0,4—0,8	0—1,5

A mauritzit Mössbauer spektrumának mért paraméterei
Gemessene Parameter des Mössbauer-Spektrums von Mauritzit

IV. táblázat — Tabelle IV.

Ion	Koord. sz.	Összetartozó csúcshelyek	Területarány	$I/2$	IS mm/s	QS mm/s
Fe^{2+}	4	-0,24 0,78	256,4 470,9	11,5	0,27	1,02
Fe^{2+}	6	-0,08 1,05	214,5	9,25	0,48	1,13
Fe^{2+}	6	0,05 2,53	142,0 178,1	8,7	1,29	2,53
Fe^{2+}	6	1,30	36,1	9,15	1,30	

Zeichenerklärung: Összetartozó csúcshelyek = zusammengehörende Spitzenstellen; Területarány = Flächenverhältnis; Koord. sz. = Koord. Nr.

A mauritzit IS és QS értékei alapján a Fe^{3+} ion tetraédres és oktaédres pozíciót tölt be. A tetraédres Fe^{3+} 0,27 mm/s IS-je erősebb kovalens kötést, az 1,02 mm/s QS elég nagy torzulást feltételez. Az oktaédres Fe^{3+} 0,48 mm/s IS-je közepes erősségű kovalens kötésre, az 1,13 mm/s QS-je viszont igen erős torzulásra enged következtetni. A Fe^{2+} paraméterei két oktaédres pozícióra utalnak. Az 1,29 mm/s IS-el rendelkező Fe^{2+} közepes kovalens kötésű és meglehetősen torzult oktaédres környezetben van. A másik Fe^{2+} oktaédres hely kvadrupol felhasadást nem adott, ami teljesen szabályos oktaédres környezetre utal. Az 1,30 mm/s IS közepes kovalens kötést jelez.

Elektronmikroszkópos és elektrondifrakciós felvétel

Az elektronmikroszkópos felvétel (VI. tábla, 1–2. kép) a mauritzit gömböket felépítő lemezek, illetve egykristályok hatszöges alakzatát bizonyítja. Az elektrondifrakciós felvétel (VI. tábla, 3. kép) láthatóvá teszi a mauritzit egykristály *ab* tengely síkjában a tetraédres szilikátrétegek közel szabályos hatszöges hálózatát.

A kristályszerkezet jellemzése

A mauritzit kristályszerkezetét és kristálykémiail formuláját az előzőekben tárgyalt optikai, kémiai, termikus, röntgen, infravörös, Mössbauer és elektron-diffrakciós eredmények összesítésével határoztam meg.

Az ismertetett komplex vizsgálatok egyöntetűen bizonyították, hogy a mauritzit kristályszerkezetileg a trioktaédes szmektitek szaponit csoportjába tartozik. Gazdag vastartalmú szaponit-féle, melynek mind a tetraédes, mind az oktaédes rétegében jelentős a kationhelyettesítés. Ennek következtében a többi szaponittól jól megkülönböztethető sajátosságok jellemzik, s ezek alapján valóban új, önálló ásvány.

A tetraédes rétegben az infravörös és Mössbauer-vizsgálatok igazolták, hogy a Si-t nemcsak Al^{3+} , hanem Fe^{3+} is helyettesíti. A Fe^{3+} beépülése a tetraédes kötelékbe rendkívül ritka a trioktaédes szmektiteknél.

Az oktaédes kötelékben a kation helyeket Fe^{3+} , Fe^{2+} és Mg ionok töltik be az infravörös és Mössbauer-eredmények alapján is. A Mg rovására közel 50%-os a vashelyettesítés. Ennek a vastartalmának a kétharmada Fe^{3+} , egyharmada Fe^{2+} . A Fe^{3+} -nek ily arányú helyettesítése az oka az oktaédes rétegben mutatkozó torzulásnak és némi kationdeficitnek. A kationdeficit mindazoknál a trioktaédes szmektiteknél fellép, ahol a kétértékű kationpozíciót háromértékű kation tölti be az oktaédes kötelékben. Ennek illusztrálására az V. táblázatban összehasonlítottam a mauritzit, cardenit és griffithit Fe^{3+} tömegszázalékos mennyiségeit, ionarány értékeit és a kationdeficitjét.

A mauritzit, cardenit, griffithit kationdeficitjének változása a Fe^{3+} súlyszázalékos mennyiségének arányában
Veränderung des Kationdefizits von Mauritzit, Cardenit und Griffithit in Abhängigkeit der Gewichtsprozentmenge von Fe^{3+}

V. táblázat — Tabelle V.

Név	Fe^{3+} tömeg %	Fe^{3+} oktaé. r. ionaránysz.	oktaé. r. kation deficitje
Mauritzit	18,30	0,88	-0,24
Cardenit	11,48	0,68	-0,18
Griffithit	7,32	0,44	-0,12

Zeichenerklärung: Név = Name; Fe^{3+} súly % = Fe^{3+} -Gewichtsprozent; ionaránysz. = Ionenverhältniszahl

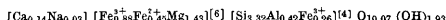
A hármas réteggkomplexumokat összetartó interlamináris tér nagy mennyiségű adszorbeált vízmolekulát tartalmaz, melyet a röntgen, termikus és infravörös vizsgálatok egyöntetűen igazoltak. Az interlamináris tér nagysága etilén-glikol hatására 14,524 Å-ről 17,045 Å-re növelhető. A termikus és kémiai adatok csekély mennyiségű cserélhető kation jelenlétét bizonyítják.

A fentiekben közölt eredmények ismeretében számítottam ki a mauritzit kristálykémiail formuláját, melynek részeredményeit a VI. táblázatban összesítettem.

Tömeg %	100% átszám.	Atom%	Atom kvociens	Ionszám	Számított ionarány (O + OH = 12)	Egyenértéksz.	
SiO ₂	39,99	46,52	Si 21,74	0,7739	773,9	3,32	+13,28
Al ₂ O ₃	4,27	4,96	Al 2,62	0,0971	97,1	0,42	
Fe ₂ O ₃	18,30	21,29	Fe ⁺⁺ 14,88	0,2663	266,4	0,88	0,78
FeO	6,57	7,64	Fe ⁺⁺ 5,93	0,1061	106,1	0,45	2,64
MgO	11,57	13,44	Mg 8,10	0,3333	333,3	1,43	0,90
MnO	0,07	—	—	—	—	—	2,86
CaO	1,55	1,79	Ca 1,27	0,0316	31,6	0,14	—0,24
Na ₂ O	0,23	0,25	Na 0,18	0,0078	7,8	0,03	0,28
K ₂ O	0,06	0,05	K 0,04	0,0010	1,0	0,00	0,03
H ₂ O ⁺	3,51	4,06	OH 7,66	0,4505	450,5	1,93	0,00
H ₂ O ⁻	14,00	—	O 37,58	2,3487	2348,7	10,07	1,93
	100,12	100,00	100,00				20,14

A mauritzi kristálykémi formulája:

Krisallochemische Formel von Mauritzi:

Erklärung: Tömeg % = Massen %; 100% átszám. = auf 100% umger. Atom kvociens = Atomquotient. Ionszám = Ionenzahl; Számított ionarány = Soll-Ionenverhältnis; Egyenértéksz. = Gleichwertzahl

Rövid genetika

Az erdőbényei mulatóhegyi lakkolit bázisos piroxénandezit anyagában, 1–25 cm átmérőjű, ásványokkal bélelt hólyagüregek található nagy mennyiségben. A hólyagüregek jelenléte gázokban és gőzökben gazdag magmáról tanúskodik.

A lakkolit K-i és Ny-i oldalának különböző kifejlődése és a hólyagüregek eltérő ásványgyűtése, két különböző anyagáramlási rendszer kialakulására enged következtetni, amelyek a magmatizmust követő deszcendens hidegvizes oldatok hatására jöhettek létre.

A K-i oldal nyitottsága a gyors lehűlést, a könnyen illók és a Fe, Ca, Mg távozását segítette elő és a SiO₂-ban gazdag ásványtársulás kialakulását eredményezte. A hólyagüregeket itt kvarc, kalcedon, hialit és tridimit béleli.

A Ny-i oldal lefojtottsága speciálisan zárt anyagáramlási rendszer kialakulását hozta létre, amelyben vasban gazdag ásványgyűttes fejlődhetett ki.

A hidegvizes oldatok elsősorban az andezit primer kőzetalkotó ásványait, a piroxéneket — augitot és pigeonitot — bontották el, amelyeknek alkotóelemei a Fe, Ca, Mg ionok, a zárt lefojtott környezetben nem tudtak tova-migrálni. Az áramlás hiánya a vas jelentős dúsulását eredményezte és a tömeghatás folytán a vas kristályrácsba való beépülését elősegítette.

Ennek a speciálisan zárt, igen ritka magas vastartalmú környezetnek köszönhető a vasban rendkívül gazdag trioktaéderes szmektit = mauritzi és ezt kísérő vastartalmú karbonátásványok — szferoziderit, manganokalcit, oligonit, sziderit — képződése is.

Táblamagyarázat — Tafelerklärung

I. tábla — Tafel I.

1. Maurizit; scanning felvétel (40 ×)
Maurizit; Scanning-Aufnahme (40 ×)
2. A maurizit gömbsugaras felépítése (300 ×)
Der kugelstrahlige Aufbau des Maurizits (300 ×)

II. tábla — Tafel II.

1. A maurizit rudacska csúcsa (300 ×)
Spitze des Maurizitstäbchens (300 ×)
2. A maurizitot felépítő lemezkék csipkézett szélei. Ezek tömege adja a maurizit rücskös felszínét (1000 ×)
Die zackigen Ränder der den Maurizit aufbauenden Lamellen. Die Masse von diesen ergibt die ausgeschlängelte Oberfläche des Maurizits (1000 ×)

III. tábla — Tafel III.

1. A maurizit kereszt- és hosszmeteszetei kalcitba ágyazva, az andezit ürege falának szélén (|| N. 26 ×)
1. Quer- und Längsschnitte des Maurizits im Kalkspat eingebettet, am Rande der Wand des Hohlraumes im Andesit (|| N. 26 ×)
2. Ugyanaz a részlet + nikolok között (+N. 26 ×)
Dasselbe unter gekreuzten Nikols (+N. 26 ×)

IV. tábla — Tafel IV.

1. A maurizit keresztmetzeti képe. A környezet kalcit (|| N. 410 ×)
Querschnittsbild des Maurizites. Die Umgebung ist Kalkspat (|| N. 410 ×)
2. Az előbbi kép keresztzett nikolok közt. (+N. 410 ×)
Das vorherige Bild unter gekreuzten Nikols (+N. 410 ×)
3. A maurizit kereszt- és hosszmeteszetei kalcitban (+N. 164 ×)
Quer- und Längsschnitte des Maurizits im Kalkspat (+N. 164 ×)

V. tábla — Tafel V.

- 1–4. A maurizit nHCl-ban történt oldási folyamatában egymást soron követő állapotok (27 ×)
- 1–4. Die Reihenfolge von Zuständen, die sich im Vorgang der Auflösung des Maurizits in nHCl aufeinander folgen (27 ×)

VI. tábla — Tafel VI.

1. A maurizit elektronmikroszkópos képe. A felvétel jobb felső részén a maurizit hatszög-alakú lemeze látható (15 000 ×) (ELTE Ásványtani Tanszék, ÁRKOSI K. felvétele)
Elektronmikroskopisches Bild des Maurizits. Rechts oben ist die hexagonale Maurizit-Lamelle zu sehen (15 000 ×) (Aufgenommen von K. ÁRKOSI., Lehrstuhl f. Mineralogie. ELTE)
2. A maurizit kissé felfelé hajló hatszöges lemezkéje, amiről az elektrondiffrakciós felvétel készült (40 000 ×)
Etwas aufwärts gebogene hexagonale Lamelle des Maurizits, von welcher die Elektrondiffraktionsaufnahme gemacht worden ist (40 000 ×)
3. A maurizit (001) lapjának elektrondiffrakciós képe
Elektronmikroskopisches Bild der Fläche (001) des Maurizits

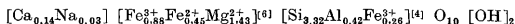
Irodalom — Literatur

- BANCROFT, G. M.—BURNS, R. G. (1968): Applications of the Mössbauer effect to mineralogy. Appl. of the Mössbauer sp. General Meeting IMA 5: 36—42
- BANCROFT, G. M. (1969/70): Quantitative site population in silicate minerals by the Mössbauer effect. Chem. Geol. 5: 255—258
- BANCROFT, G. M. (1973): Mössbauer Spectroscopy
- BASETT, W. A. (1960): Role of hydroxyl orientation in mica alteration. Geol. Soc. Am. Bull. 71: 449—456
- BERRETT, R. R.—FITZSIMMONS, B. W. (1967): The Mössbauer effect and Chemistry, Part I. Spectra of octahedral „cis-trans” isomers and related compounds. J. Chem. Soc. A.: 525—527
- BROWN, G. (1961): The x-ray identification and crystal structures of clay minerals. London. IV., VII. fejezet
- BRUNOT, B. (1973): Application of the Mössbauer effect to the study of clay minerals: a hydrothermal nontronite and nontronite from lake Malawi. N. Jb. Min. 10: 452—461
- CHESTER, R.—ELDERFIELD, H. (1973): An infrared study of clay minerals, 2. The identification of kaolinite group clays in deep-sea sediments. Chem. Geol. 12 (4): 281—288
- FAUST, G. T. (1955): Thermal analysis and X-ray studies of griffithite. J. Wash. Acad. Sci. 45 (3): 66—70
- FLEISCHER, M. (1957): Discussion. Am. Min. 42: 407
- GRIM, R. E.—KULBICKI, G. (1961): Montmorillonite: high temperature reactions and classification. Am. Min. 46 (11—12): 1329—1369
- HINTZE, C. (1967): Handbuch der Mineralogie. Ergänzungsband III. Neue Mineralien und neue Mineralnamen. Berlin.: 451
- HOMER, C. LIESE (1963): Tetrahedrally coordinated aluminium in some natural biotites: an infrared adsorption analysis. Am. Min. 48 (9—10): 980—990
- MOENKE, H. (1966): Mineralspectren II. Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin
- NEMECZ E. (1973): Agyagásványok. Budapest. Akad. Kiadó
- NEMESNÉ VARGA S.—SZÉKELY A. (1963): Sósavval kezelt agyagásványok szerkezet-állandóságának vizsgálata. Földt. Kézl. Agyagásvány füzet. 93: 25—31
- SERRATOSA, J. M.—BRADLEY, W. F. (1958): Infrared adsorption on OH bands in micas. Nature 181: 111
- STRUBZ, H. (1970): Mineralogische Tabellen. Leipzig. 551. p
- TAYLOR, G. L.—ROUTSALA, A. P.—KEELING, R. O. (1968): Analysis of iron in layer silicates by Mössbauerspectroscopy. Clays and Clay Minerals 16: 381—391
- TOKODY L.—MÁNDY T.—NEMESNÉ VARGA S. (1957): Mauritzit, új ásvány Erdőbényéről. Ann. Hist. Nat. Mus. Nat. Hung. 8: 17—21
- TOKODY L. (1962): Mineralien von Erdőbénye. Acta. Geol. 7 (3—4): 315—349
- TOKODY L. (1962): Mauritzit ein selbständiges Mineral. Ann. Hist. Mus. Nat. Hung. 54: 27—30
- WIEDEN, P. (1960): Ein eisenarmer Nontronit. Min. Petr. Mitt. 7 (3): 186—199

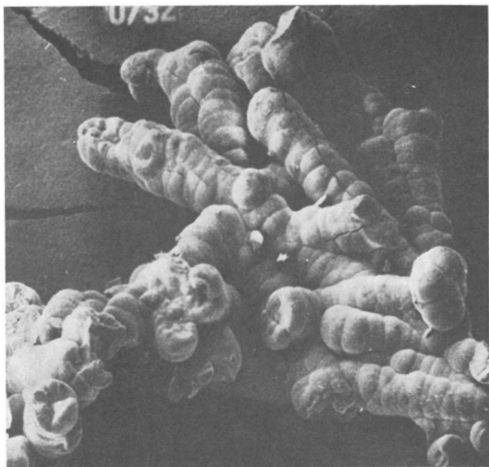
Die Neuuntersuchung von Mauritzit

Dr. O. KáKay Szabó

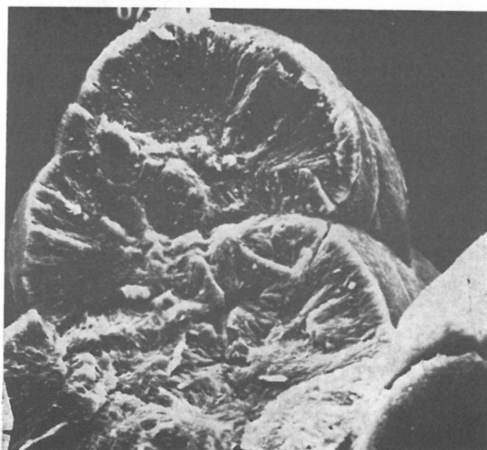
Die Neuuntersuchung des erstens von L. Tokody beschriebenen und als neues Mineral in die internationale Literatur eingeführten Mauritzits wurde dadurch erfordert, dass die Kritik der Fachleute manche wesentlichen Feststellungen bezüglich des Minerals als fraglich beurteilte und den Mauritzit nicht endgültig als neues Mineral anerkannt hatte. Die Untersuchung durch moderne Methoden des jüngst gesammelten, reicheren Materiales hat ermöglicht die offenen Fragen zu beantworten. Die optischen, chemischen, thermischen, Röntgen-, infraroten, Mössbauer- und Elektronendiffraktions-Untersuchungen haben gemeinsam den Phyllosilikat — eisenreichen trioktaedrischen Smektit — Charakter des Minerals bewiesen, das aufgrund seiner guten diagnostischen Merkmale als selbständiges Mineral betrachtet werden kann. Sein detaillierter kristallographischer Aufbau ist wie folgt: Sowohl in der tetraedrischen Schicht, als auch in der oktaedrischen erreicht die Kationen substitution grossen Ausmass. In der tetraedrischen Schicht wird Si nicht nur durch Al^{3+} , sondern auch durch Fe^{3+} ersetzt. In der oktaedrischen Schicht sind die Kationenpositionen mit Fe^{3+} , Fe^{2+} und Mg-Ionen ausgefüllt. Der den Dreischichtenkomplex zusammenhaltende interlaminaire Raum enthält eine grosse Menge von H_2O^- . Die Menge der austauschbaren Kationen ist gering. Auf das Effekt von Äthylenglykol schwillt der interlaminaire Raum von 14,525Å auf 17,045Å. Seine kristallchemische Formel ist:

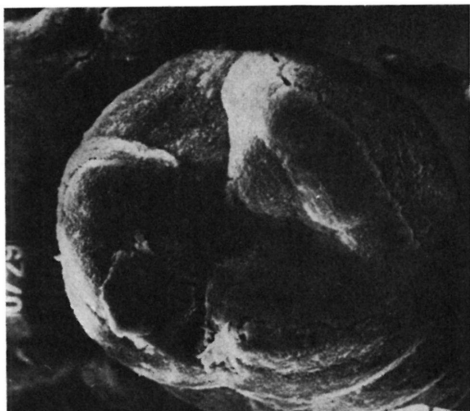
I. tábla — Tafel I.

1

2

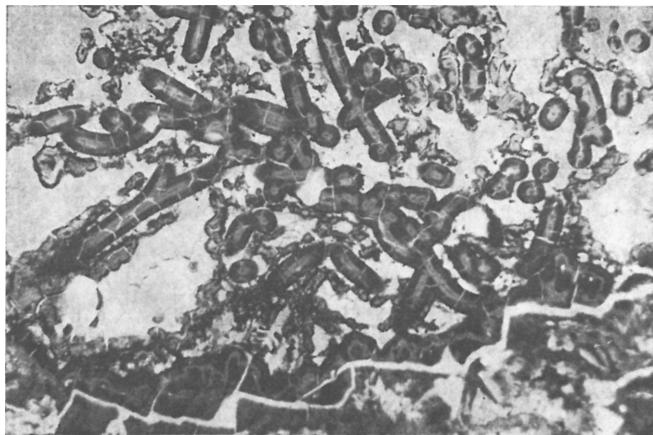

1

2

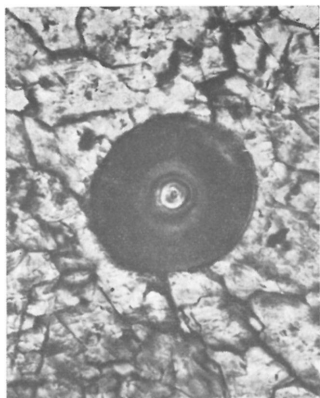
III. tábla – Tafel III.

1

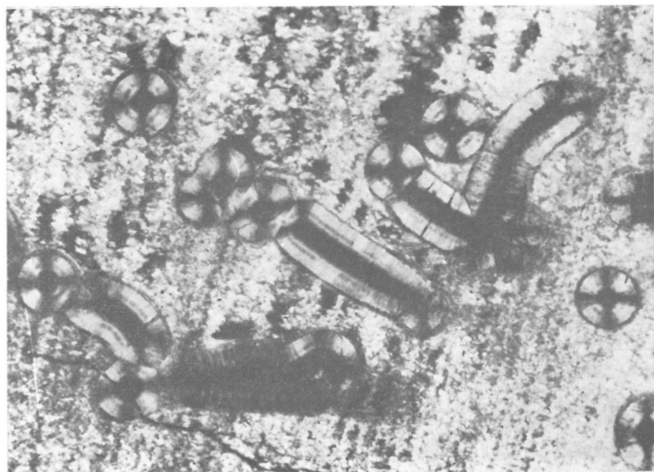
2

1

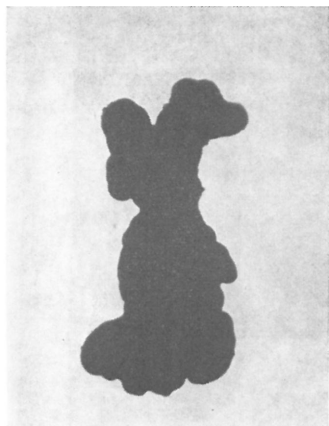

2

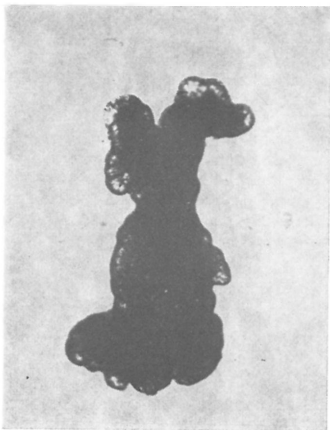

3

V. tábla — Tafel V.

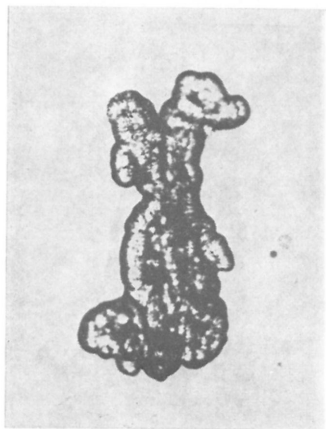
1

2

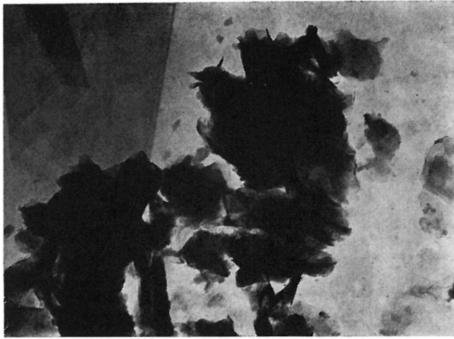

3

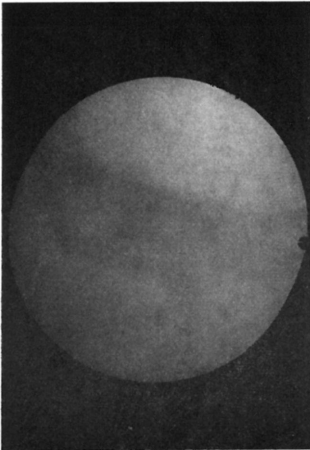

4

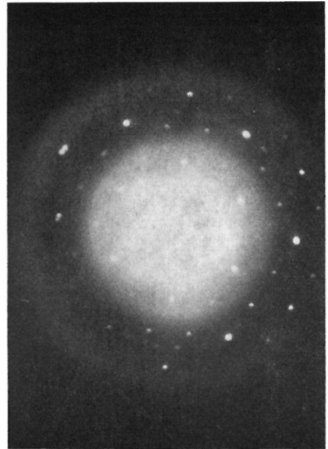
VI. tábla — Tafel VI.

1

2

3

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Földtani Közlemény, Bull. of the Hungarian Geol. Soc. (1983) 113. 357 — 363

Az első Ophiuroidea maradvány a magyarországi alsótriászból

Dr. Detre Csaba*

(5 ábrával)

Összefoglalás: A cikk a magyarországi alsótriász első *Ophiuroidea* leletét mutatja be, amelyet *Ophiolepis raincsaki* n. sp.-ként ír le. Az őslénytani ritkaságnak tekinthető ősmaradványt RAINCSÁK György geológus találta a Bakony hegységben, Sóly környékén, eddig ismeretlen, gazdag Mollusca-faunát tartalmazó campili „tiroliteses márga” lelőhelyen.

RAINCSÁK György kolléga úr, 1979-es Sóly környéki földtani térképező munkálatai során egy jó megtartású *Ophiuroidea* maradványt talált, amelyet számomra meghatározás céljából átnyújtott.

Később, a lelőhely reambulációja során itt nagy mennyiségű, jó megtartású *Mollusca*-faunát sikerült gyűjtenem, amelynek feldolgozása még folyamatban van.

A lelőhely a sólyi vasútállomástól mintegy 200 m-re keletre, egy új földút által feltárt campili „tiroliteses márga” képződményben található. A gyűjtött fauna az eddigi vizsgálatok alapján az alábbi fajokat tartalmazza:

Tirolites cassianus (QUENST.)

Dinarites sp.

Naticella costata (HAUER)

Gervilleia modiola FRECH

Gervilleia costata (SCHLOTH.)

Entolium discites (SCHLOTH.)

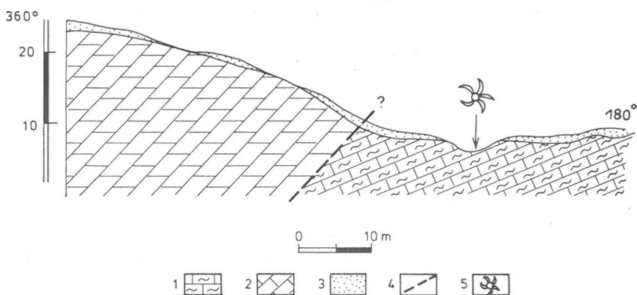
Velopecten albertii (GOLDF.)

Anodontophora canalense (CAT.)

Az alábbiakban bemutatott *Ophiuroidea* maradvány az első „quasi holopaleontológiai” lelet a magyarországi alsótriászból, mivel e képződményekből az *Ophiuroidea*éknak csak szétszóródott vázelemei kerültek elő. Eddig ilyen leletet a magyar triászból csak a Villányi-hegységi anisusból ismerünk (DETRE Cs., 1971). A magyar alsótriászból az Asterozoák közül pedig csak egy *Asteroidea* maradvány került elő, seisi rétegekből (DETRE Cs.—NAGY E., 1971).

Az *Ophiuroidea*éknak paleontológiája, mint számos más élőlénycsoporté, két ágon fut. Az egyik a szétszóródott vázelemek elsősorban mikroszkopikus tanulmányozása, amely tipikus „meropaleontológiai” diszciplína, a másik pedig a ritkaságok közé tartozó teljes vagy megközelítően teljes példányok tanulmányozása, amely diszciplínát „holopaleontológiának” nevezzük. E két diszciplína egymástól független taxonómiát hozott létre.

* Magyar Állami Földtani Intézet, H-1142 Budapest XIV., Népszabadság út 14. Pf.: 106.

1. ábra. A sólyi vasútállomás melletti campili faunalelőhely („tiroliteses márga”, az *Ophiolepis rainsacki* n. sp. locus typicus) földtani helyzetét bemutató szelvény. J e l m a g y a r á z a t: 1. Campili tiroliteses márga, 2. Anizsi megyehegy dolomit, 3. Holocén termőföld, 4. Feltételezett törés, 5. Faunalelőhely

Fig. 1. The geological situation of the *Ophiolepis rainsacki* n. sp. locus typicus. Geological section near the Sóly railway station. L e g e n d s: 1. Campilian Tirolites Marl, 2. Anisian Megyehegy Dolomite, 3. Holocene soil, 4. Supposed fault, 5. Fauna-locality

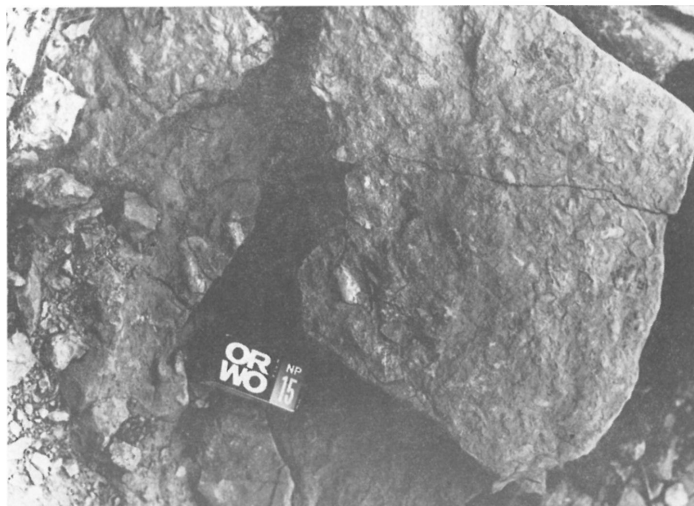

2. ábra. A campili faunás „tiroliteses márgát” feltárt földűt, az északra levő „megyehegyi dolomit” dombról nézve. (Foto: DR. PELLÉRDY LÁSZLÓNÉ)

Fig. 2. The roadside exposing the „Tirolites Marl” with Campilian fauna as viewed from the „Megyehegy Dolomite” hill to the north of it (Photo: Mrs. PELLÉRDY)

Az irodalmi adatok még azt sem zárják ki, hogy ez az első ismert (leírt!) *Ophiuroidea* maradvány egyáltalán az alsótriászából.

Subclassis OPHIUROIDEA Gray, 1840
 Ordo OPHIURIDA Müller et Tröschel, 1840
 Subordo CHILOPHIURINA Matsumoto, 1915
 Familia OPHIURIDAE, Lyman, 1865
 Subfamilia OPHIOLEPIDINAE Ljungman, 1867
 Genus OPHIOLEPIS Müller et Tröschel, 1840

3. ábra. Molluszkás „tiroliteses márga” darabok a földút bevágásából. (Foto: DR. PELLÉRDY LÁSZLÓNÉ)
 Fig. 3. Fragments of molluscan „Tirolites Marl” from the outcrop of the road-cut (Photo: Mrs. PELLÉRDY)

Ophiolepis raincsaki n. sp.

Derivatio nominis: A gyűjtő RAINCSÁK György tiszteletére.
 Stratum typicum: alsótriász, szkütha (werfeni) emelet, campili al-emelet, „tiroliteses márga”.
 Locus typicus: Bakony hegység, Sóly, a vasútállomástól mintegy 200 m-re K-re, útmenti feltárásból.
 Descriptio: Az öt kar közül kettő csaknem teljesen ép, két kar lemezei szakaszosan hiányoznak. Az egyik kar csaknem teljesen hiányzik. A karok enyhén hajlott állapotban vannak.
 A korongtest viszonylag nagy, mintegy 4 mm átmérőjű.

Alakja lekerekített ötszög, a karok csatlakozási felülete erősen dichotom, amely jellegzetes generikus bélyeg.

A tentaculum-pórus csak az egyik karon látszik, kopott állapotban.

Az állat orális oldalával felfelé fekszik a márgalapon. A szájnnyílás erősen kopott, morfológiai bélyegei nem észlelhetők.

A laterális lemezek csaknem merőlegesen a kar-axisra, s mivel a ventrális lemezeket két oldalról befedik, közepén csaknem teljesen egybeforrnak.

Mérete k: Központi korongest átmérője: cca. 4 mm

Karok hosszúsága: cca. 10 mm

A karhosszúság és korongtest átmérőjének aránya: 2,5

Tentaculum-pórus hossza: 2 mm

Kar szélessége a proximális végénél: 1,2 mm

Kar szélessége a disztális végénél: 0,3 mm

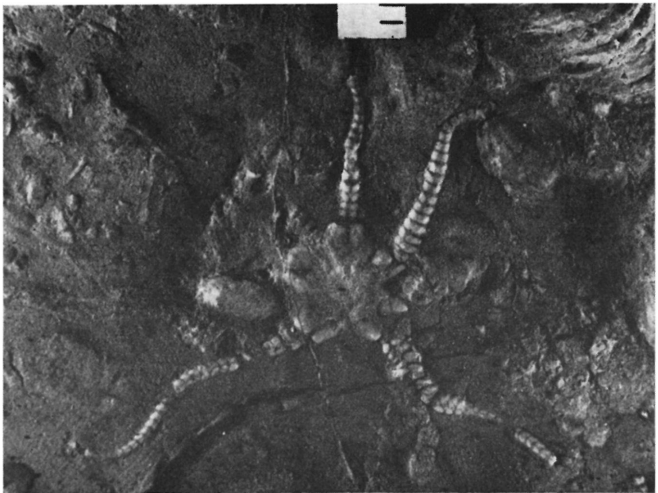
Laterális lemezek szélessége a proximális végénél: 0,6 mm

Laterális lemezek hosszúsága a proximális végénél: 0,4 mm

Laterális lemezek szélessége a disztális végénél: 0,15 mm

Laterális lemezek hosszúsága a disztális végénél: 0,25 mm

Differentia specifica: Hasonlóságot mutat az *Ophiolepis damesi* WRIGHT, 1874 (T. 29, F. 5.) fajjal, amely a németországi Hildesheim környéki raeti képződményekből vált ismertté. Ettől a központi korongnak a karok hosszához viszonyított nagyobb mérete, s nagyobbfokú lekerekítettsége foly-

4. ábra. *Ophiolepis rainsaki* n. sp. Holotípus. (Foto: DR. PELLÉRDY LÁSZLÓNÉ)

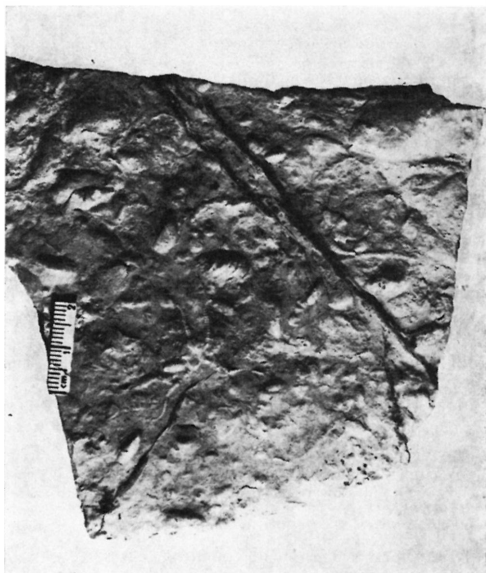
Fig. 4. *Ophiolepis rainsaki* n. sp. Holotype (Photo: Mrs. PELLÉRDY)

tán tér el. A MATSUMOTO (1915) által leírt három recens *Ophiolepis* faj jelentéktelen eltérésektől eltekintve, szinte pontosan megegyezik a WRIGHT által bemutatott *O. damesival*. Ez a jelenség is jól illusztrálja az Asterozoák nagyfokú perzisztenciáját (vö. SPENCER, W. C.—WRIGHT, C. W. 1966, SCHÖNDORF, F. 1910). Feltételezhetjük, hogy az Asterozoák specifikus, sőt generikus besorolását is, gyakorta az idő determinálja, azaz tipikus „chrono-taxonokról” van szó.

Az *Ophiolepis* nemzetség chronológiai elterjedéséről: A MATSUMOTO (1915) által leírt recens, valamint a felsőtriász, raeti *O. damesi* WRIGHT fajokon kívül előfordulását nem ismerjük.

Irodalom — References

- DETRE Cs. (1971): A Hofmann-féle hegyszentmártoni (Villányi hegység) anizusi Ophiuroidea-leletek: Hofmannistella transdanubica n. gen., n. sp. — Földt. Közl., 101. 4. pp. 406—413.
 DETRE Cs.—NAGY E. (1971): Asteroidea a bakonyi alsótriászból. — Őslénytani Viták (Disc. Palaeont.), 18. pp. 89—94.
 MATSUMOTO, H. (1915): A new classification of the Ophiuroidea. — Proc. Acad. Natur. Sci. Philadelphia, p. 67.
 SCHÖNDORF, F. (1910): Die Asteriden der deutschen Trias. — Niedersächs. Geol. Vereins, Jahresbericht, Bd. 3.
 SPENCER, W. K.—WRIGHT, C. W. (1966): Asterozoans. In: Treatise on Invertebr. Paleont. (ed. R. C. MOORE) part U: Echinodermata, 3 (1), pp. U 4 — U 107.
 WRIGHT, TH. (1874): Petrefakten aus der rhätischen Stufe bei Hildesheim. — Zeitschr. deutsch. geol. Ges., 26. pp. 1—73

5. ábra. Az *Ophiolepis rainsacki* n. sp. holotípusát tartalmazó „tírolites márga” minta *Naticella costata* (HAUER és *Gervillella modiola* FRECH maradványaival. (Foto: DR. PELLÉRDY LÁSZLÓNÉ)

Fig. 5., „Tírolites Marl” sample containing the holotype of *Ophiolepis rainsacki* n. sp. with remains of *Naticella costata* (HAUER) and *Gervillella modiola* FRECH (Photo: MRS. PELLÉRDY)

The first Ophiuroidea from the Hungarian Lower Triassic

Dr. Cs. Detre*

The first Ophiuroidea find ever recovered from the Hungarian Lower Triassic described as *Ophiolepis raincsaki* n. sp. is presented. A fossil of paleontological rarity, it was found by geologist Gy. RAINCSÁK near Sóly in the Bakony Mts, at a hitherto unknown locality of Campilian „*Tirolites Marl*” with a rich Mollusca fauna.

During his geological mapping in 1979 in the vicinity of Sóly Gy. RAINCSÁK found a well-preserved ophiuroid which he has given me for determination.

Eventually, while reambulating the locality the present writer succeeded in collecting a great number of well-preserved molluscs the processing of which is still going on.

The site is at a distance of about 200 m east of the railway station of Sóly, in a Campilian „*Tirolites Marl*” formation exposed by a new dirt road. As shown by the studies performed thus far, the sampled fauna includes the following species:

Tirolites cassianus (QUENST.)
Dinarites sp.
Naticella costata (HAUER)
Gervilleia modiola (FRECH)
Gervilleia costata (SCHLOTH.)
Entolium discites (SCHLOTH.)
Velopecten albertii (GOLDF.)
Anodontophora canalense (CAT.)

The ophiuroid to be presented hereinafter is the first „quasi-holopaleontological” find from the Lower Triassic of Hungary, for all that which has so far come to the fore from the afore-mentioned formation were mere scattered skeletal elements of *Ophiuroidea*. The only find of this kind so far known from the Hungarian Lower Triassic came from the Anisian of the Villány range, SW Hungary (Cs. DETRE 1971). Of the *Asterozoa* only one remain of *Asteroidea* was recovered, from Seisian formations (Cs. DETRE—E. NAGY 1971).

Similarly to the case of a number of other groups of organisms, the paleontology of *Ophiuroidea* has been developing by two approaches. One is a primarily microscopic examination of scattered skeletal elements which is a typical „meropaleontological” discipline. The other consists of studying full or approximately full specimens belonging to the category of rarities — a discipline called „holopaleontology”. The two disciplines have developed independent taxonomies.

Upon literature data even the possibility that here we have to do with the first *Ophiuroidea* ever described from the Lower Triassic cannot be precluded.

Subclassis OPHIUROIDEA Gray, 1840
Ordo OPHIURIDA Müller et Tröschel, 1840
Subordo CHILOPHIURINA Matsumoto, 1915
Familia OPHIURIDAE Lyman, 1865
Subfamilia OPHIOLEPIDINAE Ljungman, 1867
Genus OPHIOLEPIS Müller et Tröschel, 1840

Ophiolepis raincsaki n. sp.

Derivatio nominis: Dedicated to the sampler, Gy. RAINCSÁK.

Stratum typicum: Lower Triassic, Scythian (Werfenian) Stage, Campilian Substage, „*Tirolites Marl*”.

Locus typicus: roadside exposure at about 200 m east of the railway station of Sóly in the Bakony Mts.

Description: Of the five arms only two are complete and intact, the sheets of two arms lacking at regular intervals. The arms are slightly curved.

* Hungarian Geological Institute, H-1142 Budapest XIV., Népstadion út 14. PB: 106.

The central disc is comparatively large, about 4 mm in diameter. Its form is pentagonal, the arms being heavily dichotomous at their surfaces of junction which is a generic feature.

The tentacle pore is visible, in a rather worn state though, on one arm only.

The animal lies on the marl plate with its oral side upwards. The mouth is heavily worn its morphological features being lost beyond observability.

The lateral sheets are subperpendicular to the brachial axis and, overlapping the ventral sheets from two sides, they almost merge at the centre.

D i m e n s i o n : Diameter of central disc: about 4 mm

Length of arms: about 10 mm

Ratio of arm length to disc diameter: 2.5

Length of tentacle pore: 2 mm

Breadth of arm at the proximal end: 1.2 mm

Breadth of arm at the distal end: 0.3 mm

Breadth of lateral sheets at the proximal end: 0.6 mm

Length of lateral sheets at the proximal end: 0.4 mm

Breadth of lateral sheets at the distal end: 0.15 mm

Length of lateral sheets at the distal end: 0.25 mm

D i f f e r e n t i a s p e c i f i c a : The species is similar to *Ophiolepis damesi* WRIGHT, 1874 (T. 29, F. 5) which was described from the Rhaetian of the vicinity of Hildesheim, Germany. It differs from this by its greater size of the central disc compared with the length of the arms and by its more pronounced roundness. Irrespective of insignificant deviations, the three modern *Ophiolepis* species described by MATSUMOTO (1915) almost exactly agree with the *O. damesi* presented by WRIGHT. This phenomenon is another good illustration of the high-grade persistence of Asterozoa (conf. W. C. SPENCER—C. W. WRIGHT 1966, F. SCHÖNDORF 1910). It may be supposed that the specific and even the generic diagnosis of Asterozoa too is often determined by the time factor, i.e. that typical „chrono-taxa” are being dealt with.

About the chronological range of the genus *Ophiolepis*: No occurrence other than MATSUMOTO's now-living and the Upper Triassic and Rhaetian representatives of *O. damesi* WRIGHT is known.

A magyar földtani irodalom jegyzéke, 1982

Библиография литературы геологических и смежных наук в Венгрии 1982 г.
Répertoire bibliographique des publications du domaine des sciences géologiques en Hongrie, 1982

- AGYAGÁSI D.: Az egri gyógyvizek nyom-
elemtartalma. Hídr. Táj. április, pp.
27–30., 5 táblázat
- ALFÖLDI L.: A budapesti hévizek eredete —
Origin of the Budapest Thermal Waters.
Földr. Közl. XXIX. (CV.) k. 2. sz. 1981.
pp. 113–127., 6 ábra, ang. R.
- ALLÓDIATORIS IRMA—BOGSCH L.: Hant-
ken Miksa jelentősége a magyar bányá-
szat, földtan és őslénytan fejlesztésében.
Bány. és Koh. Lapok Bányászat 115.
évf. 1. sz.
- AMIANTOV, A. SZ.—ZAJCEV, A. N.—KO-
NEČNY, M.—KOSZTOV, K.—NESTIANU,
T.—PAPITASVILI, O.—PETROV, V. G.—
SOARE, A.—UZUNOVA, A.—HEGYMEGI,
L.—SCHMIDT, H.: Opūt szravnitelnūh
iszpūtani j obrabotki dannūh cifrovūh
magnitovariacionnūh sztancij na szeti
magnitnūh observatorij szocialiszticse-
szkih sztran. Geomagnitnūje iszszledo-
vanija No. 30., pp. 5–12., 10 ábra,
Moszkva
- ANDÓ J.: The trace elements and the con-
trolling petrological-mineralogical factors
in the sedimentary rocks of the Northern
and Northeastern Cserhát Mountains. —
Ann. Univ. Sci. Budap. de Rol. Eötvös
nom. Sect. Geol. 22. pp. 3–20. Budapest,
1980.
- ANDRÁSSY L.—BARÁTH I.—CSEREPES L.:
New methods of studying theoretical
and modelled neutron fields for deter-
mining neutron porosity — Elméleti és
modellezett neutronterek vizsgálatának
új módszerei a neutronporozitás meg-
határozására — Novűje metodű izuce-
nija teoreticeszkűh i szmodelirovannūh
nejtronnūh polej sz celju opredelenija
nejtronnoj porisztoztű. Geofiz. Közl.
29. kötet, 2., pp. 57–75., 8 ábra
- ASSONZY Cs.—GÁROS M.—KERTÉSZ P.:
The determining role of discontinuities
in failure of greatsection underground
openings. Rock Mechanics, Caverns and
pressure Shafts ISRM Symposium,
Aachen, 1982. V. 26–28. A. A. Balkema,
- Rotterdam, 1982. Vol. I. pp. 157–164.,
2 táblázat, 8 ábra, ang., fr. R.
- AUGUSTYNOWICZ-KERTÉSZ M.—KERTÉSZ
P.: A porfido rosso antico — az ókori
bíborkő. — Porfido rosso antico —
Ancient Magenta Stone. Építőanyag,
XXXIV. évf. 6. sz. pp. 231–236., 12
ábra, 1 táblázat
- ÁRKAI P.—HORVÁTH Z. A.—TÓTH M.:
Transitional very low- and low-grade
regional metamorphism of the Paleozoic
formations, NE-Hungary: mineral as-
semblages, illite-crystallinity, b_0 and
vitrinite reflectance data. Acta Geol.
Acad. Sci. Hung., Vol. 24. (2–4), pp.
265–294., 1981., 11 ábra, 1 táblázat,
4 tábla
- BADINSZKY P.: Az ÉVM földtani szolgálat
bányaföldtani feladatai és tapasztalatai
— Montangeologische Aufgaben und
Erfahrungen des geol. Dienstes des
Ministeriums für Bauwesen und Städte-
bau. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz.,
pp. 34–37
- BAGOLY I.—BAKSA Cs.—BÁRDOS B. M.—
CORNIDES I.—CSEH NÉMETH J.—GER-
BER P.—HARSÁNYI A.—KÁLMÁN O.—
KASZAP A.—KIS I.—MARKÓ B.—PODÁ-
NYI T.-né—SAS E.—SZILÁGYI G.—VIZY
B.—ZELENKA T.: A Nemzetközi Bányá-
vű Szűvetség I. Kongresszusa, egyben
a VIII. Bányavűzűvelmi Konferencia
tanulmányűti ismertetője (szerkesztette:
Vizy B.). Nemzetközi Bányavűzű Szűvet-
ség kiadványa magyar, ang., fr., ném.,
or. és sp. nyelven. Budapest, 1982. ápr-
ilis 19–24., pp. 1–98
- BAJZIK Gy.—HORVÁTH GIZELLA—PÁKOZ-
DI I.: Mikroszámítógéppel vezűrelt geo-
fizikai mérű- és gyorskiértékűl rendszer.
INFORMÁCIÓ ELEKTRONIKA XVII.
évf., 5., pp. 284–290., 5 ábra, 1 táblá-
zat, ang., or. R.
- BAKSA Cs.—CSEH-NÉMETH J.—FÜLDESSY
J.—ZELENKA T.: A reszki bányabeli
kutatósz földtani-teleptani eredményei és

- dokumentációs rendszere, módszertana — Geol.-lagerstättenkundliche Ergebnisse Dokumentationssystem und -methodik der Nacherkundung im Bergwerk Reesk. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz., pp. 52–60., 6 ábra
- BAKSA Cs.:** lásd: BAGOLY I.
- BALÁZS L.—SZABÓ B.—DORKÓ R.:** Quantitative interpretation of energy-selective gamma logs measured in small-diameter holes — Kolicessztrვენnaja interpretacija dannüh energoszelektivnogö gamma-karotazsa v szkvazsinah malogo diametra. Proceedings of the 27th Internat. Geophys. Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982, Vol. B. (II). pp. 81–82., Bratislava
- BALÁZS Z.:** lásd: SOMOS L.
- BALLA Z.—HAVAS L.:** A mátrai eltödlödäs — The Mátra wrench fault. Földt. Közl. 112., 3. pp. 197–207., 7 ábra, ang. R.
- BALLA Z.:** Lemeztektonikai szempontok hazai rétegsorok minösítéséhez és párhuzamosításához — Plate tectonic stand-points to the classification and correlation of stratigraphic sequences in Hungary. Öslénytaní viták, 28., pp. 25–63., 15 ábra
- BALLA Z.:** Development of the Pannonian Basin basement through the Cretaceous-Cenozoic collision: a new synthesis. Tectonophysics Vol. 88, pp. 61–102., 14 ábra, Amsterdam
- BALLA Z.:** Opüt vüjaszenenija geodinamiki Karpatszkoöo regiona na baze izvesztokoveselocsnogö vulkanizma neogena — Kísérlet a Kárpáti régió geodinamikájának tisztázására a neogén mészkálí vulkanizmus alapján — Geologická stavba a nerastné suroviny hraničnej zóny Východných a Západných Karpát. Seminár „Geologické dni Jána Slávika”. Geologický prieskum, Košice, 1981, pp. 113–114. (Essay on the explanation of Carpathian geodynamics during the Neogene on the base of calc-alkaline volcanism.)
- BALOG A.:** Néhány magyarországi hévíz szilárd kiválási termékének ásványtani és geokémiai vizsgálata. — Hidr. Közl. 62. évf. 7. sz., pp. 312–318
- BALOG KADOSA—JÁMBOR Á.—PARTÉNYI Z.—RAVASZNÉ BARANYAI LÍVIA—SOLTI G.:** A dunántúli bazaltok K/Ar radiometrikus kora — K/Ar Dating of Basaltic Rocks in Transdanubia, Hungary. MÁFI Évi Jelentése, 1980. Bp. 1982. pp. 243–259., 3 ábra, 2 tábla, ang. R.
- BALOGH KÁLMÁN:** Rozlozsnik Pál életműve, születésének 100. évfordulóján. — Földt. Közl. 112. k. 1. sz., pp. 43–50., 1 fénykép
- BALOGH KÁLMÁN:** A Rudabányai-hegység problémái. — Földt. Kut. XXV. évf. 2. sz., pp. 55–60.
- BARABÁS-STUHL A.:** Microflora of the permian and lower triassic sediments of the Mecsek mountains (South Hungary). Acta Geol. Acad. Sci. Hung., Vol. 24 (1), pp. 49–97., 1981. 3 táblázat, 4 ábra, XIX tábla
- BARANYI P.—DIANISKA L.—HERMANN L.—VERBÖCI J.:** Seismic monitoring of stresses in mines — Szeizmicseszkoje proszlezsivanije davlenija v sahtah. Proceedings of the 27th International Geophysical Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982, Vol. A. (I), pp. 393–401., 4 ábra
- BARÁTH I.—MÉSZÁROS F.—SZEGEDI SZILVIA:** Vízutató fúrásokban felvett karotázs szelvények értelmezése — Interpretacija dannüh po karotazsu szkvazsin pri bureni na vodu — Deutung der über Wasserschürfbohrungen aufgenommenen Karrotage-Profil. Hidr. Közl. 26. 12., pp. 556–565., 9 ábra, ném., or. R.
- BARTHA Á.:** lásd: IKRÉNYI K.
- BARÁTH I.:** lásd: ANDRÁSSY L.
- BÁCSKAY ERZSÉBET:** A magyar holocén-sztratigráfia régészeti dokumentációs pontjai a Dunántúlon. Korai és középső neolitikum — Archaeological Documentary Sites of Hungarian Holocene Stratigraphy in Transdanubia, Early and Middle Neolithic. MÁFI Évi Jelentése, 1980. Bp. 1982. pp. 543–551., 2 ábra, ang. R.
- BÁLDINÉ BEKE MÁRIA:** Új nannoplankton faj a dunántúli eocén kőszénfedő képződményekből — A New Nannoplankton Species from Sediments Overlying the Eocene Coal Seams in Transdanubia. MÁFI Évi Jelentése, 1980. Bp. 1982. pp. 297–307., 1 ábra, 3 tábla, ang. R.
- BÁLDINÉ BEKE MÁRIA:** Helicosphaera Mediterranea Müller, 1981, and its Stratigraphical Importance in the Lower Miocene. INA Newsletter (Internat. Nannoplankton Assoc. Vol. 4. No. 2. 1982. Útrecht. pp. 104–106., 1 ábra
- BÁRDOSY B. M.:** lásd: BAGOLY B.
- BÁRDOSY GY.:** Karst Bauxites. Bauxite Deposits on Carbonate Rocks. Elsevier Scient. Publ. Company. Amsterdam—Oxford—New York, Developments in Economic Geology ser. No. 14. 441 p., 180 ábra, 22 színes fénykép, 3 melléklet
- BÁRDOSY GY.:** Eszrevételek a magyarországi bauxit elterjedésének és teljes megkutatásának kérdéséhez. Földt. Kut. XXV. évf. 2. sz. pp. 49–54., 1 ábra
- BÁRDOSY GY.—SZABÓ E.:** Quantification of Depositional Features of Lateritic

- Bauxite Deposits. Records of the Geol. Surv. of India. Calcutta. Vol. 114. Part 5. pp. 5–9., 5 ábra
- BENCE G.: lásd: CSONGRÁDI J.
- BÉREZ I.—BOHÁTKA S.—LANGER G.—SZŐÖR GY.: Quadrupole mass spectrometer coupled to derivatograph. International Journal of Mass Spectrometry and Ion Physics. 47. pp. 273–276., 3 ábra
- BERTALAN ÉVA—ZENTAI P.: Was mist die Emissionspektalanalyse? Referate von Analytiktreffen. 1982. p. 71., 4 ábra. Neubrandenburg. 91. német R.
- BÉRCZI I.: Főitkári beszámoló (1982. II. 7.). Földt. Közl. 112. köt. 4. sz. pp. 313–318
- BÉRCZI I.—HÁMOR G.—JÁMBOR Á.—SZENTGYÖRGYI K.: Characteristic of Neogen Sedimentation in the Pannonian Basin. Evolution of Extensional Basins Within Regions of Compression, with Emphasis on the Intra-Carpathians. 1982. Budapest, pp. 36–38., 1 táblázat
- BIHARI GY.: A kisőrsi öntődei homok hidraulikus termelésének előkészítése bányaföldtani értékelés alapján — Vorbeurteilung zur hydraulischen Förderung der Giesseraisande von Kisőrs aufgrund montangeologischer Einschätzungen. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 89–94., 7 ábra
- BILIK I.: Lower Cretaceous Submarine (rift) Volcanism in South Transdanubia (South Hungary). Proc. of the 17th Assembly of the ESC, Budapest, 1980 pp. 569–576
- BILIK I.: lásd: KUBOVICS I.
- BODOKY T.—BODOKY A.: Numerical modelling of seismic seam waves — Csiszenloje modelirovanije szejszmiesezkih plasztovuh voln. Proceedings of the 27th International Geophysical Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982. Vol. A. (I), pp. 41–52., 6 ábra
- BODOKY T.—KIS K.—MESKÓ A.—RUMPLER J.—ZSELLÉR P.: A gyakorlati geofizika néhány új módszere. Tankönyvkiadó, Budapest
- BODOKY T.—CZILLER E.—KÖRMENDI A.: Simple technique for modelling and recompressing SH type channel waves — Egyszerű eljárás az SH típusú csatornahullámok modellezésére, illetve diszperzitásuk megszüntetésére — Prosztojszposzob dlja modelirovanija kanalnjuh voln tipa SH i dlja usztranenija ih diszperszii. Geofiz. Közl. 28. köt. 1. sz. pp. 21–32., 7 ábra
- BODOKY A.: lásd: BODOKY T.
- BODOKY T.: lásd: SZALAY I.
- BODOR ELVIRA: lásd: NAGY LÁSZLÓNÉ
- BOGÁR S.—SZILÁGYI G.: A salgótarjáni település csoport fejlesztési lehetőségei építésföldtani szempontból. Műszaki Tervezés. 22. évf. 6. pp. 23–25., 4 ábra
- BOGNÁR L.: lásd: SOOKY-TÓTH G.
- BOGNÁR E.: lásd: MANTUANO J.
- BOGNÁR E.: lásd: NEMESI L.
- BOGSCH L.: Százéves a budapesti Tudományegyetem Őslénytani Tanszéke. Természet Világa 113. évf. 8. sz. pp. 369–370
- BOGSCH L.: A Budapesti Tudományegyetem Őslénytani Intézetének 100 éves története — The 100-year history of the Institute of Paleontology of the Budapest University. Földt. Közl. 112. köt. 4. sz. pp. 331–349., ang. R.
- BOGSCH L.: 15 hazai tanulmány referátuma a Zentralblatt für Geologie und Paläontologie-ban. Stuttgart
- BOGSCH L.: Visszaemlékezés. Karszt és Barlang 1980. II. pp. 49–55
- BOGSCH L.: lásd: ALLODIATORIS IRMA
- BOHN P.: Magyarország mélyfúrásai adatai. Retrospektív sorozat 1. kötet, Északdunántúl, 1892–1973. MÁFI kiadása, Budapest, 1981. pp. 1–1241., 21 melléklet
- BOHN P. (szerk.): Magyarország mélyfúrásai adatai (1980). MÁFI kiadása, Budapest, 1982. pp. 1–1360., 59 melléklet
- BOHN P.: Radioaktív és erősen toxikus hulladékok elhelyezése alkalmas geológiai képződmények megítélésének rendszere — Földtani Kutatás XXV. évf. 2. pp. 96–99
- BOHN PÉTERNÉ: A Tengelic 2. sz. fúrás rétegsorának őslénytani vizsgálata — Geological Results of the Borehole Tengelic 2. MÁFI Évkönyv LXV. pp. 189–203., 1 ábra, 2 tábla, ang. R.
- BORSY Z.—SZŐÖR GY.: A Tétel-halom és a dunaföldvári földcsuszamlások vörös talajainak (vörös agyagjainak) összehasonlító termoanalitikai és infravörös spektroszkópiás elemzése — Comparative thermoanalytical and infrared spectroscopic analysis of the red soils at Tétel-halom and Dunaföldvár. Acta Geographica Debrec., XVIII–XIX, pp. 167–183., 8 ábra, ang. R.
- BÖCKER T.—VIZY B.: A nyirádi bauxitbányászat vízvédelme és környezeti hatásai — Protection against underground waters of bauxite mining at Nyírád, Hungary, and its impact on the environment. A Nemzetközi Bányavíz Szövettség I. Kongresszus előadásai: Kiadvány C. Bp. 1982. április 19–24. pp. 5–21
- BRUKNERNÉ WEIN ALICE—SZÜCS I.: A Meeseki halpikkelyes agyagmárga bituminológiai vizsgálata — Bitumen Con-

- tents of the Fish-Scale Clay-Marl in the Meesek Mountains, S.-Hungary. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 487–500., 3 ábra, 2 táblázat, ang. R.
- BURIÁN Z.—IVICSICS F.—KŐSZEGI L.: Új bentonit az építőipar részére — Ein neuer Bentonit für die Baustoffindustrie — Novel-Type Bentonite for the Building Industry. Építőanyag, XXXIV. 8. 304–307., 7 ábra, 3 táblázat
- CORNIDES I.: lásd: BAGOLY I.
- CORNIDES I.: lásd: KECSKÉS Á.
- CZABALAY LENKE: A Sümeg környéki Rudista fauna — La faune des Rudistes des environs de Sümeg. Geol. Hung. Ser. Palaeont. Fasc. 41. Bp. 1982. pp. 1–101., 23 ábra, LX tábla
- CZILLER E.: lásd: BODOKY T.
- CZIRÁKY J.: A kékkúti szénsavas ásványvíz. Hidr. Tájé. október, pp. 10–11., 2 ábra, 1 táblázat
- CSAPÓ G.: A graviméteres méréseket végző észlelők személyi hibája — Personal error in gravity measurements. Geodázia és Kartográfia 34. évf. 6., pp. 426–429., 2 táblázat
- CSÁSZÁR G.—KOVÁCSNÉ BODROGI ILONA—VÖRÖS A.: Lagúnás kifejlődésű dachsteini mészkő formáció (?) a borzavári Templom-dombon — Lagoonal Dachstein Limestone Formation (?) on the Templom-Domb at Borzavár. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 187–209., 7 ábra, 4 táblázat, 3 tábla, 1 kép, ang. R.
- CSÁSZÁR G.—HAAS J.—HALMAI J.—HÁMOR G.—KORPÁS L.: A középső és fiatal alpi tektonikai fázisok szerepe Magyarországi földtani fejlődésében — The Role of Middle and Late Alpine Tectonic Phases in the Geological Evolution of Hungary. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 509–516., 14 ábra, 1 tábla, ang. R.
- CSATH B.: A csokonyavisontai Csok-I jelű szerkezetkutató fúrás hévzikkutá váló átalakítása. Vizkutatás 1982. 5. pp. 4–7., 3 ábra, 3 kép
- CSEH NÉMETH J.: lásd: BAGOLY I.
- CSEH-NÉMETH J.: lásd: BAKSA Cs.
- CSEREPES L.: lásd: ANDRÁSSY L.
- CSIKY G.: Tulogdy J. emlékezete. Földt. Közl. 112. köt. 4. sz. pp. 321–323
- CSIKY G.: Beszámoló és megemlékezések az 1978. évről. Földtani Tudománytört. Évk. 1979. (8. szám), 1981. pp. 5–17
- CSIKY G.: A magyar geológusok szerepe a 100 éves Nemzetközi Földtani Kongresszusokon (The role of Hungarian Geologists in the International Geological Congresses). Földtani Tudománytört. Évk. 1979. (8. szám), 1981. pp. 69–92., ang. R.
- CSIKY G.: Krónika az 1979. évről. Földtani Tudománytört. Évk. 1979. (8. szám), 1981. pp. 233–238
- CSIKY G.: A kőolaj és földgáz tudósa: Böckh Hugó. Magyar Nemzet, 1982. január 20. XXXVIII. évf. 16. sz.
- CSIKY G.: Eötvös torziós ingája. Magyar Nemzet, 1982. február 7. XXXVIII. évf. 32. sz.
- CSIKY G.: A zirci Bakonyi Pantheon halhatatlanjai. Magyar Nemzet, 1982. július 14. XXXVIII. évf. 163. sz.
- CSIKY G.: Kongresszus a földtani térképezésről. Magyar Nemzet, 1982. augusztus 11. XXXVIII. évf. 187. sz.
- CSIKY G.: A mester és két tanítványa (Böckh Hugó, Papp Simon és Pávaivajna Ferenc párhuzamos életpályája). Kőolaj és Földgáz, 15. (115.) évf. 7–8. sz. pp. 252–254
- CSIKY G.: 90 éves Eötvös Loránd torziós ingája. Vizkutatás, 1982. évf. 5. szám. pp. 24–25., 3 ábra
- CSIKY G.: Köleséri Sámuel, a bányászat polihisztorja. Magyar Nemzet, 1982. december 29. XXXVIII. évf. 304. sz.
- CSIKY G.: Pioneers in Mining-Geologic Mapping of the 18th Century in Hungary (L. Ferdinando Marsigli, Ignác Born, Johann Fichtel). In: Abstracts of the X. INHIGEO Symposium, Budapest 1982. pp. 24–25
- CSILLING L.—MÁDAI L.—RADÓCZ Gy.: A Cserhát-Mátra-Bükkalji lignitterület áttekintő térképe. I. Földtani-gazdaságföldtani változat. MÁFI kiadvány. Bp. 1982.
- CSONGRÁDI J.—BENCE G.—PEREGI Zs.—SIKHEGYI F.—ZSÁMBOK I.: Az Intézet mongóliai expedíciós csoportjának 1979–80-ban végzett munkája — Kratkij obzor o rabotte vengerszkój sztoronij v Mongolij v ramkah MGE v 1979–80 g. MÁFI Évi Jel., 1980. Bp. 1982. pp. 569–582., 1 ábra, 2 tábla, or. R.
- CSÖRGEI J.: lásd: DUDKO A.
- DANGÓ A.—PANTÓ Gy.: Promene biotita u hidrotermalnoj alteraciji dacita oko rude. X. Jubilarni Kongres Geologa Jugoslavije 1982. Zbornik Radova, Knjiga II. pp. 501–513., 3 ábra
- DANK V.: Elnöki megnyitó (1982. III. 7.). Földt. Közl. 112. köt. 4. sz. pp. 309–311
- DEÁK JÁNOS—KERBOLT T.—SZLABÓCKY P.: A litológiai inhomogenitás hatása lignittelemek közötti homokrétegek transzmisszibilitására. Nemzetközi Bányavíz Szövetség I. Kongresszusa (VIII. Bányavízvédelmi Konferencia). Budapest, 1982. ápr. pp. 192–199., 3 ábra

- DEÁK JÓZSEF: A pécsi pincevizek származásának vizsgálata környezeti izotópok segítségével. MHT Dél-dunántúli Vízügyi Ifjúsági Napok, 1982. május 6–7. anyaga – I. szekció; pp. 39–48., 6 ábra. MTE SZ Magyar Hidr. Társ. kiadása, Budapest
- DEÁK JÓZSEF: Az Eger környéki termális karsztvizek korának meghatározása. Egyszerű termálvizek komplex hasznosításának kérdései c. 1981. okt. 27-i ankét anyaga, pp. 70–81., 6 ábra, 1 táblázat. Magyar Hidrológiai Társaság–MOTESZ Balneológiai Társ. közös kiadása, Eger
- DETRE CS.: Adaptáció – dezadaptáció – readaptáció – Adaptation – Desadaptation – Readaptation. MÁFI Évi Jel., 1980. Bp. 1982. pp. 565–568., ang. R.
- DETRE CS.: On the Dynamics of Evolution. Evolution and Environment. Vol. I. (eds.: V. J. A. Novák, J. Nyikovsky). 1982. Praha. pp. 455–459., ang. R.
- DÉNES GY.: Karsztvizeink trícium tartalmának vizsgálata. Magyar Hidrológiai Társaság 11. Orsz. Vándorgyűlés, Pécs 1981. júl. 1–2. anyaga II. kötet (Hidrogeológia) pp. 19–27., 4 ábra, MTE SZ–MHT kiadása, Budapest
- DÉNES GY.: Bükk langyos és hévizek trícium koncentrációjának vizsgálata. Egyszerű termálvizek komplex hasznosításának kérdései c. 1981. okt. 27-i ankét anyaga pp. 56–69., 4 ábra. Magyar Hidr. Társ.–MOTESZ közös kiadása, Eger
- DÉNES GY.: A Budai-hegység útikalauza. Medicina Kiadó, Budapest, 1982.
- DÉNES GY.: A Börzsöny és Cserhát barlangjai, in: Börzsöny-Cserhát útikalauz, pp. 17–22., 4 ábra. Medicina Kiadó, Budapest
- DIANISKA L.: lásd: BARANYAI P.
- DIANISKA L.: lásd: HERMANN L.
- DITTFELD, H.-J.—SIMON Z.—VARGA P.—VENEDIKOV, A.—VOLKOV, A.: Global analysis of Earth tide observations of KAPG in Obninsk, Potsdam, Pecny, Tihany and Sofia. Study of the Earth tides, Bulletin No. 4., Budapest
- DOBOS IRMA: Mélységi vizeink számbavételének kialakulása — in: Magyarország mélyfúrású kútjainak katasztere, X. kötet, Budapest, 1981. pp. 97–122., 23 ábra
- DOBOS IRMA: A rétegvízfeltárás hatása a Kárpátokon belüli nagy medencék fejlődéstörténetének szemléletére (1848–1918). Hidr. Táj. április, pp. 3–5., 2 ábra
- DOBOS IRMA: Az Igmándi keserűvíz. Vízkutatás 1982. 5. pp. 11–14., 1 ábra, 2 kép
- DOBOSI KLÁRA: lásd: HAAS J.
- DÓDONY I.: Adalékok agyagásványok nagy hőmérsékletű termékeinek transzmissziós elektronmikroszkópos (TEM) vizsgálata. Építőanyag, XXXIII. 9. 1981. pp. 330–335
- DÓDONY I.—LOVAS A. GY.: A vollastonit és pszeudovollastonit HRTEM vizsgálata. XII. Magyar Elektronmikroszkópos és Mikroanalízis Konf. 1982. Kivonatok, p. 21
- DÓDONY I.—LOVAS A. GY.: Real structure of Pyrosomalite. 13th Gen. Meeting, IMA '82, Abstracts of Papers, p. 436. Varna
- DÓDONY I.—TAKÁCS J.: Structure of precious opal from Červenica. Annales Univ. Sci. Bud. R. Eötvös, Sect. Geol. Tom. XXII., pp. 37–50., 1980., 4 ábra, 7 tábla
- DÓDONY I.—TAKÁCS J.: The structural and chemical study of Galena with low Sb content. 13th Gen. Meeting IMA '82. Abstracts of papers, p. 67. Varna
- DORKÓ R.: lásd: BALÁZS L.
- DÖVÉNYI P.: lásd: HORVÁTH F.
- DÖVÉNYI P.: lásd: VERŐ I.
- DRASKOVITS P.—HOBOT J.: Primenenie metoda vüvzvannoj poljarizacii pri razvedke csetverticsnüh peszsasano-glinitüh vodonosznüh otlozenij — Application of the induced polarization method for the exploration of quaternary sandy-shaly water-bearing formations. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982, Vol. B. (II), pp. 264–278., 8 ábra, Bratislava
- DUDKO A.—MADARASI A.—MAJKUTH T.—PINTÉR A.—CSÖRGEI J.—SCHÖNVISZKY L.: Kompleksnoje geofiziceszkoje izucszenije eocenovogo vulkanizma v rajone gor Venecie (50 km jugo-zapadneje g. Budapesta) — Complex geophysical exploration and perspectives of an eocene volcanic region in the Venecia Mts. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982. Vol. A (I), pp. 425–442., 9 ábra, Pozsony
- DUDKO ANTONYINA: lásd: ÓDOR L.
- EMBEY-ISZTIN A.: Statistical analysis of major element patterns in basaltic rocks of Hungary. Acta Geol. Acad. Sci. Hung. 1981. 24, pp. 351–368., 8 ábra, 3 táblázat, or. R.
- EMBEY-ISZTIN A.: Major element patterns in Hungarian basaltic rocks. An approach to determine their tectonic settings. Proc. of the 17th Assembly of the ESC Budapest, 1980. pp. 601–607., 4 ábra
- ERKEL A.—KIRÁLY E.—SIMON P.—VERŐ L.: Opüt primenenija elektrorazvedocnoj apparaturü novogo tipa — First

- experiences gained with a new geoelectric equipment. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium, Bratislava 7–10. 9. 1982, Vol. B (II), pp. 242–251., 7 ábra, Bratislava
- FARKAS I.—GYURKÓ P.—KARDEVÁN P.—REZESSY G.: New application possibilities of electromagnetic frequency sounding — Novúje vozmoznosti primeneniya metoda elektromagnitnogo esazotnogo zondirovaniya. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium, Bratislava, 7–10. 9. 1982, Vol. B (II), pp. 229–230., Bratislava
- FÁYRNÉ TÁTRAY M.: Adatok a Gerecse-előtéri áthalmazott dolomittörmelések összetétel ismeretéhez. Ált. Földt. Szemle, 17. pp. 101–114., 2 ábra, ang. R.
- FEHÉR Á. M.: A felszín alatti víztározás néhány külföldi példája. Hidr. Tájé., április, pp. 38–39
- FERENCZ B.—NAGY A.: Hévízbeszerzési lehetőségek meddő CH-kutatófúrások felhasználásával Vas megyében. MHT Dél-dunántúli Vízügyi Ifjúsági Napok 1982. május 6–7. anyaga I. szekció, pp. 99–111., 5 ábra. MŰESZ-Magyar Hidr. Társ. kiadása, Budapest
- FODOR GY.: Az érc- és ásványbányászati iparág termelés-korszerűsítéséből adódó bányaföldtani feladatok — Montangel. Aufgaben für die Modernisierung der Produktion im Industriezweig Erzbergbau und Gewinnung nichtmetallischer Rohstoffe. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 50–51
- FODOR TAMÁSNÉ—SCHEUER GY.—SCHWEIZER F.: Az Erdélyi-medence és a Keleti-Kárpátok fontosabb édesvízi mészkeelőfordulásainak összehasonlító vizsgálata a hazaiakkal — Vergleichsuntersuchung der wichtigsten Süßwasserkalkvorkommen des Siebenbürgischen Beckens und der Ostkarpaten mit denen von Ungarn. Földt. Köz. 112. köt. 3. sz. pp. 241–259., 11 ábra, ném. R.
- FÖLDESSY J.: lásd: BAKSA Cs.
- FRANCO, G. L.—RADÓCZ GY.—NAGY E.: Contribution to the Study of Fossil Coral Facies Development in Eastern Cuba — K Voproszú iszszledovanija razvitija iszkopaemüh Korallov v vozstocnoj esazti Kubú. Acta Geol. Acad. Sci. Hung. 24 (2–4) 1981. pp. 257–264., 1 táblázat, 1 térkép, or. R.
- FRANYÓ F.: The Scientific and Practical Significance for Investigating the Quaternary Fluvial Alluvial Fans of the Foreland of the Bükk and Mátra Mountains. Quaternary Studies in Hungary, INQUA Hungarian National Committee, Budapest, 1. 1982. pp. 95–105., 4 mell.
- GALÁCZ A.: Frogdenites (Ammonitina, Otoitidae) from the Bajocian of Lókút, Bakony Mts, Hungary. Ann. Univ. Sci. Budapestinensis, Sect. Geol. XXI. pp. 25–29
- GÁLFI J.—LIEBE P.: Az elektromos fajlagos ellenállás és a szivárgási tényező kapcsolata törmelékes vízárdásokban — Szvjaz' udel'nogo elektricseskzogo szoprotivlenija i koefficienta fil'tracii v oblomocsnüh vodonosznüh porodach — The relationship between specific electric resistivity and the permeability coefficient in klastic water bearing rocks — Le rapport de la résistance électrique et du coefficient d'infiltration dans les aquifères é forte granulometrie. Vízügyi Köz. 63. évf. 3. f. pp. 437–448., 5 ábra, 1 táblázat, ang., fr., or. R.
- GÁLÓS M.: Evaluation of creep tests for rocks. Proc. 4th Internat. Congress. Internat. Assoc. of Engineering Geology. New Delhi, India, 10–15. dec. 1982. Vol. III. Theme 1. pp. III. 201–204., 5 ábra, fr. R.
- GÁLÓS M.—KERTÉSZ P.—KÜRTI I.: Bericht über eine komplexe Versuchsserie zur Beurteilung von Gehwegplatten in Ungarn. Technische Informationen, Zuschlagstoffe und Natursteine. Grossräschan. 1982. 2. sz. pp. 15–31., 13 ábra, 4 tábla
- GÁLÓS M.—KERTÉSZ P.: Tagoltság és tagoltság felvétel hidrogeológiai szempontból a kőzetfizikai modellben — Discontinuity and its survey in petrophysical models from the point of view of hydrogeology. Nemzetközi Bányavíz Szöv. I. kongresszusa, Budapest, 1982. Kiadvány A. pp. 45–56., Proc. A. pp. 43–54., Kivonat p. 8., Abstract p. 8., 5 ábra, ang. R.
- GÁLÓS M.—KERTÉSZ P.—MAREK I.—UDVARY J.: Hazai és külföldi zúzottkő termékszabványok értékelése — Die Auswertung der heimischen und ausländischen Produktstandarde für Schotter — Evaluation of Standard Specifications for Crushed Rocks. Építőanyag, XXXIV. 7. 272–280. 4 táblázat, ang., ném., or. R.
- GÁLÓS M.—KERTÉSZ P.—KÜRTI I.—MAREK I.: Le comportement géotechnique des roches carbonatées employées en Hongrie. Bull. of the Internat. Assoc. of Engineering Geology, No. 25. pp. 67–72., 7 ábra, 2 táblázat, ang., fr. R.
- GÁLÓS M.: lásd: ASSZONYI Cs.
- GATTER I.: Untersuchungen der fluiden Einschlüsse in den erzhaltigen Bildungen des West-Matragebirges (Oberflächliche Indikationen) 5 ábra, 4 kép. Annales Univ. Sci. Rol. Eötvös Sect. Geol. Tom. XXII. 1980. pp. 63–79., ném. R.

- GATTER I.: Fluid inclusion studies on the polymetallic deposit of Gyöngyösoroszi (N. Hungary). 6th IAGOD 1982. Abstract of Papers, p. 199. Tbilisi, ang. R.
- GÉCZY B.: Az állatok törzsféjlődése. Az élővilág evolúciója. Evolúció II, pp. 111—172
- GÉCZY B.: The Davoei Zona in the Bakony Mountains. Ann. Univ. Sci. Budapestensis, Sect. Geol., XXI., pp. 3—11
- GÉCZY B.: Lamarck és Darwin. Magvető Kiadó, Gyorsuló idő, Bpest, 1982. p. 171, 6 kép
- GERBER P.: A barnakőszén-kutatás értékelése a bányászati tapasztalatok függvényében — Einschätzung der Braunkohleerkundung als Funktion der bergmännischen Erfahrungen. Földt. Kut. XXV. évf. 3—4. sz. pp. 14—19., 2 ábra, 2 táblázat
- GERBER P.: lásd: BAGOLY I.
- GEREI L.: lásd: PÉCSI M.
- GEREI L.: lásd: PÉCSINÉ DONÁTH É.
- GRECULA P.—KARAMATA S.—SZEDERKÉNYI T.—VARGA I.—VOZÁR J.: Correlation of Pre-Mesozoic units along the geotransverse Dubrovnik—Novi Sad—Bükk Mountains—Tatra Mountains. Abstract Vol. of CBGA XII. Congress, 8—13. Sep. 1981. pp. 278—279. Bucharest. 1981. 1 ábra
- GRESCHIK Gy.: Építésföldtani és geotechnikai előmunkálatok. Metrő kézikönyv. Bp. Műszaki Kiadó pp. 154—189
- GULYÁS PÁLNÉ: lásd: HERNYÁK G.
- GYALOG L.—KAISER M.—RANCSÁK Gy.: Csőr 1 : 20 000. A Bakony hegység földtani térképe, 20 000-es sorozat. Bp. 1982.
- GYALOG L.: lásd: ÓDOR L.
- GYARMATI P.: A boldogkőváraljai régészeti anyag közzétani vizsgálata (in T. Dobosi V.) Folia Archaeologica. XXXII. 1981. pp. 31—34
- GYARMATI P.: Perliti Tokajszkih Gor — Perlites of the Tokaj Mountains. Geologická stavba a nerastné suroviny hranicej zóny Východných a Západných Kárpát. 1981. Kósiace. pp. 137—143., 3 ábra, ang. R.
- GYARMATI P.: A Tokaji-hegységi perlit-kutatás és prognózis eredményei. Földt. Kut. XXV. évf. 2. sz. pp. 61—68., 7 ábra, 4 táblázat
- GYURKÓ P.: lásd: FARKAS I.
- HAAS J.: Lóczy térképe nyomán a Balatonfelvidéken. Vándorbot. Természet Világa. 113. évf. 8. sz. 1982. pp. 367—369., 3 kép
- HAAS J.: A bauxit-prognózis földtani módszerei. MTA X. Oszt. Közl. 15/1—2., 1982. Bp. pp. 161—167., 3 ábra
- HAAS J.: Facies Analysis of the Cyclic Dachstein Limestone Formation, (Upper Triassic) in the Bakony Mountains, Hungary — Facies Analyse der zyklischen Dachstein-Kalke (Ober Trias) des Bakony-Gebirges, Ungarn., Facies 6/1982. Inst. f. Paläont. der Univ. Erlangen-Nürnberg. pp. 75—83., 3 melléklet, ném. R.
- HAAS J.—DOBOSI KLÁRA: Felső-triász ciklusos karbonátos kőzetek vizsgálata bakonyi alapszelvényeken — Investigation of Upper Triassic Cyclic Carbonate Rocks in Key Sections in the Bakony. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 135—168., 5 ábra, 10 tábla, 1 melléklet, ang. R.
- HAAS J. lásd: CSÁSZÁR G.
- HABLY LILLA: Egerian (Upper Oligocene) Macroflora from Verőcsemaros (Hungary). Acta bot. Acad. Sci. Hung. Vol. 28. fasc. 1—2, pp. 91—111
- HADNAGY Á.—LORBERER Á.: Geologul Stanislav Staszic si importanta activitatii sale pentru cunoasterea geologica a Romaniei — Geologist Stanislav Staszic and the importance of his activity for geological knowledge of Roumania; Nymphphaea (Folia naturae Bihariae). vol. VIII—IX., pp. 531—547., Oradea, 1980—1981. 3 ábra, 1 táblázat, 2 térképmelléklet, ang. R.
- HAJDÚNÉ MOLNÁR KATALIN—HÁMOR G.: Erläuterungen zu lithotektonischen Profilen der neogenen Molasse in Nordungarn und in der Großen Ungarischen Tiefebene. Veröffentlichungen des Zentralinstituts für Physik der Erde No. 66. Potsdam, pp. 147—153., 4 ábra
- HAJÓS MÁRTA: Alsó-miocén Eggenburgien Diatomák Észak-Magyarországról — Lower Miocene Eggenburgian Diatoms from Northern Hungary. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 345—369., 1 ábra, 1 táblázat, 6 tábla, ang. R.
- HAJÓS MÁRTA: Miocene (Eggenburgian) Diatoms from North Hungary. Acta Geol. Acad. Sci. Hung. Vol. 25. No. 1—2. 1982. pp. 49—64., 3 ábra, 1 tábla, 6 táblázat
- HALMAI J.: Diatomás agyagmárga betelepülés a főtí formációban — Diatomaceous clay-marl in the Fót Formation N Hungary. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 41—44., 2 ábra, ang. R.
- HALMAI J.—JÁMBOR Á.—RAVASZNÉ BARANYAI LIVIA—VETŐ I.: A Tengelic 2. sz. fúrás földtani eredményei — Geological Results of the Borehole Tengelic 2. MÁFI Évk. LXV. Bp. 1982. pp. 1—113., 24 ábra, 9 tábla, ang. R.
- HALMAI J.: lásd: CSÁSZÁR G.
- HARNOS J.: lásd: HERNYÁK G.

- HARSÁNYI A.: lásd: BAGOLY I.
 HAVAS L.: lásd: BALLA Z.
 HÁMOR G.: Vitális István szobránál. Földt. Közl. 112. k. 2. f. pp. 185–188
 HÁMOR G.: A földtani alap- és előkutatás jelentősége a földtani természeti erőforrások feltárásában. MTA X. Oszt. Közl. 15/1–2. 1982. pp. 123–129
 HÁMOR G.: A Magyar Állami Földtani Intézet 1980 évi eredményei – 1980 Achievements of the Hungarian Geol. Inst. (MÁFI) – Otszet o rezultatah rabotü Vengerszkogo Gosz. Geol. Insztituta (MÁFI) v 1980 godu. MÁFI Évi Jel. 1980. 1982. pp. 9–29., ang., or. R.
 HÁMOR G.: lásd: BÉRCZI I.
 HÁMOR G.: lásd: CSÁSZÁR G.
 HÁMOR G.: lásd: HAJDÚNÉ MOLNÁR K.
 HEGEDÜSNÉ KONCZ MÁRGIT: lásd: SZANTNER F.
 HEGYI I.-NÉ: lásd: VITÁLIS Gy.
 HEGYINÉ PAKÓ J.: lásd: VITÁLIS Gy.
 HEGYMEGI L.: Cifrovaja apparatura dlja zapiszi medlennüh magnitnüh variacij v obszervatorii Tihany. Geomagnitnüle iszledovanija No. 30., pp. 17–18., 1 ábra, Moszkva
 HERMANN L.—DIANISKA L.—VERBÓCI J.: Curved ray algebraic reconstruction technique applied in mining geophysics — Bányabeli szeizmikus sebességeloszlás meghatározása a feszültségeloszlás megváltozásának követéséhez — Opređenje raspredelenija szkorosztej szejzmicieszkih voln v sahtah dlja proszlezivianija izmerenij v raspredelenij naprjazenij. Geofiz. Közl. 28. köt. 1. sz. pp. 33–46., 7 ábra
 HERMANN L.: lásd: BARANYAI P.
 HERMESZ M.—KÖRMENDI A.—JÁKI R.—PETROVICS I.—MAJKUTH T.—SZALAY I.: Primenenije szejzmicieszkogo metoda otrazennüh voln na proizvodstvennom etape razvedki na ugol — The application of seismic reflection measurements in the exploitation stage of coal prospecting. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium. Bratislava, 7–10. 9. 1982. Vol. A (I), pp. 337–346., 1 ábra, Pozsony
 HERNYÁK G.—GULYÁS PÁLNÉ—HARNOS J.: A Rudabányai pátvasérkekészletek nyilvántartása és termelési minőségének alakulása, ebből adódó bányaföldtani feladatok — Werdegang der Dokumentations- und Produktionsqualität der Sideritvorräte von Rudabánya und resultierende montangeologische Aufgaben. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 84–88., 3 ábra, 2 táblázat
 HEYDUCK Gy.—LIEBE P.: A mészégetési vizkutatás és megfigyelés műszerezettségéről és módszertani kérdéseiről. Magyar Hidr. Társaság II. Országos Vándorgyűlés, Pécs 1981. júl. 1–2. anyaga, II. k. pp. 35–42., 2 ábra
 HIDÁSI J.—PAÁR M.: Investigation of the texture-forming effect oxydation-reduction processes in some hungarian bauxites. Ann. Univ. Sci. Budapestimensis, Sec. Geol. Tom. XXII. pp. 81–97., 27 ábra, Budapest
 HOBOT J.: lásd: DRASKOVITS P.
 HOBOT J.: lásd: NEMESI L.
 HORNING P.—REZESSY G.—RICHTER J.—SZABADVÁRY L.—TÓTH Cs.: The use of a computer-controlled exploration system in geologic-geophysical prospecting — Primenenije masinnoj szisztémü upravlenija rabotami v geologo-geofiziceszköz razvedke. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium. Bratislava, 7–10. 9. 1982., Vol. B (II), pp. 155–156., Bratislava
 HORNING P.: lásd: SZABADVÁRY L.
 HORVÁTH F.—DÖVÉNYI P.—LIEBE P.: Geothermics of the Pannonian Basin. Earth Evolution Sciences (Vieweg) No. 3–4. 1981. pp. 285–291., 4 ábra, 3 táblázat
 HORVÁTH G.: lásd: BAJZIK Gy.
 HORVÁTH HELGA—RENNER J.—SIKLÓS A.: Az MTA 1527-2000 tip. Ipari Gyors-elemző Automata alkalmazása az ásványi nyersanyagok és a szilkipari termékek vizsgálatára. ATOMKI Közlemények, 24. köt. 3. sz. pp. 46–49., 3 táblázat, MTA Atommagkutató Intézet, Debrecen
 HORVÁTH I.: lásd: SZANTNER F.
 HORVÁTH Z. A.: lásd: ÁRKAI P.
 HORVÁTH Z. A.: lásd: SAJGÓ Cs.
 HORVÁTH Zs.: A környezetföldtan szerepe a szilárd kommunális hulladéklerakóhelyek kijelölésében. Építési Kutatás Fejlesztés, 1982. 1. pp. 29–33., 4 ábra, 4 táblázat
 HUTTER ERIKA—KARÁCSONYI S.: A rétegvizek gázossága. Hidr. Közl. 62. évf., 3. sz. pp. 104–116., 17 ábra, 1 táblázat, ang., ném. R.
 IKRÉNYI K.: Börtartalmú ásványok bór- és víztartalmának közvetlen meghatározása — Direct Determination of the Boron and Water in Boric Minerals. Magyar Kémikusok Lapja 37. évf. 1. sz. 1982. pp. 119–121., ang. R.
 IKRÉNYI K.—BARTHA A.: Interfering Effects on the Determination of Low Concentrations of Mercury in Geological Materials by Cold-Vapour Atomic Absorption Spectrometry. Analytica Chimica Acta 139. 1982. Elsevier Sci. Publ. Co. Amsterdam. pp. 329–332., 2 ábra
 IVICSICS F.: lásd: BURIÁN Z.

- JAKUS P.—MADAI L.—RADÓCZ GY.—SZOKOLAI GY.: A Cserhát-Mátra-Bükkalji lignitterület áttekintő térképe. 4. Prognózis változat. Bp. MÁFI. 1982.
- JANTSKY B.: Dr. Lengyel Endre emlékezete. Földt. Közl. 112. köt. 4. sz. pp. 319—320.
- JASKÓ S.—RADÓCZ GY.: A Cserhát-Mátra-Bükkalji lignitterület áttekintő térképe. 2. Hidrogeológiai változat. Bp. MÁFI. 1982.
- JÁKI R.: lásd: HERMESZ M.
- JÁMBOR Á.: Ásványi nyersanyagok kutatása és teleptana (Mélyfúrás-kutatás). Műszaki Kiadó. Bp. 1982. 308 p. 176 melléklet
- JÁMBOR Á.: Field Tripe Guide. Evolution of Extensional Basins within Regions of Compression, with Emphasis on the Intra-Carpathians. Budapest, 1982. pp. 73—83. 5 ábra
- JÁMBOR Á.—RAVASZ CS.—SOLTI G.: Geological and Lithological Characteristics of Oil-shale Deposits in Hungary. III. Vseszozjuznoe szovescsanie geohimija gorjucsih szlancev. Tallin. 1982. pp. 218—220.
- JÁMBOR Á.: lásd: BALOGH KADOSA
- JÁMBOR Á.: lásd: BÉRCZI I.
- JÁMBOR Á.: lásd: HALMAI J.
- JÁNOSSY D.—KROLOPP E.: Die pleistozänen Schnecken- und Vertebatenfaunen von Süttö (Travertine, Deckschichten und Spalten). Fragmenta Miner. et Palaeont. 10. 1981. pp. 31—58. 4 ábra, 8 tábla
- JÁNOSSY D.: Die altpleistozänen Vogel-faunen von Deutsch-Altenburg 2 und 4. (Niederösterreich). — Beitr. zur Paläont. von Österreich. v. 8. pp. 375—391.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA: Módszertani tanulmány Línium vírágporozemeken fény (LM) és elektronmikroszkópos (TEM, SEM) összehasonlító vizsgálatokhoz. — Bot. Közlem. 67. 1. 1980. p. 37—47.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA: A növényvilág fejlődéstörténete (in: Az élővilág evolúciója. Evolúció II.) — Natura 1982. pp. 37—110.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA: A palinológia helye a régészeti kutatásban. — Régészeti Továbbképző Füzetek 1. 1982. pp. 31—39.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA: Történeti növényföldrajz. (in: Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba IV.) — Tankönyvkiadó, Budapest. 1982. pp. 129—189.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA — KORDOS L.—TARDY J.: Kronológia. (in: Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba IV.) — Tankönyvkiadó, Budapest. 1982. pp. 9—23.
- JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA—KORDOS L.—TARDY J.: Kormeghatározási módszerek. (in: Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba IV.) — Tankönyvkiadó, Budapest. 1982. pp. 23—43.
- JENEY NÉ JAMBRIK ROZÁLIA: Ivóvíz bevezetési lehetőségek Békés megye területén — Possibilities for water recovery in Békés county. — Földt. Közl. 112. k. 2. sz. pp. 111—127. 9 ábra, ang. R.
- JENEY NÉ JAMBRIK ROZÁLIA—KOVÁCS F.—SCHMOTZER I.: Javaslat Kányás bányá-üzem műszaki-gazdasági kérdéseinek megoldására. Bányászati és Kohászati Lapok 115. évf. 3. sz. pp. 147—154. 2 ábra
- JENEY NÉ JAMBRIK ROZÁLIA—KOVÁCS F.—SCHMOTZER I.: Javaslat Kányás akna-üzem vízvédelmére. Bányászati és Kohászati Lapok 115. évf. 6. sz. pp. 399—406. 6 ábra
- JENEY NÉ JAMBRIK ROZÁLIA—KOVÁCS F.: A mátraverebelyi bányamező víztelenítésének megoldása kombinált rendszerrel. VIII. Bányavízvédelmi Konferencia Kiadv. Budapest, pp. 472—490. 6 ábra
- JENEY NÉ JAMBRIK R.: lásd: JUHÁSZ J.
- JÓSA E.: lásd: MANTUANO J.
- JOSEPOVITS GY.—PÁKOZDI I.—SZONGOTH G.: Microcomputer controlled geophysical well logging and express-processing system — Mikroszámítógéppel vezérelt mélyfúrási geofizikai mérő-és gyorskiértékelő rendszer — Komputizirovannaja szisztema dlja izmerenija i ekszpressz-obrabotki karotazsmüh danüh. Geofiz. Közl. 28. köt. 2. f. pp. 77—87., 3 ábra
- JUHÁSZ A.: Mélyművelésű bányák termelése érdekében végzett bányaföldtani tevékenység — Montangeologische Tätigkeiten im Interesse der Förderung in Tiefbau-Bergwerken. Földt. Kut. XXV. évf. 3—4. sz. pp. 20—26. 9 ábra
- JUHÁSZ J.—JENEY NÉ JAMBRIK R.: A komjáti medence kitermelhető vízkészlete — Ekszpluatacionnütje zapaszü podzemnüh vod Komjatszkoivo basszejna — Der förderbare Wasservorrat des Komjátibeckens. Hidr. Közl. 62. évf. 2. sz. pp. 49—61. 14 ábra
- JUHÁSZ J.—SAVANYÚ KATALIN: Fedővízvédelem, különösen vízbő magasfedő esetén. A Nemzetközi Bányavíz Szövetség I. Kongresszusa, Budapest 1982. ápr. 19—24. OMBK Kiadvány. Bp. pp. 490—512, 6 ábra
- KADA I.-NÉ: lásd: VITÁLIS GY.
- KAISER M.: lásd: GYALOG L.

- KAPOLYI L.: A hatékonyabb bányaföldtani tevékenységet szolgáló legfontosabb bányászati-földtani feladatok — Die wichtigsten montangeologischen Aufgaben im Dienste einer wirksameren montangeologischen Tätigkeit. Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 6–9.
- KARÁCSONYI S.: lásd: HUTTER ERIKA
- KARDEVÁN P.: lásd: FARKAS I.
- KASZAP A.: Józsa István emlékezete (1897–1979) — Földt. Köz. 110. k. 1. f. 1980. pp. 112–113, 1 fénykép
- KASZAP A.: Egy kutató emlékére — Föld és ég XV. évf. 11. sz. 1980. pp. 340–342., 2 ábra
- KASZAP A.: A budapesti melegforrások és az ún. „eocén-program” kapcsolata — Földr. Köz. XXIX. (CV) k. 2. f. 1981. pp. 140–145.
- KASZAP A.: az 1970–1977. között elhunyt geológusok életrajza, 39 életrajz, Magyar Életrajzi Lexikon 3. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981.
- KASZAP A.: Ékkövek és babonák, in: Lányok könyve, Móra F. Könyvkiadó, Budapest, 1982. pp. 264–268, 5 ábra
- KASZAP A.: A Gellért-hegyi forrás galéria, Nemzetközi Bányavíz Szöv. I. Kongresszusa, Budapest, 1982. Tanulmányutak, pp. 993–994.
- KASZAP A.: lásd: BAGOLY I.
- KAUSAY T.: Betonkészítéssel zótított adalékanyaggal — Betonbereitung mit Splitt, als Zuschlagstoff — Concrete with Crushed Stone Aggregate. Építőanyag, XXXIV. 6. pp. 227–230. 3 ábra, 3 táblázat, ang., ném., or. R.
- KÁLMÁN O.: lásd: BAGOLY I.
- KÁZMÉR M.: Field Guide. Xth INHIGEO Symposium Hungarian Geological Society, 48 p., 4 ábra
- KÉCSKEMÉTI T.: The Eocene/Oligocene boundary in Hungary in the light of the study of larger foraminifera. — Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology, v. 36. pp. 249–262.
- KÉCSKEMÉTI T.: Rozložnik Pál őslény-tani munkássága (Paleontological work of Pál Rozložnik). — MTA X. Oszt. Közleményei, 12: 2–4. pp. 337–346.
- KÉCSKÉS Á.—CORRIDES I.—PETIK P. A.: Széndioxid előfordulások szénizotóp-arányának időbeli változása egy heves gázkitörés körzetében — Temporal changes in the carbon isotope ratio of CO₂ occurrences in the environs of a heavy gas outburst. — Földt. Köz. 112. köt. 2. sz. pp. 169–175. 2 ábra, ang. R.
- KEDVES M.: Letter of Hungarian Palynologist (Dr. M. Kedves). — Japanese Journal of Palynology, v. 27. p. 2, p. 70. 1981.
- KEDVES M.: Scanning electron-microscopic investigations on the sporomorphs of the Upper Pannonian in Hungary. — Acta Biol. Szeged, v. 27. f. 1–4. pp. 89–103. 1981.
- KEDVES M.: History of the paleophytogeographical regions based on plant microfossils. — Japanese Journal of Palynology, v. 28. f. 1. p. 22. 1982.
- KEDVES M.: Historia de los regiones paleofitogeograficas a partir de los datos palinologicos. A. P. L. E. IV Simposio Palinologica, Resumenes, p. 24, Barcelona, 1982.
- KEDVES M.—DINIZ F.: Probrevaxones, a new pollen group for the first Brevoxones form-genera from the Upper Cenomanian of Portugal. — Acta Bot. Acad. Sci. Hung. v. 27. f. 3–4. pp. 383–402. 1981.
- KEDVES M.—PÁRDUTZ Á.: Transmission electron microscopic (TEM) investigations on Upper Cretaceous spores from Vila Flor (Portugal). — Acta Biol. Szeged, v. 27. f. 1–4, pp. 105–115. 1981.
- KEDVES M. J.—PÁRDUTZ Á.: Ultrastructural investigations of the early Normapolles taxa Complexiopollis and Limipollenites. — Palynology, v. 6. pp. 149–159.
- KEDVES M.—RUSSELL, D. E.: Palynology of the Thanetian layers of Menat. — Palaeontographica B. v. 182, f. 4–6, pp. 87–150.
- KENGVEL M.—KORVIN G.—MOLNÁR I.—PETROVIC I.—RÁCZ I.: Rol peredviznih mini-evm v sjezsmorazvedke — The role of mobile minicomputers in seismic prospecting. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium; Bratislava, 7–10. 9. 1982., Vol. A (I), pp. 363–366., Bratislava.
- KERBOLT T.: lásd: DEÁK J.
- KERTÉSZ P.: Kőzetek konzerválása. — Konservierung der Bausteine — Conservation of Building Stones. Építőanyag, XXXIV. évf. 5. sz. pp. 188–191., 2 ábra, 1 táblázat, ang., ném., or. R.
- KERTÉSZ P.: A sűrűségi fogalmak használatának problémái. Szabványosítás, 1982. 7. sz. pp. 193–197. 2 ábra, 2 táblázat, ang., or. R.
- KERTÉSZ P.: A műemléki kőanyagok bányahelyeinek kutatása. — Építés-Epítészettudomány XIV. köt. 1–2. sz. pp. 193–208. 23. ábra, 1 táblázat
- KERTÉSZ P.: A kőzettani és kőzetfizikai sajátosságok összefüggése a párizsi földtani kongresszus anyagának tükrében. Mérnökgeológiai Szemle, 27. sz. pp. 181–213. 10 ábra, 2 táblázat, ang., or. R.
- KERTÉSZ P.—MAREK I.: Les propriétés de surface dans l'évaluation des pierres

- décoratives. Proceedings IV. Congress, International Assoc. of Engineering Geology. Vol. VI. Theme 3, pp. VI. 199–211. Fig. 17, Tabl. 1. New-Delhi, 1982. ang., fr. R.
- KERTÉSZ P.: lásd: ASSZONYI Cs.
- KERTÉSZ P.: lásd: AUGUSTYNOWICZ-KERTÉSZ M.
- KERTÉSZ P.: lásd: GÁLOS M.
- KÉSMÁRKY I.—POGÁCSÁS Gy.—SZANYI B.: Szeizmikus szelvények sztratigráfiai értelmezése Kelet-magyarországi neogén-kvarter depressziók példáján. Magyar Geofizika XXII. évf. 1–2. sz. pp. 20–30.
- KIRÁLY E.: lásd: ERKEL A.
- KIS I.: lásd: BAGOLY I.
- KIS K.: lásd: BODOKY T.
- KISS J.: Ércteleptan I.–II. Tankönyvkiadó 1982. pp. 1–985.
- KISS J.: Dolomitization, de-dolomitization, re-calcitization in hydrothermal conditions (50–300 °C) — Acta Geol. Acad. Sci. Hung., Vol. 24 (2–4), pp. 161–216.
- KISS J.: Dolomitizáció — dedolomitizáció — rekalcitizációs hidrotermális kezetek között. MÁFI Módszertani Közlemények 1982. pp. 1–90. 10 táblázat, 36 kép
- KLEB B.: Tapasztalatok az egri építés-földtani térképezés felhasználásával és pincék felméréssel kapcsolatban. Mérnökgeológiai Szemle, 27. sz. pp. 69–84. 6 ábra, 1 táblázat, ang., or. R.
- KLEB B.—SCHEUER Gy.: Az egri gyógyforrások vízföldtana. in. Sugár I. szerk.: Az egri gyógyfürdő monográfiája. Eger, Heves megyei Idegenforgalmi Hivatal kiadása. pp. 11–80. 31 ábra, 19 táblázat
- KLESPITZ J.: Bányaföldtani tapasztalatok a kőbányaiparban — Montangeologische Erfahrungen in Steinbrüchen — Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 42–45. 1 ábra
- KLESPITZ J.: Földtani bányafal-szelvényezés a kőbányaiparban — Geologische Bruchwandprofilierung in der Steinbruchindustrie — Geological Quarry Wall Sectioning. Építőanyag, XXXIV. évf. 9. sz. pp. 321–323. 3 ábra
- KNAUER J.: Development of bauxite geological mapping in Hungary, X. Inhigeo Symposium, Abstracts, pp. 52–53. Budapest
- KNAUER J.: lásd: SZANTNER F.
- KOLOZSVÁRI M.: lásd: KORDOS L.
- KONCZ I.: lásd: VERŐ I.
- KORDOS L.: Az ötven éve felfedezett subalyuki ősember. Élet és Tudomány. 37. évf. 17. sz. 1982. pp. 534–536, 4 fénykép
- KORDOS L.—KROLOPP E.: Felső pleisztocén forrásmész-kő-üledék Mollusca és gerinces faunája az egri Dobó-bánya területéről — Mollusken- und Vertebratenfauna der Oberpleistozänen Süßwasserkalksedimente im Bereich der Dobó-Bastei in Eger. Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis 6. (1980) 1982. pp. 5–12, 3 ábra, ném. R.
- KORDOS L.: Gerinces őslénytani kutatások az Alpokalja területén — Paläochordaten Forschungen im Voralpengebiet. Alpokalja természeti képe. 1. Közlemények. 1982. Szombathely. pp. 27–28., ném. R.
- KORDOS L.: Az ősember és elődei Magyarországon. A Mi Világunk. Budapest, 1982. 3. sz. pp. 47–64. 6 rajz, 6 fénykép
- KORDOS L.: Éghajlatváltozás és környezetfejlődés — Climatic Change and Environmental Development — MTA. X. Oszt. Közl. 14. k. 2–4. sz. 1982. pp. 209–222. 5 ábra, ang. R.
- KORDOS L.: Evolution of the Holocene Vertebrate Fauna in the Carpathian Basin. Zeitschr. für Geol. Wiss. Berlin. 10. k. 7. sz. 1982. pp. 963–970., 7 ábra, ném., or. R.
- KORDOS L.: Environmental Evolution and Human Activity in Hungary during the Holocene. Congr. Internat. de Paléont. Humaine 1re Congr., Nice, 1982. p. 224.
- KORDOS L.: Barlangi őslénytani ásatások és gyűjtések 1977-ben. Beszámoló a MKBT. 1977. évi tevékenységéről. Bp. 1982. pp. 15–24.
- KORDOS L.: Barlangi gerinces őslénytani gyűjtések és ásatások 1978-ban. Beszámoló a MKBT 1978. évi tevékenységéről. Bp. 1982. pp. 10–18.
- KORDOS L.: Gerinces maradványok történeti-állatföldrajzi vizsgálatának módszerei és lehetőségei a régészeti kutatásban. Régészeti továbbképző füzetek. 1. Budapest 1982. pp. 24–27.
- KORDOS L.: Felső-miocén gerinces fauna Szentendréről — An Upper Miocene Vertebrate Fauna from Szentendre. MÁFI Évi Jel. 1980. Budapest, 1982. pp. 381–384. 1 ábra, ang. R.
- KORDOS L.: The Pehominid Locality of Rudabánya (NE Hungary) and its Neighbourhood: A Palaeogeographic Reconstruction — A rudabányai pehominida lelőhely és környezetének ősföldrajzi rekonstrukciója. MÁFI Évi Jel., 1980. Budapest, 1982. pp. 395–405. 2 ábra
- KORDOS L.: lásd: JÁRAINÉ KOMLÓDI MAGDA

- KORDOS L.: lásd. SZŐÖR GY.
- KORECZNÉ LAKY ILONA: A Tengelice 2. sz. fúrás miocén Foraminifera faunája — Miocene Foraminifera Fauna from the Borehole Tengelice 2. MÁFI Évk. LXV. köt. Bp. 1982. pp. 151—189, 1 ábra, 1 táblázat, 14 tábla, ang. R.
- KORIM K.: A Nemzetközi Gyógyvíztechnikai Társaság (SITH) XVIII. kongresszusa (Balatonfüred, 1982. IX. 15—20.) — Vízkiutató 1982. 5. p. 14.
- KORIM K.: A Románia nyugati síksági határvidékén előforduló hévízek kutatása — Vízkiutató 1982. 5. p. 10.
- KORMÁNY T.—MARTON D.—NAGY G.—NAGY I.—NAGY L.—RAJKI I.—ZÁRAY GY.: Spektroszkópiai módszerek együttes alkalmazása vékonyréteg technológia ellenőrzésére — NiCr. XXV. Magyar Szinképelemző Vándorgyűlés, Sopron, 1982. jún. 14—18. előadás-összefoglalásai pp. 370—371.
- KORPÁS L.: Bakonybél. Magyarazó a Bakony hegység 20 000-es földtani térképsorozatához. MÁFI, Budapest, 1982.
- KORPÁS L.: Sur. Magyarazó a Bakony hegység 20 000-es földtani térképsorozatához. MÁFI, Budapest, 1982.
- KORPÁS L.: lásd. CSÁSZÁR G.
- KORPÁS LÁSZLÓNÉ: A Tengelice 2. sz. fúrás pannóniai Mollusca faunája — Pannonian Mollusc Fauna from the Borehole Tengelice 2. MÁFI Évk. LXV. köt. Bp. 1982. pp. 291—303, 2 táblázat, 3 tábla, ang. R.
- KORVIN G.: Certain problems of seismic and ultrasonic wave propagation in a medium with inhomogeneities of random distribution. III. Statistics of the diffuse reflection shadow following a rough reflecting boundary — A véletlen közegek elmélete és a szeizmikus, valamint ultrasonikus hullámterjedés néhány problémája. III. Az egyetlen felszínű reflexiók határfelületeket követő diffúz reflexiók árnyék statisztikai tulajdonságai — Teoriája szlucsajnij szred u nekotörüje problemü raspeszttranenija szejszmicseszkih i ultrazvukövöh voln. III. Sztatiszticeszkije oszobennosztii difuznoj teni otrazsenij, proszezsivajuszej nerovnijje otrazsajuszejje graniciü. Geofiz. Közl. Vol. 28., No. 1., pp. 5—19., 4 ábra
- KORVIN G.: Axiomatic characterization of the general mixture rule. Geoeexploration Vol. 19., No. 4., pp. 267—276., Amsterdam
- KORVIN G.: lásd. KENGYEL M.
- KOVÁCS B.: A szeizmikus kutatás új irányai. Műszaki-Gazdasági Tájékoztató 23. évf. 1. sz., pp. 59—74., 4 ábra, 1 táblázat
- KOVÁCS F.: lásd. JENEYNE JAMBRIK R.
- KOVÁCSNÉ BODROGI ILONA: lásd. CSÁSZÁR G.
- KOVÁCS S.: Problems of the „Pannonian Median Massif” and the Plate Tectonic Concept. Contributions based on the Distribution of Late Paleozoic — Early Mesozoic Izopic Zones. Geol. Rundschau. 71. Jg. 2. Stuttgart, 1982. pp. 617—640. 4 ábra
- KOZUR, H.: Beiträge zur Taxonomie und stratigraphischen Auswertung der untertriassischen Conchostracoen. Geol.-Paläont. Mitt. Innsbruck. t. 12. 1982. 30 old., 10 tábla
- KOZUR, H.: Einige neue Ostracoden-Arten aus dem Oberperm des Bükk-Gebirges (Nordungarn) Proc. Geoinst. Jg. XXI. 1981. (1982). Beograd. pp. 199—204. 1 tábla
- KÖRMENDI A.: lásd. BODÓKY T.
- KÖRMENDI A.: lásd. HERMESZ M.
- KÖSZEGI L.: lásd. BURLÁN Z.
- KREMSZNER M.: Mélyfúrás-geofizikai módszerek alkalmazása vízkutak felderítő vizsgálata során. Hidr. Táj. április, pp. 11—13. 2 ábra, 1 táblázat
- KROLOPP E.: A Pilsmarót-diósi paleolit telep kultúrrétegéből származó minták malakológiai vizsgálata. In: T. Dobosi Viola: Pilsmarót-Diósi: Új őskori telep Communicationes Archeologicae Hungariae, 1. (1981). 1982. Bp. pp. 1—25.
- KROLOPP E.: A malakológia régészeti felhasználása. Régészeti Továbbképző Füzetek. 1. Budapest, 1982. pp. 28—30.
- KROLOPP E.: Biostratigraphic Classification of Pleistocene Formations in Hungary on the Basis of their Mollusc Fauna Quaternary Studies in Hungary. Budapest 1982. pp. 107—111, 1 tábla
- KROLOPP E.: Negyedidőszaki sztratotípusaink Mollusca faunája, Süttő — Mollusc Fauna of Quaternary Stratotypes from Hungary (Transdanubia). Süttő. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 371—380. 2 ábra, 1 táblázat, ang. R.
- KROLOPP E.—VÖRÖS I.: Macro-Mammalia és Mollusca maradványok a Mezolitik — Szélmező pusztai tőzegttelepről — Macro-Mammalia und Mollusca Reste des Torflagers Mezolitik — Szélmező pusztá. Folia Hist. Nat. Bakonyiensis, 1. 1982. pp. 39—64, 13 ábra, név. R.
- KROLOPP E.—SZÓNYOKY M.: Az Ős-Körös körösladányi rétegtörésnek paleo-ökológiai és ősföldrajzi vizsgálata — Paleocological and Paleogeographical Investigation of the Körösladány Series of the Ős-Körös. Alföldi Tanulmányok, 6. 1982. pp. 7—23, 5 ábra, 2 táblázat, ang., or. R.
- KROLOPP E.: lásd. JÁNOSSY D.
- KROLOPP E.: lásd. KORDOS L.

- KUBOVICS I.—BILIK I.: Basaltic rift- volcanism in the Hungarian mesozoic. — IAVCEI-IAGG Scient. Assembly (Major Basalt Types) Reykjavik, Iceland, 1982. p. 53.
- KUBOVICS I.: lásd: ÓVÁRY I.
- KÜRTI I.: lásd: GÁLOS M.
- LÁNG S.: Az ázsiai monszunvidékek hidrometeorológiai és felszínfejlődési folyamatainak évszakos változásai újabb megvilágításban. Hidr. Táj., április, pp. 39—42. 2 ábra
- LEFLER J.: lásd: SAJGÓ Cs.
- LELKES-FELVÁRI GYÖNGYI: A Contribution to the Knowledge of the Pre-Alpine Metamorphism in the Kőszeg-Vashegy Area (Western Hungary). Neues Jb. Geol. Paläont., Mh. 5. sz. Stuttgart, 1982. pp. 297—305, 3 ábra, 2 táblázat, ang., ném. R.
- LÉNÁRT L.: A létrási-vizesbarlang vizkémiai vizsgálata — Contribution to the hydrochemical examination of the Vizes at Létrás. Karszt és Barlang, 1980. II. 57—64, 2 ábra, 4 táblázat, 1 térkép
- LÉNÁRT L.: A miskolci barlangkutatás és a bükkői barlangok összefoglaló ismertetése I. Borsodi Műszaki Gazdasági Élet, 1972. 3. 11—15. 2 táblázat
- LÉNÁRT L.: Elettelen természeti viszonyok (Földtani értékek) 6—13; 34—36; 38—39. 5 ábra, 1 táblázat; 3 térkép. Aggteleki tájvédelmi körzet Bioszféra Rezervátum. Országos Környezet és Természetvédelmi Hivatal Északmagyarországi Felügyelősége, Miskolc, 1982. 1—40. Aggtelek, Biosphere, Reserve. Szerk.: Bartus Elemér.
- LÉNÁRT L.: Magyarország karsztterületei és jelentősebb barlangjai. Borsodi Műszaki Gazdasági Élet, 27. 1. 1982. pp. 7—10. 1 táblázat, 1 térkép
- LIEBE P.—LORBERER Á.: A baranyai termális karsztrendszerek hidrogeológiai és termodinamikai jellemzői. Magyar Hidr. Társaság II. Orsz. Vándorgyűlés, Pécs, 1981. júl. 1—2. anyaga II. k. pp. 74—82. 5 ábra, 1 táblázat
- LIEBE P.—NAGY A.: Hozzászólás a „Maros hordalékkúp vizkutatásának jelenlegi helyzete” c. előadáshoz. KÖVIZIG Szemle (Gyula) pp. 12—13.
- LIEBE P.: lásd: GÁLFI J.
- LIEBE P.: lásd: HEYDUCK Gy.
- LIEBE P.: lásd: HORVÁTH F.
- LORBERER Á.: A Lengyel Földtani Társulat Vándorgyűlése (1980. IX. 11—14.) Földtani Közlöny 111. k. 2. f. pp. 373—374.
- LORBERER Á.: lásd: LIEBE P.
- LORBERER Á.: lásd: HADNAGY Á.
- LOVAS A. Gy.: lásd: DÓDONY I.
- LUKÁCS B.: lásd: SOMOS L.
- LUKÁCS Z.-né: lásd: POGÁCSÁS Gy.
- MADAI L.: A nagykapacitású külfejtések termelési segítő bányaföldtani előkészítő munkái — Montangeologische Vorbereitungsarbeiten zur Förderung in Tagebau-Bergwerken von hoher Kapazität. Földt. Kut. XXV. évf. 3—4. sz. pp. 27—29.
- MADAI L.—RADÓCZ Gy.—SZOKOLAI Gy.: A Cserhát-Mátra-Bükkalji lignitterület áttekintő térképe 3. Ismeretességi, fajlagos fedővastagsági és összesített telep-vastagsági változat. MÁFI, Budapest, 1982.
- MADAI L.: lásd: CSILLING L.
- MADAI L.: lásd: JAKUS P.
- MADARASI A.: lásd: DUDKÓ A.
- MAJKUTH T.—REZESSY G.—SZABADVÁRY L.: Possibilities of the integrated geophysical methods in brown-coal prospecting — Vozmoznoszti komplexszűhíh geofizikesszkíh metodov v razvedke ugolnüh mesztorozsdenij. Proc. of the 27th Internat. Geophys. Symposium; Bratislava, 7—10. 9. 1982., Vol. A(I), pp. 443—444., Bratislava
- MAJKUTH T.—SZABADVÁRY L.—SZABÓ N.—VÉGH SÁNDORNÉ: Geofizikai mérő-módszerek lehetőségei a bányávizvédelemben. A Nemzetközi Bányáviz Szövetség I. Kongresszusa, egyben a VIII. Bányávizvédelmi Konferencia; Budapest, 1982. ápr. 19—24., Kiadvány A. pp. 115—127., 9 ábra
- MAJKUTH T.: lásd: DUDKÓ A.
- MAJKUTH T.: lásd: HERMESZ M.
- MAJKUTH T.: lásd: NEMESI L.
- MAKSIMOVIC Z.—PANTÓ Gy.: Nickel-bearing phlogopite from the nickel-iron deposit Studena Voda (Macedonia). Bull. Acad. Serbe Sci. LXXX. No. 22. pp. 1—6., 1 ábra, 1 táblázat, 3 tábla
- MANTUANO J.—JÓSA E.—BOGNÁR E.: A Djurdjevac-Barcsi vízelépcsősírendszer feltárási koncepciója, különös tekintettel a magasparti felszínmozgási területre — The concept of the Djurdjevac-Barcs barrage system, with special reference to the surface movement area of the high bank — Koncepcija vodokaskadnoj sistezemü Djurdjevac-Barcs, sz udele-niem oszobogo vñmanija poverhnoszt-nüm szdvgiam na krutüh beregah. Mér-nökgöológiai Szemle, 27. pp. 85—97.
- MÁREK I.: lásd: GÁLOS M.
- MÁREK I.: lásd: KERTÉSZ P.
- MÁRKÓ B.: lásd: BAGOLY I.
- MARTON D.: lásd: KORMÁNY T.
- MAURITZ Gy.: lásd: TAKÁCS S.
- MÁLYUSZ LÍVIA: A Budapesti Sportcsarnok geotechnikai munkái. Műszaki Ter-

- vezés. 22. évf., 9., pp. 40–43., 7 ábra, 1 kép
- MÁRTON EMŐ:** Tectonic implication of palaeomagnetic data for the Carpatho-Pannonian region. *Earth Evolution Sciences* 3–4/1981., pp. 257–264., 2 ábra, 2 táblázat, Wiesbaden.
- MÁRTON EMŐ:** Late Jurassic (Early Cretaceous) magnetic stratigraphy from the Sümeg section, Hungary. *Earth and Planetary Science Letters*, 57., pp. 182–190., 9 ábra, Amsterdam
- MÁRTON E.—MÁRTON P.:** A refined Mesozoic polar wander path of the Transdanubian Central Mts and its bearing on the history of the Mediterranean. *EGS—ESC abstracts*, Leeds, p. 73. Leeds
- MÁRTON E.:** lásd: MÁRTON P.
- MÁRTON P.—MÁRTON E.:** Remanent magnetization of red pelagic limestone of Lower-Middle Jurassic age from the Transdanubian Central Mts. *EGS—ESC abstracts* Leeds, p. 85. Leeds
- MÁRTON P.:** lásd: MÁRTON E.
- MÁRYSÁ E.:** Új feladatok és megoldások a Tokaji-hegység bányaföldtanában — Neue Aufgaben und Lösungen in der Montangeologie des Tokajer Gebirges. *Földt. Kut. XXV. évf.* 3–4. sz. pp. 61–83. 18 ábra
- MENSÁROS P.—SÓKI I.:** A Gerecse-hegység déli előterének földtani kutatása. — *Alkalmi kiadvány, Tatabánya*
- MESKÓ A.:** lásd: BODOKY T.
- MÉSZÁROS F.:** lásd: BARÁTH I.
- MIHÁLTZNÉ FARAGÓ MÁRIA:** Pollenszelvények a medenceperemi pannonból — Pollen profiles from the basin marginal Pannonian. — *Földt. Közl.* 112. köt. 2. sz. pp. 161–167. 5 ábra, ang. R.
- MIHÁLTZNÉ FARAGÓ M.:** Tiszántúli alapfúrások palynológiai vizsgálata — Palynological Examination of Key Boreholes to the East of the Tisza River. *MÁFI Évi Jel.* 1980. Bp., 1982. pp. 103–119. 2 ábra, 2 táblázat, 3 tábla, ang. R.
- MIHÁLY S.:** Új Tabulata faj a szendrői középső-devonból — Eine neue Tabulata-Art aus dem Mittel-Devon von Szendrő, NO-Ungarn. *MÁFI Évi Jel.* 1980. Bp. 1982. pp. 261–265, 1 tábla, ném. R.
- MIHÁLY S.:** lásd: NAGY E.
- MIGÁLY B.:** Másodlagos dolomitosodás a Tatabánya Kálváriahegyi eocén mészkőben — Sekundäre Dolomitisation im Eozänkalkstein des Kalvarienberges von Tatabánya — Secondary Dolomitisation in the Eocene Limestone of Tatabánya-Kálváriahegy. *Építőanyag*, XXXIV. 9. 329–331. 6 ábra, ang., ném., or. R.
- MINDSZENTY A.:** Diagenit kalcit az ihar-
- kúti bauxitban — Diagenic calcite in the Iharút bauxite — *Földt. Közl.* 112. köt. 3. sz. pp. 261–266. 3 ábra, ang. R.
- MINDSZENTY ANDREA:** lásd: SZANTNER F.
- MOLDVAY L.:** Környezetföldtani vizsgálatok Baja környékén — Environmental Study of the Baja Region S Hungary. *MÁFI Évi Jel.* 1980. Bp. 1982. pp. 537–541. 2 ábra, ang. R.
- MOLNÁR I.:** lásd: KENGYEL M.
- MONOSTORI M.:** Az őslénytan legújabb eredményei, IV. A kihalt problémája — Progress in Paleontology IV. The problem of extinctions. *Őslénytani Viták*, 28., pp. 1–13.
- MONOSTORI M.:** Oligocene ostracods from the surroundings of Budapest. *Ann. Univ. Sci. Budapestinensis, Sect. Geol.*, XXI., pp. 31–102., 9 tábla
- MÓNUS F.:** A bányaföldtani tevékenység sajátos problémái a cementiparban — Spezielle Probleme der montangeologischen Tätigkeit in der Zementindustrie. *Földt. Kut. XXV. évf.* 3–4. sz. pp. 38–41.
- MOYZES A.:** Felszínmozgásveszélyes területek kataszterezésének jelentősége az építési területen. *Építési Kutatás Fejlesztés*, 1982. 1., pp. 21–23., 2 ábra
- NAGY A.:** lásd: LIEBE P.
- NAGY B.:** Típy zrudenia v Börzsöny — Ore mineralizations in the Börzsöny Mts. Northern Hungary. *Geol. Stavba. A Nerastné suroviny Hranicnej zóny Vychodnych A Zapadnych Kárpát. Zbornik referatov 20 Seminara Geol. dni J. Slarika*, 1981. Spisska Nova Ves. 1982. pp. 161–164. ang. R.
- NAGY B.:** A rudabányai ércesedés összehasonlító ércgenetikai vizsgálata — A Comparative Metallogenetic Study of the Rudabánya Mineralization (N Hungary). *MÁFI Évi Jel.* 1980. Bp. 1982. pp. 45–57. 2 táblázat, 3 tábla, ang. R.
- NAGY B.:** lásd: SZTRÓKAY K. I.
- NAGY B.-né:** lásd: SZABÓ Cs.
- NAGY E.:** lásd: FRANCO G. L.
- NAGY E.:** lásd: RADÓCZ Gy.
- NAGY G.:** Ritkaföldfém ásványok elektronmikroszkopos elemzése. XXV. Magyar Színképelemző Vándorgyűlés, Sopron, 1982. jún. 14–18. előadás-összefoglalásai. pp. 268–269.
- NAGY G.:** Bazaltban levő vastartalmú spinellek elektron-mikroszkopos vizsgálata. XII. Magyar Elektronmikroszkopos és Mikroanalízis Konferencia, Eger, 1982. márc. 29–31. előadáskivonatai, pp. 51–52.
- NAGY G.:** A Pilishegység ÉNY-i részének szerkezetföldtani sajátosságai és a Lencse hegyi karstvízvédelem — Tectonic

- Peculiarities of the Nothwestern Pils Range and Karstic Water Control at Lencsehegy. Földt. Közl. 112. köt. 2. sz. 1982. pp. 129–142, 4 ábra, 2 táblázat. ang. R.
- NAGY G.: lásd: KORMÁNY T.
- NAGY I.: lásd: KORMÁNY T.
- NAGY I. Z.: Ősi típusú ammonoideák (Flickiidae) a bakonyi középső krétából – Ancient-Type ammonoids (Flickiidae) from the Middle Cretaceous of the Bakony Mts. – Ősl. Viták, 28. pp. 69–77.
- NAGY L.: lásd: KORMÁNY T.
- NAGY LÁSZLÓNÉ–BODOR ELVIRA: A Tengelic 2. sz. fúrás miocén palynomorphái – Miocene palynomorphs from the Borehole Tengelic 2. MÁFI Évk. LXV. köt. Bp. 1982. pp. 117–139, 2 táblázat, 4 tábla, ang. R.
- NEMESI L.–HOBOT J.–VARGA G.: A telurikus és magnetotellurikus mérések szerepe a Dunántúl földtani megismerésében. Magyar Geofizika XXIII. évf. 5–6., pp. 205–218., 10 ábra, ang., or. R.
- NEMESI L.–BOGNÁR E.–LAVDANSZUREN–HOVDHAN–MAJKUTH T.–TÓTH Cs.: Komplexszajna geofiziceszkaja razvedka v pusztime Gobi – Complex geophysical exploration in the Gobi desert. Acta Geodaetica, Geophysica et Montanistica Acad. Sci. Hung. Vol. 17 (2) pp. 291–306., 10 ábra, or. R.
- NÉMEDI VARGA Z.: A mecseki feketekőszén-telepek gázkitorés veszélyességének földtani alapjai – Geologische Grundlagen des Gasausbruchesgefahr der Schwarzkohlenflöze im Mecsekgebiet – Geological bases of the gas outburst hazard of the black coaldeposits in the Mecsek area. Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat 115. évf. 9. sz. pp. 605–661. 5 ábra, 1 táblázat
- ÓDOR L.–DUDKO ANTONYINA–GYALOG L.: A Velencei-hegység északkeleti részének metallometria értékelése – A Metallometric Evaluation of the NE Velence Mountains. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 211–227, 5 ábra, 4 táblázat, 2 mell. ang. R.
- ORAVECZ J.: Bak A., Balla S., dr. Berencei R., dr. Domokos Gy.-né, Szilágyi P.: Magyarország az úrból. Könyvismertetés. Hidr. Tájé., október, pp. 39–40.
- ORSÓVAI I.: Determination of the velocity and direction of the groundwater flow by geoelectric methode. – Ann. Univ. Sci. Budapestinensis, Sec. Geol. Tom. XXII. pp. 127–137. 3 ábra, Budapest
- ÓVÁRI I.–KUBOVICS I. et al.: Space domain pixels in monolager tissue cultures morphometric analysis I., Acta Agronom.
- Acad. Sci. Hung. 31. Budapest, 1982. pp. 305–316.
- ÖRKÉNYINÉ BONDOR LÍVIA–VINCZÉNÉ SZEBERÉNYI HELGA: Ritka plagioklász összenövésék magyarországi andezitek-ből – Rare Plagioclase Intergrowths from Hungarian Andesites. – Földt. Közl. 112. köt. 2. sz. pp. 89–110, 4 ábra, 7 tábla, ang. R.
- PALKÓNÉ BERNÁTH É.: A nyersanyag-kutatás geofizikai módszerei. In: Tamás F. (főszerk.): Szilikátipari kézikönyv. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, pp. 187–192. 5 ábra, 1 táblázat
- PANTÓ Gy.: REE geochemistry of Neogene volcanites in Hungary. Evolution of extensional basins within regions of compression, with emphasis on the Intra-Carpathians. Workshop/Discussion Meeting at Veszprém, Hungary, June 20–26, 1982. Eötvös L. Tud. Egyetem, Budapest kiadványa. p. 48.
- PANTÓ Gy.: lásd: DANGIC A.
- PANTÓ Gy.: lásd: MAKSIMOVIC Z.
- PAPP Z.: A Zámolyi forrás rekonstrukciós vizsgálata. Hidr. Táj., április, pp. 19–21. 2 ábra
- PARTÉNYI Z.: lásd: BALOGH KADOSA
- PÁKOZDI I.: lásd: BAJZIK Gy.
- PÁKOZDI I.: lásd: JOSEFOVITS Gy.
- PÁRDUTZ Á.: lásd: KEDVES M.
- PÁRTAY G.–SZENDREI G.: Gipsz kiválások vizsgálata röntgen mikroszondával és pásztázó elektronmikroszkóppal. – Agrokémia és Talajtan. 30. k. 1–2. sz. 1981. pp. 240–242.
- PEREGI Zs.: Látogatás a Vörös-tenger mélyén. Föld és Eg. 17. évf. 7. sz. 1982. pp. 208–211., 9 kép
- PEREGI Zs.: Mongóliai kolostorok I-II. Turista Magazin 93. évf. 8–9. sz. 1982, pp. 9–13.
- PEREGI Zs.: lásd: CSONGRÁDI J.
- PETIK P. A.: lásd: KECSKÉS Á.
- PETROVICS I.: lásd: HERMESZ M.
- PETROVICS I.: lásd: KENGYEL M.
- PETZ R.: lásd: SZENTIRMAI LÁSZLÓNÉ
- PÉCSI M.–ZENTAY T.–GEREI L.: Engineering Geology and the Fertility of the Sand Soils of the Southern Danube–Tisza Interfluve. Quaternary Studies in Hungary. INQUA Hung. Nat. Committee. Budapest, 1982. pp. 255–269, 2 ábra, ang. R.
- PÉCSINÉ DONÁTH É.–GEREI L.–REMÉNYINÉ M.: Mineralogical investigation of the fossil scills the Plio-Pleistocene piedmont sediments. Quaternary Studies in Hungary. pp. 83–93., 1 ábra, 1 táblázat
- PÉCSINÉ DONÁTH É.–GEREI L.–REMÉ-

- NYINÉ M.: Mineralogiceszkie iszszledovanija iszkopaemüh pocsv v otlozsenijah korreljatnüh plio-pleisztocenovium szedimentam D'eng'esvionta. XI. Kongr. INQUA, Moszkva, Teziszú dokladov, Tom. 3. pp. 257—258.
- PÉNZES I.: lásd: TÓTH K.
- PINTÉR A.: lásd: DUDKO A.
- PLESZKÁTS T.: A földtani kutatások hatékonyságának növelése. — A szellemi munka értéknövelő szerepe a népgazdaságban. Az OMFB kiadványa. pp. 77—78. Bp.
- PLESZKÁTS T.: Tengerfenékkutatás. — A szellemi munka értéknövelő szerepe a népgazdaságban; az OMFB kiadványa, 79 p. Bp.
- PODÁNYI TNÉ.: lásd: BAGOLY I.
- POGÁCSÁS GYÖRGY: A Kelet-magyarországi miocén képződmények szeizmikus kutatása. Földt. Kutatás XXV. évf. 1. sz. pp. 53—59.
- POGÁCSÁS GY.—LUKÁCS ZSNÉ—TÓTH S.: A Zala és Dráva medence mélyföldtani felépítésének vizsgálata magas fedésszámú reflexiós szelvények alapján. Magyar Geofizika XXIII. évf. 5—6 sz. pp. 178—193.
- POGÁCSÁS GY.—VARGA I.: Characteristic Evolution of the Cenozoic Structure of the Pannonian Basin as proved by Reflection Seismic Measurements. Proc. of the 17th Assembly of the ESC, Budapest, 1980. pp. 639—647. Akadémiai Kiadó, Budapest
- POGÁCSÁS GY.—VÖLGYI L.: Correlation of the E. Hungarian Pannonian Sedimentary Facies on the basis of CH-prospecting seismic and Well-log sections. 27th Internat. Geophys. Symposium, Proc. A(I) pp. 322—336. Bratislava
- POGÁCSÁS GY.—VÖLGYI L.: Pannon litosztratigráfiai és litogenetikai egységek szeizmikus reprezentációjának vizsgálata Kelet-Magyarországon. Magyar Geofizika XXIII. évf. 3. sz. pp. 82—93.
- POGÁCSÁS GY.: lásd: KÉSMÁRKY I.
- PÓKA T.: Development of the cartographic representation of igneous formations (abstract). X. Inhigeo Symposium Abstracts, p. 84. Budapest
- PÓKA T.: Chemical evolution of the Inner Carpathian Neogene and Quaternary magmatism and the structural formation of the Carpathian basins. Evolution of extensional basins within regions of compression, with emphasis on the Intra-Carpathians. Workshop/Discussion Meeting at Veszprém, Hungary, June 20—26, 1982. Eötvös L. Tud. Egyetem kiadványa, pp. 46—48., 1 ábra
- POLGÁRI MÁRTA: A Maros- és a Körös-hordalék gránátjának pásztázó elektron-
- mikroszkópos vizsgálata a hordalékkúpok kijelölése céljából — Scanning electron microscopic investigation of alluvial garnets of the Maros and Körös rivers to designate their alluvial fans. — Földt. Közl. 112. köt. 2. sz. pp. 143—160, 1 táblázat, 8 tábla, ang. R.
- PUSKÁS Z.: Viscosity of Hungarian tertiary andesitic liquids and its relationship with the structure of the melts. Ann. Univ. Sci. Budapestensis de R. Eötvös nom. Sect. Geologica 22. pp. 139—180.
- PUSKÁS—HÖGYES I.: lásd: VITÁLIS GY.
- RADÓCZ GY.—NAGY E.—DE LA TORRE A.—MIHÁLY S.: Contributions to the Knowledge of Upper Cretaceous Fossils in E Cuba. A revision of the Monte Alto Formation. — Adatok Kelet-Kuba felsőkréta faunájához. A Monte Alto formáció revíziója. MÁFI Évi Jel., 1980. Bp. 1982. pp. 593—615. 2 ábra, 1 táblázat, 8 tábla. magy. R.
- RADÓCZ GY.: lásd: CSILLING L.
- RADÓCZ GY.: lásd: FRANCO G. L.
- RADÓCZ GY.: lásd: JASKÓ S.
- RADÓCZ GY.: lásd: JAKUS P.
- RADÓCZ GY.: lásd: MADAI L.
- RAINCSÁK GY.: A Bakony hegység földtani térképe, 20.000-es sorozat. Csór. MÁFI. Budapest, 1982.
- RAINCSÁK GY.: lásd: GYALOG L.
- RAJZI I.: lásd: KORMÁNY T.
- RAKONCZAI J.: Alföldi Tanulmányok. Könyvismertetés. Hídr. Tájé., október, p. 39.
- RAVASZ CS.—SOLTI G.: Sulfur-, gypsum- and alginite-bearing strata in the Zsámbék Basin. Acta Miner. Petr. Univ. Szeged. XXIV/2. 1982. pp. 191—207. 11 mell.
- RAVASZ CS.: lásd: JÁMBOR Á.
- RAVASZSNÉ BARANYAI LÍVIA: lásd: BALOGH KADOSA
- RAVASZSNÉ BARANYAI LÍVIA: lásd: HALMAI J.
- RÁCZ I.: lásd: KENGYEL M.
- RÁKOSI L.: Növénymaradványok a Tési Agyagmárga Formációból — Restes végétaux de la Formation d'Argiles de Tés. MÁFI Évi Jel., 1980. Budapest, 1982. pp. 267—296, 2 ábra, 11 tábla, fr. R.
- REGE CS.: Bányaföldtani előmunkálatok a durvakerámia iparban — Montangeologische Vorarbeiten in der keramischen Industrie. Földt. Kut. XXV. évf. 13—4. sz. pp. 46—49. 2 ábra, 1 táblázat
- REMÉNYINÉ M.: lásd: PÉCSINÉ DONÁTH É.
- RENNER J.: lásd: HORVÁTH HELGA
- RENNER J.—SKLÓS A.—TÓTH L.: Primenenije kompleksnoj jadernoj anali-

- ticeszkoj szisztemü dlja ekspreszszanalizaza glubokovodnuh oszadkov i konkreccij — Komplex maganalitikai rendszer alkalmazása mélytengeri üledékek és konkrétciók expressz analizésére. — A tengerek ásványi nyersanyagainak kutatása című KGST-INTERMORGEÓ kiadvány, Moszkva, 1982. június 2–5.
- RENNER J.—SIKLÓS A.: Geofizikai módszerek az ércminősítésben. Bányászati Szakirodalmi Tájékoztató II. kötet, 1981. 5–6. pp. 182–189., 1 ábra
- RÉVAY M.—SCHILLING B.: Hazai mészkövek alkalmazásának vizsgálata konverteres acélgyártási mész égetésére forgókemencében — Untersuchung der Brennbarkeit einheimischer Kalksteine in Drehöfen, zwecks Verwendung bei der Konverter-Stahlerzeugung — Suitability of Hungarian Limestones for the Rotary Kiln Manufacture of Converter Steelmaking Quicklime. Építőanyag, XXIV. 8. pp. 308–313., 8 ábra, 1 táblázat, ang., ném., or. R.
- REZESSY G.: lásd: FARKAS I.
- REZESSY G.: lásd: HORNING P.
- REZESSY G.: lásd: MAJKUTH T.
- RICHTER J.: lásd: HORNING P.
- RÓNAI A.: Vertical Movements in the Great Hung. Plain. Proc. 17th Assembly of the E S C 1980 Budapest, 1982. pp. 435–440., 3 ábra
- RÓNAI A.: A Magy. Áll. Földtani Intézet mélységi vízfolyó kútjainak észlelési adatai 1967–1981. Bp. 1982. I—LXI. old., 78 ábra, 12 fénykép
- RÓNAI A.: Komplex síkvidéki kutatások és agrogeológiai kapcsolataik. — MTA Földt. és Bány. Oszt. Közl. 15. köt. 1–2. sz. 1982. pp. 183–188., 11 mell.
- RÓNAI A.: Coherency between the Water Supply and Waterlevel Fluctuation in Quaternary Underground Aquifers. Quaternary Studies in Hungary. INQUA 1932–1982. Budapest, 1982. pp. 271–284, 12 mell.
- RÓNAI A.: Magnetostratigraphy of Pliocene-Quaternary Sediments in the Great Hung. Plain. Earth Evolution Sciences. Wiesbaden. 1982. 3–4. sz. pp. 265–267., 2 mell.
- RÓNAI A.: Stages of the Quaternary in Hungary. Biuletin Inst. Geol. Tom. XXIII. 1981. Warszawa. 1982. pp. 59–62., 1 mell.
- RÓNAI A.: Neogene/Quaternary Boundary in the Great Hungarian Plain. Proc. Field Conference N/Q Boundary, India 1979 Calcutta 1981. (1982) Calcutta. pp. 151–152., 9 mell.
- RÓNAI A.: The Development of Pliocene and Quaternary Depression in the Great Hungarian Plain. Paleolimnology of Lake Biwa. Vol. 9. 1981. Takashima Shiga-Ken (Japan) pp. 3–25, 10 mell.
- RUMPLER J.: lásd: BODOKY T.
- SÁG L.: A vegyipar néhány ásványi nyersanyagának világgazdasági szerepe I—II. rész — Economic role of Some Mineral Raw Materials in the World Chemical Industry. Part I—II. Műsz. Gazd. Tájékoztató. 23. 1. sz. 1982. pp. 29–58, (I. r.), 1982. 23. 2. sz. pp. 161–175. (II. r.) 10 ábra, 27 táblázat. ang., ném., or. R.
- SÁG L.: lásd: VÉGH S.
- SAJGÓ Cs.—LEFLER J.—HORVÁTH Z. A.: Some remarks on different organic maturation parameters (abstract). Evolution of extensional basins within regions of compression, with emphasis on the Intra-Carpathians, Workshop/Discussion Meeting at Veszprém, Hungary, June 20–26. pp. 69–70.
- SAJGÓ Cs.—SCHEUER Gy.: Hatvan város felszín alatti vízbeszerzési lehetőségei. Hidr. Közl. 62. évf., 1., pp. 29–39., 11 ábra
- SAS E.: lásd: BAGOLY I.
- SAVANYÚ KATALIN: lásd: JUHÁSZ J.
- SCHAREK P.: Földtani észlelési térkép. Vízföldtani észlelési térkép. (Nagytracsna-11) térképlap. M = 1:10.000 BUDAPEST ÉPÍTÉSFÖLDTANI TÉRKÉP-SOROZATA. I: 10.000-es észlelési térképek. MÁFI. Budapest 1982. 2 mell.
- SCHUEUR Gy.: lásd: FODOR TAMÁS NÉ
- SCHUEUR Gy.: lásd: KLER B.
- SCHUEUR Gy.: lásd: SAJGÓ Cs.
- SCHUEUR Gy.—SCHWEITZER F.: A Kárpát-medence környéki édesvízi mészkőfelordulások összehasonlítása a hazai adottságokkal. I. Szlovákia. Földt. Közl. 111. 3–4. 1981. pp. 453–471., 12 ábra, ném. R.
- SCHUEUR Gy.—TÓTHNÉ NÉMETH ILDIKÓ: A Budakalászi—Óbudai-öblözet építéshidrológiai viszonyai. Hidr. Táj., április, pp. 24–27. 2 ábra, 1 táblázat
- SCHUEUR Gy.—TÓTHNÉ NÉMETH ILDIKÓ: A Nagytényi-öblözet építéshidrológiai viszonyai. Hidr. Táj., október, pp. 12–14. 2 ábra
- SCHUEUR Gy.—TÓTHNÉ NÉMETH ILDIKÓ: Építőipari bányák hatása a felszín alatti vizekre. A Nemzetközi Bányavíz Szövetség I. Kongresszusa egyben a VIII. Bányavízvédelmi Konferencia. Budapest, 1982. április 19–24. D szekció. pp. 45–56., 3 ábra
- SCHUEUR Gy.—TÓTHNÉ NÉMETH ILDIKÓ: Adatok Budapest Duna-jobbparti részének (Buda) építéshidrológiai viszonyaihoz. Hidr. Közl. 62. évf., 10., pp. 458–468., 9 ábra, ném. R.
- SCHMOTZER I.: lásd: JENEYNÉ JAMBRIK ROZÁLIA

- SCHÖNVISZKY L.: lásd: DUDKO A.
 SCHWEIZER F.: lásd: FODOR TAMÁSÉ
 SCHWEITZER F.: lásd: SCHEUER Gy.
 SIDÓ B.—SZVÁK M.: A Szekszárdi Hús-kombinát szennyvíz-iszap ternetőjének vízföldtani vizsgálata. Műszaki Tervezés. 22. évf., 6., pp. 40—44., 11 ábra
 SÍKHEGYI P.: lásd: CSONGRÁDI J.
 SIKLÓS A.: lásd: HORVÁTH A.
 SIKLÓS A.: lásd: RENNER J.
 SIMON P.: lásd: ERKEL A.
 SIPOSS Z.: Adatok a „Nyugat-Nógrád”-i vízbeszerzések vízföldtani kérdéseire. Hídr. Tájé. október., p. 18.
 SOLTÍ G.: Ólajpala a növénytermesztésben. Több millió éves műtrágya. Élet és Tudomány. 1982. 1. sz. pp. 13—14.
 SOLTÍ G.: The Oil Shale Deposit of Várpalota. Acta Miner. Petr. Üniv. Szeged. XXIV/2. 1982. pp. 289—300., 8 mell.
 SOLTÍ G.: lásd: BALOGH KADOSA
 SOLTÍ G.: lásd: JÁMBOR Á.
 SOLTÍ G.: lásd: RAVASZ Cs.
 SÓLYMOS Z.: lásd: SZABÓ Cs.
 SOMLAI F.: Geológia. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1981. pp. 1—316. 254 ábra
 SOMOS L.—BALÁZS Z.—ZILÁHI-SEBESS L.—VARGA LAJOSNÉ—LUKÁCS B.: Országos ásványvagyon nyilvántartás I. 3. 5. 6. 14. 4. 15 sz. táblázatok algoritmusai. „Szilárd”; A Magyar Állami Földtani Intézet Külön Kiadványa, 59 p.
 SOOKY-TÓTH G.—BOGNÁR L.—UDVARDI M.: Behaviour of Hungarian alunite with kaolin content in the temperature range of 1000—1500 °C (oroszul). Publ. of the Hung. Centr. Inst. for the Development of Mining 1980. N° 23, pp. 143—149.
 STEGENA L.: Der Beitrag von Geothermie und Magnetotellurik bei der Erkundung des oberen Mantels. Zt. geol. Wiss. Berlin, 10. k. (1982), pp. 349—356.
 STEGENA L.: Water migration influences on the geothermics of basins. In: M. L. Gupta (Editor): Terrestrial Heat Flow, Tectonophysics, 83. k. pp. 91—99.
 SZABADVÁRY L.: lásd: HORNUNG P.
 SZABADVÁRY L.: lásd: MAJKUTH T.
 SZABADVÁRY L.—TÓTH Cs.—HORNUNG P.: Számtógép alkalmazása terepen a földtani nyersanyagkutatásban. Információ-Elektronika XVII. évf. 2., pp. 78—81., 3 ábra, ang., or. R.
 SZABÓ B.: lásd: BALÁZS L.
 SZABÓ Cs.—NAGY BNÉ-G. SOLYMOSSY Z.: The genesis of garnets in the andesites of the Karancs-hill. Ann. Univ. Sci. Budapest, R. Eötvös, Sec. Geol. 22. pp. 197—208. 1 ábra, 2 táblázat, 5 kép
 SZABÓ E.: lásd: SZANTNER F.
 SZABÓ I.: Az egyszerű nyírás elve, kísérleti technikája. Reológiai vizsgálatok egyszerű nyírógéppel. Műszaki Tudomány 58. 1979. p. 165—188. 17 ábra, 3 táblázat
 SZABÓ I.: Bányageofizikai kutatások földtani és termelési feladatai és lehetőségei — Geologische und fördertechnische Aufgaben und Möglichkeiten bergbaugeophysikalischer Forschungen. Földt. Kut. XXV. évf. 3—4. sz. pp. 30—33. 5 ábra
 SZABÓ J.: Lower and Middle Jurassic Gastropods from the Bakony Mountains (Hungary). Part IV: Neritacea, Graspeditomatacea, Amberleyacea (Archeogastropoda) — Ann. Hist. nat. Mus. Nat. Hung. v. 74. pp. 17—33.
 SZABÓ N.: lásd: MAJKUTH T.
 SZAKÁLL S.—TAKÁCS J.—WEISZBURG T.: Növekedési és szektor zónásság vizsgálata a legyesbényei alunitban. Összefoglaló a XII. Magyar Elektronmikroszkópos és Mikroanalízis Konferencia Kiadványában, Eger, p. 74.
 SZALAY I.—BODOKY T.: A szeizmikus és szeizmoakusztikus módszerek — Geofizikai módszerek alkalmazása az ércbányászásban, 1. fejezet, pp. 9—34., NIMDOK, Budapest
 SZALAY I.: lásd: HERMESZ M.
 SZANTNER F.—HORVÁTH I.—TÓTH K.—T. GECSE ÉVA: Undesirable impurities and their distribution within the Nagygyéha bauxite occurrence (Nezeljéne primjese i njihova raspodjela u boksitnom nalazistu Nagygyéháza). Travaux ICSOBA Vol. 12., No. 17. pp. 67—83. 10 ábra, Zagreb 1982.
 SZANTNER F.—KNAUER J.—TÓTH K.—MINDSZENTY ANDREA—SZABÓ E.—HEGEDÜSNÉ KONCZ MARGIT: The cartographic bases of forecasting bauxite in Hungary. X. Inhigeo Symposium, Abstracts p. 92. Budapest
 SZANYI B.: lásd: KÉSMÁRKY B.
 SZARKA L.—SZIGETI G.: Combined application of mathematical and physical modelling for potential mapping — Matematikai és fizikai modellezés együttes alkalmazása a potenciálértékelés feladatainak megoldásában — Koordinirovannoje matematiceszkoy i fiziceszkoye modelirovanije v metode potenciálnovo kartirovanija. Geofiz. Köz. 28. kötet, 2., pp. 33—46., 10 ábra
 SZEDERKÉNYI T.: Lithostratigraphic division of the crystalline mass of South Transdanubia and Great Hungarian Plain. Newsletter of IGCP Project No. 5. Vol. 4. pp. 101—106. Padova. 5 ábra
 SZEDERKÉNYI T.: Characteristic rock-columns along Hungarian part of the Geotraverse C. Newsletter of IGCP

- Project No. 5, Vol. 3. pp. 132–137. Padova. 1981. 5 ábra
- SZEDERKÉNYI T.: A Duna–Tisza köze kristályos medencealjazata felépítésének, közetainak, geokémiai jellegének meghatározása. In: Műv. Min. 1979–1980. Évi Állami Kutatásos Megbízások I. Természettudományok. pp. 325–327. Budapest, 1981.
- SZEDERKÉNYI T.: lásd: GRECULA P.
- SZEGEDI SZ.: lásd: BARÁTH I.
- SZÉKELY F.: A felszín alatti vizek hidrológiája — Hidrológia podzemních vod — Ground water hydrology — Hydrologie des eaux souterraines — Hydrologie der unterirdischen Gewässer, in: Beszámoló a VITUKI 1979. évi munkájáról. VITUKI Közlemények — Proceedings — Szoohsenyija 31. sz. pp. 36–39. ang., fr., ném., or. R.
- SZÉKY-FUX V.—GYARMATI P.—BALOGH K.—PÉCSKAY Z.: Chronology of the miocene volcanism in North-East Hungary. — Abstracts Carpatho-Balkan Geological Association, 1981, Bucharest, pp. 243–244.
- SZÉKY-FUX V.—GYARMATI P.—BALOGH K.—PÉCSKAY Z.: Le volcanisme miocène affleurant et recouvert dans le Nord-Est de la Hongrie. — Abstracts Carpatho-Balkan Geological Association, 1981, Bucharest, pp. 244–245.
- SZENDREI G.: An approach to estimating mineral stability in salt affected soils. — Agrokémia és Talajtan 30. k. 1981. pp. 63–72. 5 ábra, 1 táblázat
- SZENDREI G.: lásd: PÁRTAY G.
- SZENTGYÖRGYI K.: lásd: BÉRCZI I.
- SZENTIRMAI LÁSZLÓNÉ—PETZ R.: Délpest talajviszonyainak összefüggése az állandó és időszakos belvizekkel. Műszaki Tervezés. 22. évf., 6. pp. 10–13., 2 ábra
- SZIGETI G.: lásd: SZARKA L.
- SZILÁGYI G.: lásd: BOGÁR S.
- SZILÁGYI G.: lásd: BAGOLY I.
- SZILI Gy.: lásd: VÉGH S.
- SZILABÓCZKY P.: A Miskolc-Egyetemvárosi termálkút létesítésével kapcsolatos fel-tárás-technológiai munkálatok. M. Hidr. Társ. III. Orsz. Vándorgyűlés. IV. kötet, Debrecen, 1982. június. pp. 33–40. 4 ábra, 1 táblázat
- SZILABÓCZKY P.: A talajvizek nitrátosodásának okai és csökkentési lehetőségei. MTESZ környezetvéd. Biz. Protenvita szakmai napok. Budapest, 1982. szeptember, pp. 311–323. 4 ábra, 1 táblázat
- SZILABÓCZKY P.: Karbonátos víztározók rezervoármechanikai vizsgálatának néhány gyakorlati esete. ÖMBKE. Kőolaj-, Földgáz és Vízzakoszt. XVIII. Vándorgyűlése. Siófok, 1982. szept. 4 táblázat
- SZILABÓCZKY P.: Tájékoztató az Országos Földtani Kutató és Fűró Vállalatnál folyó hidrogeológiai munkákról. Hidr. Táj., október, pp. 35–36. 1 táblázat
- SZILABÓCZKY P.: Hozzászólás: Kiss József: Karsztvíztározási eredmények a Keleti-Bükkben. Hidr. Közl. 62. évf. 8. sz. pp. 364–365.
- SZILABÓCZKY P.: lásd: KERBOLT T.
- SZILABÓCZKY P.: lásd: TAKÁCS S.
- SZOKOLAI Gy.: lásd: JAKUS P.
- SZOKOLAI Gy.: lásd: MADAI L.
- SZONGOTH Gy.: lásd: JOSEPOVITS Gy.
- SZÓNOKY M.: lásd: KRLOPPF E.
- SZÓKE Gy.: Baja város partiszűrési vízmű-kútjainak becsült hidrológiai védőterületén, és annak közelében végzett környezetvédelmi feltárás. Hidr. Táj., április, pp. 31–32., 1 ábra
- SZŐÖR Gy.: Hazai karsztterületek negyedkori és pliocén Vertebrata leletanyagának kronosztratigráfiai értékelése. — Chronostratigraphic interpretation of Hungarian karstic Quaternary and Pliocene Vertebrate finds. — Földt. Közl. 112. k. 1. f. pp. 1–18. 7 ábra, 4 táblázat, 4 tábla, ang. R.
- SZŐÖR Gy.: Geological Dating by thermal Analysis. — Thermal Analysis. Proc. of the Seventh Internat. Conf. on Thermal Analysis. Vol. II. Ed. B. Miller. Wiley Heyden Publ., Chichester. 2 bra, 2 táblázat
- SZŐÖR Gy.: Derivatographic examination of soil mechanical and construction-geological applications. — Proc. 4th Internat. Congress Internat. Assoc. of engineering geology, India, VI. Th. 3, pp. 213–219. 1 ábra
- SZŐÖR Gy.: Fossil age determination by thermal analysis. — J. Thermal Analysis, 23. pp. 83–91, 7 ábra, 2 táblázat, ném., or. R.
- SZŐÖR Gy.—BORSY Z.: Paksi löszcsigák kronológiai értékelése termoanalitikai módszerrel — Chronological evaluation of snail shells in the loess layers at Paks with the thermoanalytical method. — Acta Geographica Debrec., XVIII–XIX, pp. 185–196, 6 ábra, 2 táblázat, ang. R.
- SZŐÖR Gy.—BORSY Z.: Chronological evaluation of loess snails from Paks using the thermoanalytical method. Quaternary Studies in Hungary, Ed. by M. Pécsi (INQUA Hungarian National Committee, Budapest), 1982. pp. 181–191. 6 ábra, 2 táblázat
- SZŐÖR Gy.—KORDOS L.: Chronostratigraphic evaluation of quaternary and pliocene terrestrial strata by paleo-bio-geochemical methods. — Quaternary studies in Hungary. Ed. by M. Pécsi.

- (INQUA Hungarian National Committee, Budapest), 1982, pp. 113–115.
- SZŐÖR GY.—KORDOS L.: Holocén gerinces anyag paleobiogeokémiai módszerrel történő abszolút kronológiai és paleoklimatológiai értékelése — Absolute chronological and palaeoclimatological evaluation of holocene vertebrate remnants by palaeobiogeochemical method. — Földt. Közl. 111 kötet. 3–4. sz. (1981.) pp. 472–486., 8 ábra, 6 táblázat, ang. R.
- SZTRÓKAY K.: 100 éve született Mauritz Béla. Földt. Közl. 112. kötet. 4. sz. pp. 325–329., 1 fénykép
- SZTRÓKAY K. I.—NAGY B.: Bismuth-Tellurium Associations: New Minerals of the Wehrilite Pilsenite Assemblage from Hungary. Ore Genesis — The State of the Art. 1982. Springer Verl. Berlin-Heidelberg. pp. 773–783., 1 ábra, 2 tábla
- SZÜCS I.—WEIN-BRUCKNER A.: Chromatographie Investigation of Organic Matter from Rock Samples. Journal of Chromatography. 241. 1982. Amsterdam. pp. 113–120., 5. ábra
- SZÜCS I.: lásd: BRUCKNERÉ WEIN ALICE
- SZVÁK M.: lásd: SIDÓ B.
- TAKÁCS J.: lásd: DÓDONYI.
- TAKÁCS J.: lásd: SZAKÁLL I.
- TAKÁCS S.—MAURITZ GY.—SZLABÓCZKY P.—VUKOVICS F.: A nitráttartalmú műtrágyázás vízszennyező hatása a Hernád-völgy környezetében. Hidr. Társ. III. Orsz. Vándorgyűlés. I. kötet, Debrecen, 1982. június 23–25. pp. 331–343., 4 ábra, 3 táblázat
- TAMÁS F. (főszerk.): Szilikátipari kézikönyv. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1982. pp. 1–1007., 763 ábra, 362 táblázat
- TAMÁSY I.: Az ásványvagyongazdálkodás és a távlati tervezés kapcsolata — Zusammenhang, zwischen Vorratsökonomie und Perspektivplanung; Földt. Kut. XXV. évf. 3–4. sz. pp. 10–13.
- TARDY J.: lásd: JÁRAINÉ KOMLÓDI MÁGDA
- T. GECSE ÉVA: A nagygyeházi bauxittelép mikromineralógiai vizsgálata. — Micromineralogical Study of the Nagygyeháza Bauxite Deposit. MÁFI Évi Jel. 1980. Bp. 1982. pp. 435–448., 6 ábra, 5 táblázat, ang. R.
- T. GECSE ÉVA: lásd: SZANTNER F.
- TOMSCHÉY O.: Kaolinit átalakulása a víznyomás és a hőmérséklet függvényében. Építőanyag 34., 6. pp. 217–220., 2 ábra
- TÓTH Cs.: lásd: HORNUNG P.
- TÓTH Cs.: lásd: SZABADVÁRY L.
- TÓTH Cs.: lásd: NEMESI L.
- TÓTH K.—PÉNZES I.: Duzzadóképes vulkáni üvegek (perlit, pumicit stb.) gyakorlati minősítése — Praktische Qualifikation dehnbarer vulkanischen Gläser (Perlit, Pumizit usw.) — Practical Evaluation of Swellable Volcanic Rocks (Perlite, Pumicite). Építőanyag, XXXIV. 6. 212–216. 2. ábra. ang., német, or. R.
- TÓTH K.: lásd: SZANTNER F.
- TÓTH L.: lásd: RENNER J.
- TÓTH M.: X-ray variance method to determine the domain size and lattice distortion of ground kaolinite samples. Acta Mineralogica-Petrographica XXIV 1980, Supplementum Proceedings of the 10th Kaolin Symposium in Budapest, 3 september, 1979, IGCP Project No. 23. 4 ábra, 2 táblázat
- TÓTH M.: lásd: ÁRKAI P.
- TÓTHNÉ NÉMETH ILDIKÓ: lásd: SCHEUER Gy.
- TÓTH S.: lásd: POGÁCSÁS Gy.
- TÖRÖK E.: A Magyarorsági Duna-szakasz hordalék és üledék jellemzői. Általános Földtani Szemle, 17. sz. pp. 73–99., 9 ábra, 2 tábla, 2 kép, ang. R.
- UDVARDY J.: Folyami kavics és homok halmazsűrűségét befolyásoló tényezők elemzése — Analyse der die Schüttdichte bestimmenden Faktoren bei Fluss-Sand und schotter — Factors Influencing Aggregate Bulk Density of Gravel and Sand. Építőanyag, XXXIV. 5. pp. 192–196. 5 ábra, 2 táblázat. ang., német, or. R.
- UDVARDY J.: lásd: GÁLOS M.
- UDVARDI M.: lásd: SOOKY-TÓTH G.
- URBANCSEK J. (szerk.): Magyarország mélyfúrású kútjainak katasztere, X. kötet (az 1978-tól 1980-ig létesített kutakról). Budapest, 1981. pp. 1–363. 154 melléklet
- VARGA G.: lásd: NEMESI L.
- VARGA I.: lásd: GRECULA P.
- VARGA I.: lásd: POGÁCSÁS Gy.
- VARGA LNÉ: lásd: SOMOS L.
- VARGA P.: A tardi agyag alsó tengeri szintjének kora, allodapikus mészkőbetelepülések alapján — The lower marine member of the Tard Clay: Its age on the faunal evidence of allodapic limestone beds. Földt. Közl. 112. kötet. 2. sz. pp. 177–184. 3 tábla, ang. R.
- VARGA P.: Influence on the Earth's surface internal stresses. 52. session Journées Luxembourgeoises de Geodynamique. Comptes rendus, Bruxelles
- VARGA P.: Earth tide observations with recording gravimeter BN-07 (GS-11 No. 190) — Földárpály megfigyelések a BN-07 (GS-11 No. 190) regisztráló graviméterrel — Nabljudenija za zemnūmi prilivami szamozapisizūvajussim gravimetrom tipa BN-07 (GS-11 No.

- 190). Geofiz. Közl. 28. kötet, 2., pp. 19–32., 6 ábra
- VARJÚ GY.: Természetes szilikátipari nyersanyagok. In: Tamás F. (főszerk.): Szilikátipari kézikönyv. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, pp. 169–180. 11 táblázat
- VÉGH S.—SZILI GY.—SÁG L.: Mexika. Geologija, poleznúe iszkopaemúe i gordobúvajuscšaja promúslennosz't. — Annotation. GEOINFORM OBZOR. Közgazd. és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1982., pp. 1–93., 5 ábra, 7 táblázat, ang. R.
- VÉGH-NEUBRANDT E.: Triassische Megalodontaceae — Entwicklung, Stratigraphie und Paläontologie. — Akadémiai Kiadó, Budapest pp. 1–526.
- VÉGHNE-NEUBRANDT E.—MENSÁROS P.: Karsztvízáramlási anomáliák földtani okai a Dunántúli Középhegységben — Nemzetközi Bányavíz Szövetség I. Kongresszusa, VIII. Bányavízvédelmi Konferencia Kiadványa, pp. 159–170., 5 ábra, Budapest, Megjelent: angol, orosz, német, spanyol nyelven
- VÉGH SÁNDORNÉ: lásd: MAJKUTH T.
- VERBÓCI J.: lásd: BARANYAI P.
- VERBÓCI J.: lásd: HERMANN L.
- VERŐ L.: lásd: ERKEL A.
- VETŐ I.—DÖVÉNYI P.—KONCZ I.: Critical Comparison of Methods for Calculation of Vitrinite Reflectance. Evolution of Extensional Basins within Regions of Compression, with Emphasis on the Intra-Carpathians. Budapest, 1982. pp. 1–67.
- VETŐ I.: lásd: HALMAI J.
- VINCZE-SZEBERÉNYI H.: Feldspat-Megakristall aus ungarischem Basalt. Annales Hist.-Nat. Musei Nat. Hung. 74. k. pp. 11–15., 2 tábla, ang. R.
- VINCZÉNÉ SZEBERÉNYI HELGA: lásd: ÖRKÉNYINÉ BONDOR LÍVIA
- VITÁLIS GY.: A nyersanyagkutatás földtani módszerei. In: Tamás F. (főszerk.): Szilikátipari kézikönyv. Műszaki Könyvkiadó. Budapest, 1982. pp. 180–187., 7 ábra, 2 táblázat
- VITÁLIS GY.: A Dunazug-hegység hévizei-nek vízföldtana és természeti erőforráspotenciálja — Hydrogeology and Natural Resource Potential of Thermal Waters in the Dunazug Mountains. — Földr. Ért. XXXI. évf. 1 sz. 1982. pp. 67–81. 4 ábra, 4 táblázat, ang. R.
- VITÁLIS GY.—HEGYI INÉ: Adatok a Budapest térségi édesvízi mészkövek genetikájához — Daten zur Genetik der Süßwasseralkalsteine im Raume von Budapest. Hidr. Közl. 62. évf. 2. sz. 1982. pp. 73–84., 2 ábra., 3 táblázat, német, or. R.
- VITÁLIS GY.—HEGYINÉ PAKÓ J.—KADA INÉ: Tömegspektrométeres vizsgálatok magyarországi triász dolomitokon — Massenspektrometrische Untersuchungen triassischer Dolomitvorkommen aus Ungarn. Építőanyag. XXXIV. 11. sz. 1982. pp. 417–420., 2 ábra, 2 táblázat. német., ang. R.
- VITÁLIS GY.—PUSKÁS-HÖGYES I.: Engineering Geological and Construction Technological Characteristics of Triassic Dolomites in Hungary — Particularities géotechniques et technologiques des dolomites triasiques de Hongrie. Bull. of the Internat. Assoc. of Engineering Geol., No. 25. June. 1982. Paris. pp. 77–82., 1 ábra, 2 táblázat. fr. R.
- VIZY B.: lásd: BAGOLY I.
- VIZY B.: lásd: BÖCKER T.
- VOZÁR J.: lásd: GREOULA P.
- VÖLGYI L.: lásd: POGÁCSÁS GY.
- VÖRÖS A.: The Mediterranean character of the Lower Jurassic brachiopod fauna of the Bakony Mts (Hungary). — Ann. Univ. Sci. Budapest, Sec. Geol. 21. 1979. pp. 13–23.
- VÖRÖS A.: Tanulmányúton Sziciliában (Study-tour in Sicily). Ősl. Viták, 28. pp. 157–161.
- VÖRÖS A.: lásd: CSÁSZÁR G.
- VÖRÖS I.: lásd: KROLOPP E.
- WÉBER B.: A Mecsekalkjaárok neogén és paleogén képződményeiről — On the Neogene and Paleogene of the Mecsekalja graben. — Földt. Közl. 112. köt. 3. sz. pp. 209–240., 16 ábra, 3 tábla, 8 táblázat, ang. R.
- WEIN-BRUCKNER A.: Geochemical Evaluation of IR Spectra of Asphaltenes Extracted from Rocks. 7th Conference on Analytical Atomic Spectroscopy. Sopron, 1982. pp. 284–285.
- WEISZBURG T.: lásd: SZAKALL F.
- ZÁRAY GY.: lásd: KORMÁNY T.
- ZELENKA T.: lásd: BAGOLY I.
- ZELENKA T.: lásd: BAKSA CS.
- ZENTAY T.: A törmelékes kőzetek és talajok osztályozási módjainak összehasonlítása — Comparison of Classification Methods for Clastic Sediments and Soils. — Földr. Ért. XXX. 4. sz. 1981. pp. 393–413. 16 mell. ang. R.
- ZENTAY T.: lásd: PÉCSI M.
- ZHU PEI-NAN—YU LI-WEN—ZHANG QUN-LING—MI WANG-ZHAO—CHANG PING—LIU JING-WEI: Granitmeddők alkalmazása üvegipari célokra — Verwendung von Granitabgänge in der Glasindustrie — Utilisation of Granite Tailings in the Glass Industry. Építőanyag, XXXIV. 5. pp. 174–178. 3 ábra, 3 táblázat, ang., német., or. R.

ZILAHY-SEBESS L.—TRENKA SÁNDORNÉ—
LUKÁCS B.: Országos Ásványvagyon
Nyilvántartás programdokumentáció
„Szilárd” R-35. A Magyar Állami Föld-
tani Intézet Külön Kiadványa. 29 db
program teljes program dokumentáció-
jának gyűjteménye

ZILAHY-SEBESS L.: lásd: SOMOS L.
ZSÁMBOK I.: lásd: CSONGRÁDI J.
ZSELLÉR P.: lásd: BODOKY T.

A szerzők által beküldött anyag alapján
összeállította:

KASZAP ANDRÁS

HÍREK, ISMERTETÉSEK

Illit-ankét

A Magyarhoni Földtani Társulat Agyag-
ásványtani szakosztálya és a Szilikátipari
Tudományos Egyesület Finomkerámiai
szakosztálya közös szervezésében 1983. V.
9–10-én Zámárdiban „Illit-ankét” meg-
rendezésére került sor, ahol a hazai illit-
előfordulások — súlypontilag a füzérrad-
ványi előfordulás genetikájával, telepta-
nával, ásványtani, kolloidkémiai és elők-
szítéstani kérdéseivel, valamint a felhasz-
nálás és minőség problémáival összesen 22
előadás foglalkozott.

NEMECZ Ernő: Az illitek ásványtana
VARJÚ Gyula: A hidrotermális illitek
genetikája

MÁTYÁS Ernő: A füzérradvány-korom-
hegyi illites nemesagyg előfordulás föld-
tani-teleptani jellemzése

NAGY Béla: A nagybörzsőnyi ércesedés
kísérő agyagásványai

STEFANOVICS Pál: Magyarországi tala-
jok illitjének viselkedése különböző kémiai
és termikus kezelések hatására

KRAUS, Ivan (Pozsony): A szlovákiai
illittelepek földtani viszonyai

VICZIÁN István: Az csillám agyagásvá-
nyok röntgen diffrakciós meghatározása

DÓDONY István—Soós Miklós: A musz-
kovit-illit sor ásványtani, kristálykémiai
kapcsolatainak elektronmikroszkópi vizs-
gálata

ARKAI Péter—TÓTH Mária: Kísérlet az
illit kristályosság ásványtani értelmezésére
FÖLDVÁRI MÁRIA: Az illitek infravörös
spektruskópiás vizsgálati lehetőségei

BIDLÓ Gábor: A magyarországi illitek
jellemzői a derivatográfiás vizsgálat során

TAKÁCS József: Opál-vasillit asszociáció
JUHÁSZ Zoltán: Az illittulajdonságok vál-
tozásai mechanikai hatásokra

PATZKÓ AGNES—SZÁNTÓ Ferenc: A füzérrad-
ványi illit peptizálhatósága és orga-
nofilizálhatósága

GILDE FERENCNÉ—RÉPÁSI ZSUZSANNA:
A füzérradványi illit peptizációs és reoló-
giai tulajdonságainak tanulmányozása

SZABÓ Sándor—VASSÁNYI István: A

szénmonoxid- és klórgáz atmoszféra hatása
az illit szilárd fázisú reakcióira

KISS Lajos: A füzérradványi illites ne-
mesagyg előfordulás egyes meddő kőzet-
típusainak ipari hasznosítási lehetőségei

BÖHM József—CsÖKE Barnabás: Illitek
mágneses vastalanítása

BÁLINT GYULÁNÉ: A füzérradványi illit
alkalmazásának tapasztalatai a Zsolnai
Porcelángyárban

KEMÉNY István: Illit felhasználási ta-
paszlatok a Kőbányai Porcelángyárban
OLASZNÉ KOVÁCS KATALIN: Felhaszná-
lási tapasztalatok az Alföldi Porcelán-
gyárban

LENKEI MÁRIA—MOLNÁR BARNABÁS-
NÉ: Az illit nyersanyag minőségi problémái
Az ankét elnökei VARJÚ Gyula, NE-
MECZ Ernő, MÁTYÁS Ernő és KACSALOVA
LÍDIA voltak.

Az ankéton 80 kutató és ipari szakem-
ber vett részt. Az előadásokat magas szín-
vonal jellemezte és élénk vita követte.

Az ankétot követő kerekasztal meg-
beszélés résztvevői elhatározták, hogy a
rendező két szakosztály vezetősége további
lépéseket tesz a nyitott, ill. erősen vitatott
tudományos, szakmai és ipari kérdé-
sek megoldása érdekében.

DR. FÖLDVÁRI MÁRIA

COLLINSYON, J. D.—THOMPSON, D. B.:
Sedimentary Structures (Üledékes szerkezetek). 194 oldal — George Allen and
Unwin (Publishers)Ltd, London, Boston,
Sydney, 1982.

A két szerző hosszú évek egyetemt
(angliai Keele-i) oktatási tapasztalatait
felhasználva írta meg az üledékes szerke-
zetekről szóló alapvető munkáját.

A könyv az üledékes szerkezetek kelet-
kezésével, jellemzőivel és felismerés mód-
jával foglalkozik. Tíz fejezetre oszlik. Az

első fejezet az üledékes szerkezetek tanulmányozásába vezet be. A geológia, a szedimentológia és az üledékes szerkezetek egymáshoz való viszonyát fejti ki. A második fejezet a rétegzéssel és a rétegzési formákkal ismerteti meg. A harmadik fejezet a folyadék, a folyás és az üledék alapvető tulajdonságait írja le, többek között a kis és a nagy viszkozitású folyadék és folyás közötti összefüggést, a sűrűséget és a turbidit áramlásokat, a hullámlások hatását a rétegződésre. A negyedik fejezet az eróziós üledékes szerkezeteket adja meg, a réteglap alján levő kimosási- és barázda-, mozgó- és álló-tárgnyomokat.

Az ötödik fejezet az iszapban, az aleuritban és az agyagpalákban megjelenő lerakódási üledékes szerkezeteket tagolja, pl. az üledékes vetőket. A hatodik fejezet a homok és a homokkővek szerkezeteit mutatja be, a különböző áramlási és hullámozási fodrokat, a flázeres és lencsés rétegződést, az eolikus dűne formákat és rétegzési sajátosságait, az osztályozott rétegzési formákat. A hetedik fejezet a kavics, a konglomerátum és a breccsa lerakódási szerkezeteit osztályozza. A nyolcadik fejezet a kémiai és biológiai eredetű szerkezeteket tárgyalja, a kristály (jég, anhidrit, só) és a sztromatolit szerkezeteket. A kilencedik fejezet a torzulások és a disturbációs szerkezeteket írja le, a terhelési öntvényeket, a homoklabdákat, a homokvulkánok adta jegyeket, a száradási repedés- és esőnyomokat, a konvolúciós jelenségeket, a konkrétciókat és a nyom-fossilákat. A tizedik fejezet az üledékes szerkezetek gyűjtésének és feldolgozásának módszereit összegzi. A tíz fejezet két rövid függelékkel és tárgymutatóval egészül ki.

A könyv szerkezetének felépítése is mutatja, hogy az üledékes szerkezetek osztályozásában a hagyományos elsődleges (fizikai) és másodlagos (kémiai) üledékes szerkezet felfogástól eltér. Az osztályozás alapja a genetikus szemlélet mellett az üledéktípus, amelyben az üledékes szerkezet megjelenik. A könyv igen tömör és rövid, ábraanyaga kiváló, sok egyéb könyvben eddig még nem látott fényképfelvételt tartalmaz. Az üledékes szerkezetek osztályozásáról olyan alapvető munka, amelyet minden üledékes közzettel foglalkozó geológusnak érdemes lenne megismerni. Kiemelhető még egyszerű nyelvezete is, így az angol nyelvben kevésbé jártas kollégák is könnyen megérthetik. Ára igen mérsékelt, fűzve mindössze 556 Ft.

LEEDER, M. R.: Sedimentology — Process and Product (Szedimentológia — Folyamatok és termékek). 344 oldal — George Allen and Unwin (Publishers) Ltd, London, Boston, Sydney, 1982.

A szerző a Leeds-i egyetem földtani tan-székének munkatársa. A könyv megírását évtizedes terepi munka és tapasztalat előzte meg. A könyv 8 fejezetre és 31 témára tagolódik. Az első rész a szárazföldi törmelések és a kalciumkarbonát szemcsék származásával, az evaporitokkal, a biogén eredetű szilikátokkal és foszfátokkal, valamint a szemcse és a szemcsoösszetétel tulajdonságaival foglalkozik. A második rész a folyadékok, a folyást és az üledék-szállítás összefüggéseit fejti ki, beleértve a gravitációs szállítást is. A harmadik fejezet az üledékes szerkezeteket részletezi; a szemcsés üledék rétegzési és üledékes szerkezeti formáit, a kohensív üledékek eróziójának rétegzési eseteit, a biogén és szerves üledékes szerkezeteket, a lágy üledékes torzulások szerkezeteket.

A könyv további fejezetei az egyes fáciesek analízisét tárgyalja. A negyedik fejezet a fáciesek osztályozását adja meg. Az ötödik fejezet a szárazföldi üledékes környezeteket és fácies analízisüket ismerteti; a sivatagot, az alluviális hordalékkúpokat, a folyóvízi síkságokat, a tavakat és a glaciális környezeteket. A hatodik fejezet a tengerparti síkságokat és a self-környezeteket és fácies analízisüket tárgyalja, a del-tákat, az esztuáriumokat, a törmelékes üledékes partvonalakokat, a törmelékes selfeket és a karbonátos-evaporitos parti síkságokat, selfeket és madencéket. A hetedik fejezet az óceáni környezeteket és fácies analízisüket ismerteti, az óceáni folyamatokat, a törmelékes és a pelagikus üledékes környezeteket.

A nyolcadik fejezet az üledékes kőzetekben lejátszódó diagenézist részletezi — az általános fogalmak leírása és tisztázása után —, a szárazföldi törmelések, a karbonát, az evaporit, a szilikátos, az érc és a mangán, valamint a szénhidrogén lerakódásokban.

A könyv közel 400 vonalas ábrával és fényképpel illusztrált. Tartalmánál fogva igen színvonalas és elsősorban kézikönyvként jöhet számításba. A megértéséhez már bizonyos előzetes szedimentológiai alapismeretre van szükség. A könyv nyomdai kivitele igen szép, és fűzve ára is mérsékelt, 756 Ft-ba kerül.

TÁRSULATI ÜGYEK

A Magyarhoni Földtani Társulat 1983. január—március havi ülészakán
elhangzott előadások

*Január 5. Általános Földtani Szakosztály
előadóülése*

Elnök: DUDICH Endre
BÉRCZI István: Merre tart a szedimentológia (Beszámoló az IAS XI. — hamiltoni — Kongresszusáról)

MÉSZÁROS József: A Kárpát-medence ollós bezáródási öve (A Zágráb-, Kulcs-, Zemplén vonal kérdéséhez)

Résztevők száma: 42 fő

*Január 7. Agyagásványtani Szakosztály
vezetőségi ülése*

Elnök: VARJÚ Gyula

Napirend: Az 1983-as Illit Ankét

Résztevők száma: 7 fő

*Január 10. Ásványtan-Geokémiai Szakosztály
előadóülése*

Elnök: KISS János

TOMSOHEY Ottó: Alföldi kristályos medencealjzat nyomelemvizsgálata

TAKÁCS József: Az elektron-mikroszkopos új alkalmazása ércásványok szöveti vizsgálatára

Vita: Kiss J., Jantsky B., Szederkényi T., Weiszburg T., Nagy B.-né, Solényi A.-né, Bognár L., Tóth M., Gatter, I., Dunkl I.

Résztevők száma: 19 fő

Január 24. Mérnökgeológiai-Környezetföldtani Szakosztály munkahelyi látogatása a Magyar Állami Földtani Intézetben

Az intézet munkájáról tájékoztatót adtak: HÁMOR Géza, HETÉNYI Rudolf, HAAS János, ZSILÁK György, CHIKÁN Géza, SIKHEGYI Ferenc, TÓTH György, RÓNAI András, RAINOSÁK GYÖRGYNÉ, VITÁLIS György

Résztevők száma: 26 fő

*Január 25. Székközzetani Munkabizottság
előadóülése*

Elnök: VARGA IMRÉNÉ

BELLA LÁSZLÓNÉ: Vizsgálatok a barnaszéken székközzetani jellege és technológiai tulajdonságai közötti kapcsolatok megállapítására.

Vita: Barta L., Szokolai Gy.-né

Résztevők száma: 7 fő

*Február 2. Általános Földtani Szakosztály
előadóülése*

Elnök: DUDICH Endre

SZANTNER Ferenc—HEGEDŰSNÉ KONCZ MARGIT: Magyarországi bauzit-teleptani típusok és előfordulások főbb adatainak statisztikai feldolgozása

HAAS János: Mezozoos képződményeinek néhány fácies-értelmezési kérdése a tengerkutatások tükrében

Vita: Elek I., Mindszenty A., Dudich E., Szantner F., Knauerné Gellai M., Haas J.

Résztevők száma: 44 fő

Február 2. Az Ifjúsági Bizottság előadóülése a Szabó József Geológiai Szakközépiskolában, Tatabányán

Elnök: MATYKÓ Imre

DUNKL István—KÁZMÉR Miklós—JÓZSA Sándor—CSONTOS László: Nyugat-Európai tanulmányút legérdekesebb tapasztalatai

Vita: Németh M., Antal S.

Résztevők száma: 40 fő

*Február 2. Ásványgyűjtők Klubja vezetőségi
ülése*

Elnök: VÁRHEGYI Győző

Napirend: 1. A miskolci Ásványgyűjtő Találkozó szervezési kérdései; 2. Az „Ásványgyűjtők Klubjának 10 éve” összeállítás véleményezése; 3. A Tokaji Ásványgyűjtő Napok szervezési problémái; 4. A „mikromountain” dobozok igényének felmérése, készítésének lehetőségei; 5. Az ásványgyűjtők felmérésének eredményei

Résztevők száma: 7 fő

*Február 4. Földtani Közöny Szerkesztő
Bizottsági ülése*

Elnök: DANK Viktor

Résztevők száma: 6 fő

*Február 7. Ásványtan-Geokémiai Szakosztály
előadóülése*

Elnök: KISS János

EGERER Frigyes: Az ásványok dielektromos termál-analízise

NAGY BÉLA—FÖLDVÁRI MÁRIA: Destinézit—diadochit Mátraszentimréről (bejelentés)

Résztevők száma: 18 fő

Február 7. Óslénytán-Rétegtani Szakosztály előadói ülése

Elnök: KECSKEMÉTI Tibor

BÁLDI TAMÁS: A Kárpát-Pannon rendszer tektonikai és ősföldrajzi fejlődése a középső-tercierben (49—19 millió év között)

KÓKAY József: Felső-bádenien tengeráramlások a Középső-Paratethysben

Vita: Nagymarosy A., Kókay J., Stegena L., Edelényi E., Horváth F., Kordos L., Vörös A., Kázmér M., Báldi T., Kecskeméti T.

Résztevők száma: 45 fő

Február 7. Agyagásványtani Szakosztály előadói ülése

Elnök: JUHÁSZ Zoltán

BEYER Hermann: Zeolitok genezise és szintézise

VICZIÁN István—TAKÁCS JÓZSEF—FÖLDVÁRI MÁRIA: Beszámoló a IX. csehszlovák Agyagkonferenciáról (Zólyom, 1982.)

Vita: Wilde Gy., Klopp G., Kalló D., Kálmán A., Varga K., Czárán L.-né, Juhász Z.

Résztevők száma: 26 fő

Február 14. A Nemzetközi Mérnökgeológiai Egyesület (IAEG) Magyar Nemzeti Bizottsága ülése

Elnök: KERTÉSZ Pál

Napirend: 1. Beszámoló az IAEG 4. kongresszusáról, 2. 1983. évi közös rendezvények a Mérnökgeológia-Környezetföldtani Szakosztályai, 3. Egyebek

Résztevők száma: 12 fő

Február 14. Mérnökgeológia-Környezetföldtani Szakosztály klubdelületán „Beszélések a mérnökgeológiáról” tárgykörben

Vitavezető: JUHÁSZ József

Résztevők száma: 24 fő

Február 18. Általános Földtani Szakosztály vezetőségi ülése

Elnök: DUDICH Endre

Napirend: 1. Javaslattétel az IAS IV. kongresszusán való részvételle, 2. A Szerkezetföldtani Módszertani Továbbképző terepi programja, 3. Egyéb kérdések

Résztevők száma: 10 fő

Február 22. VIII. Mediterrán Neogén Világkongresszus Szervező Bizottsági ülése

Elnök: HÁMOR Géza

Napirend: A kongresszus szervezésével kapcsolatos kérdések

Résztevők száma: 8 fő

Február 23. Gazdaságföldtani Szakosztály előadói ülése

Elnök: HAHN György

GRIMM Gábor—HAHN György: Természeti erőforrásaink értékelése

Vita: Kessler H., Benkő F., Tóth L., Végh S., Munitz L., Koós B., Ságó L.

Résztevők száma: 19 fő

Február 24. „Magyarországi üledékes kőzetek mikrofácies atlasza” c. kiadvány szerkesztő bizottsági ülése

Elnök: KECSKEMÉTI Tibor

Napirend: 1. A kiadványba felveendő mikrofácies-típusok jegyzékének összeállítása 2. A kiadvány részletes tartalmi vázlatának megvitatása, 3. Technikai kérdések

Résztevők száma: 10 fő

Március 2. Az Általános Földtani Szakosztály „Karsztmorfológiai” kerekasztal beszélgetése „A trópusi karsztok fenomenológiája és genetikája kiragadott recens és fosszilis példák alapján” témakörben

Elnökök: VÉGH SÁNDORNÉ és JAKUCS László

JAKUCS László: Bevezető

Vitaindítók: JAKUCS László és MÓGA János

Vita: Jakucs L., Móga J., Kósa A., Patáki A., Bárdossy Gy., Mindszenty A., Kubassek J., Knauer J., Keselyák P., Korpás L., Brezsnjanszky K., Kázmér M., Hevesi A., Koch L., Szenté I., Veress M., Juhász A.

Résztevők száma: 71 fő

Március 7. Ásványtán-Geokémiai Szakosztály előadói ülése

Elnök: KISS János

SELMECZI BÉLÁNÉ—VINCZE János: Metaszomatikus ércesedés és ásványtársulás a bükkiben

DOBOSI Gábor: A mecseki trachidolerit-fonolit vulkanitok közetalkotó piroxenjeinek elektromikroszonadás geokémiai vizsgálata

Vita: Gatter I., Kiss J., Pelikán P., Embey-Isztin A., Viczián I., Buda Gy.

Résztevők száma: 18 fő

Március 7. Az Óslénytán-Rétegtani Szakosztály előadásorozata, melyen az „Eocén-oligocén határ az alpi-kárpáti pannon rendszerben és a kiscellien emelet definíciója” c. találkozó anyaga hangzott el:

Elnök: KECSKEMÉTI Tibor

BÁLDI Tamás: Az eocénvégi események a hazai alapszelvényvizsgálatok tükrében

RÁKOSI László: Pollensztratigráfiai és klímaváltozások az eocén-oligocén határ tájékán

HABLY LILLA: A tardi agyag makroflórája és éghajlati események az eocén-oligocén fordulóján

NAGYMAROSSY András: A hazai alapszelvények korrelációja és jelentősebb környezetváltozások a nannoplankton alapján az eocén-oligocén határ fordulóján

HORVÁTH MÁRIA: A hazai alapszelvények korrelációja és az eocén végi események a planktonforaminifera fauna alapján

KÁZMÉR Miklós: A hazai alapszelvények egyes szedimentológiai paramétereinek változási trendje az eocén-oligocén határ táján

DUDICH Endre: Nyomelemváltozások és értelmezésük az eocén-oligocén határszelvények alapján

VETŐ ISTVÁN: Szerves geokémiai vizsgálatok az eocén-oligocén alapszelvényekben
SZABÓ CSABA—BALOG ANNA: Vulkanitok és magmás események Magyarországon az eocén-oligocén fordulóján

BOGNÁR László: A budai márga és a tardi agyag ásványos összetétele RTG vizsgálatok alapján

KÁZMÉR Miklós: A budai felsőeocén karbonátok mikrofaciése

VARGA Péter: Eocén-oligocén alapszelvények mikrofaciális vizsgálati eredményei
KECSKEMÉTI Tibor—VARGA Péter: Nagy foraminifera faunák korrelációja és az eocén-oligocén határ

VARGA Péter: Az eocén-oligocén alapszelvények nagyforaminifera faunái és azok rétegtani, fácies-tani jelentősége

BALOGH Kadosa: Radiometrikus dátumok a hazai eocén-oligocén alapszelvényekből

MÁRTON Péter: Magnetosztratigráfiai skála a hazai eocén-oligocén határszelvényekből

MONOSTORI Miklós: Az Ostracoda fauna alapján levonható időrétegtani és fácies-tani következtetések

BÁLDI Tamás: Molluskafauna szintek és korrelációs lehetőségek a budai márga és a tardi agyag alapszelvényeiben

Vita: Kókay J., Báldi T., Kecskeméti T., Nagymarosy A., Jocháné Edelényi E., Kecskeméti Körtendy A., Dienes I., Báldiné Beke M., Hajós M., Vető I., Márton P., Szabó Cs. Bognár L., Kázmér M.
Résztevők száma: 72 fő

Március 8. VIII. Mediterrán Neogén Világkongresszus Szervező Bizottságának ülése

Napirend: Aktuális feladatok

Résztevők száma: 7 fő

Március 9. Elnökségi ülés

Elnök: DANK Viktor

Napirend: 1. Elnöki megnyitó 2. Az 1983. évi munkaterv szóbeli kiegészítése (hozzászólások) 3. Az 1984-es Geológiai Világkongresszuson való részvétel előkészítése 4. Az 1985. évi Mediterrán Neogén Világkongresszus előkészítése 5. Az Ifjúsági Díjbizottság jelentése 6. Személyi és szervezeti változások 7. Egyéb

Résztevők: 15 fő

Március 16. A Társulat 1983. évi közgyűlése

Elnök: DANK Viktor

Program:

1. Elnöki megnyitó: DANK Viktor*
2. HAAS János—CSÁSZÁR Géza—KECSKEMÉTI Tibor: A rétegtan megújítása és ennek magyarországi vonatkozásai
3. JASKÓ Sándor: Megemlékezés SZENTES Ferenc tiszteleti tagról*
4. Csíky Gábor: Megemlékezés ZIPSER Keresztély András születésének 200 éves évfordulójáról

5. 1983-ban a földtani kutatásban végzett eddigi eredményes munkájukért „Ifjúsági Díjban” részesültek: Rózsa Péter, TAKÁCS József és KOPECKY Andrea.

6. Az 50 éves társulati tagságot elismerő oklevél átadása JASKÓ Sándor tagtársunknak.

7. Az 1982-es „Első Előadói Anket” nyerteseinek oklevél átadása.

8. BÉRCZI István: Főtitkári beszámoló*

Március 18. Az 1983. évi Mérnökgeológiai Szeminárium szervező bizottsági megbeszélése Sopronban

Elnök: DANK Viktor

Napirend: Szakmai program egyeztetése és egyéb szervezési kérdések megbeszélése

Résztevők száma: 11 fő

Március 21. Tudománytörténeti Szakosztály vezetőségi ülése

Elnök: BOGSCS László

Napirend: 1. Földtani Tudománytörténeti Napok 2. Egyebek

Résztevők száma: 7 fő

Március 22. A Szénkőzettani Munkabizottság előadói ülése

Elnök: BELLA LÁSZLÓNÉ

RADNAINÉ GYÖNGYÖS ZSUZA: A mecseki szének fizikai-kémiai sajátosságai és ezek kapcsolata a gázkitörés-veszéllyel

Vita: Takács Nagy A., Bella L.-né, Hor-

* E füzet elején található!

váth Z., Fábiansics L., Szücs I., Vető I.
Résztevők száma: 11 fő

Március 28. Földtani Tudománytörténeti Napok a Tudománytörténeti Szakosztály rendezésében „A magyarországi földtani térképezés és térképszerkesztés története a földtani gondolkodás tükrében” témakörben

Elnök: BOGSCH László
BOGSCH László: Megnyitó
Csíky Gábor: A bányaföldtani térképezés úttörői Magyarországon a XVIII. században (MARSIGLI L. F., BORN I., FICHEL J. E., FRIDVALDSZKY J.)

PÓKA TERÉZ: A magmás képződmények térképi ábrázolásának fejlődése

BREZSNYÁNSZKY Károly: A Kárpát-medence nagyszerkezeti térképei a tektonikai elméletek fejlődésének tükrében

STEGENA Lajos: A geofizikai térképezés kezdetei

SZÉLES Lajos: A földtani térképek a szénbányászatban

SZANTNER Ferenc et al.: A bauxitprognosztika kartográfiai alapjai Magyarországon

KNAUER József: A bauxitföldtani térképezés kialakulása Magyarországon

DUDICH Endre: Az úrkutatás hajnalának hatása a földtani térképezésre (légi-fényképek, ürfelvételek, távérzékelés)

Vita: Szilárd J., Csíky G., Dudich E., Jantsky B., Knauer J., Jaskó S.

Résztevők száma: 49 fő

Március 30. Az Illit Ankté (Zamárdi – május) és az ez évi vándorgyűlés (Balatonalmádi – október) szervező bizottsági ülése

Napirend: Szervezési kérdések, aktuális teendők

Résztevők száma: 6 fő

A Magyarhoni Földtani Társulat Alföldi Területi Szervezetének 1983. január–március havi ülészakán elhangzott előadásai

Január 11. Előadóiülés az MHT Szegedi Területi Szervezetével közös rendezésben

Elnök: GRASSELLY Gyula
SAJÓK Csanád: A molekuláris szerves geokémia alkalmazása a kőolajkutatásban
BALLA Kálmán – T. KOVÁCS Gábor: Görögországi gőzfürások geológiai és hidrogeológiai ismertetése

Résztevők száma: 29 fő

Február 15. Előadóiülés

Elnök: PAP Sándor
BONCZ László – GAJDOS István – SZENTGYÖRGYI KÁROLYNÉ: A Középföldi kevertgázóv földtani és teleptani újraértékelése

TATÁR ANDRÁSNÉ: A Jászság-I. geofizikai-földtani alapfúrás földtani eredményei

SZÜCS Imre – VETŐ István: A Cserhát hegységben mélyült 2000 m-es Szirák 2. magfúrás szórt szénhidrogén-gáz tartalmának vizsgálata

Vita: Jámbor Á., Fábians Gy., Valcz Gy., Gajdos I., Pap S., Mucsi M., Szili Gy., Vető I., Tatár A.-né, Tanács J.

Résztevők száma: 25 fő

Március 15. Előadóiülés

Elnök: SZEDERKÉNYI Tibor
BONCZ László: A folyamatos rétegdőlés-szelvényezés földtani értelmezésének elméleti és gyakorlata

SZENTGYÖRGYI Károly: Az Alföld felsőkréta képződményeinek helyzete a környező nagyszerkezeti egységekben

HAJDÚ Dénes: A Mecsek – Középföld – máramarosi mobilis övezet és a Villány-bihari autochton érintkezési övezete

Vita: Fábiansics L., Berkes Z., Pap S., Horváth F., Szerdahelyi G., Haas J., Mészáros J., Szederkényi T., Kázmér M., Olasz J., Hajdú D., Szentgyörgyi K.

Résztevők száma: 23 fő

A Magyarhoni Földtani Társulat Budapesti Területi Szervezetének 1983. január–március havi ülészakán elhangzott előadásai

Január 26. Előadóiülés

Elnök: VÉGH SÁNDORNÉ
KORPÁS László: Nyersanyagkutatási lehetőségek a Börzsöny-, Dunazug-hegység területén

KUBOVICS Imre – BILIK István: Beszámoló az izlandi bazalt vulkánossági konferenciáról

BALKAY Bálint: Izlandi vetített képes útibeszámoló

Vita: Bilik I., Kiss J., Brezsnayánszky K. Mindszenty A.
Résztevők száma: 45 fő

Február 23. Előadással

Elnök: KÖRÖSSY László
BALLA Zoltán: A Kárpáti szirtöv problematikája

VICZIÁN István: Üledékes közettani vizsgálatok a Délnémet Molasz-medence neogén pelites közeteiben

Vita: Mészáros J., Nagy S., Körössy L.
Résztevők száma: 31 fő

Március 23. Előadással

Elnök: VÉGH SÁNDORNE

VÖLGYI László: A hazai szénhidrogénkutatás és prognózis földtani eredményei
BARDÓCZ Béla—TORMÁSSY István: A hazai szénhidrogénkutatás és prognózis földtani eredményei

Vita: Körössy L., Jantsky B., Mészáros J., Rumpfer J., Szili Gy., Markó L., Völgyi J., Tormássy L., Szerecz F., Végh S.-né
Résztevők száma: 41 fő

**A Magyarhoni Földtani Társulat Dél-dunántúli Területi Szervezetének
1983. január—március havi ülészakán elhangzott előadásai**

Január 25. Előadással

Elnök: BARABÁS Andor

ELEK István—KONCZ István: Radiohidrogeológiai eredmények Zalakaros területéről

SOMOGYI János: A mecseki uránérclelőhely közeteinek szilárdságtani, ásványtani értékelése gázkitörésveszélyességi, biztosítási szempontból

Vita: Novák Gy., Koch L., Kassai M., Koncz I., Elek I., Érdi-Krausz G., Somogyi J., Barabás A.

Résztevők száma: 36 fő

Február 8. Vezetőségi ülés

Elnök: KOVÁCS Endre

Napirend: 1. Ifjúsági Díj kiírása 2. A műszaki és közgazdasági propaganda hetek rendezvényei 3. Az I. félév rendezvényei és azok időpontjának kijelölése 4. A jubileumi rendezvény szervezési kérdései és feladatai 5. egyéb

Résztevők száma: 11 fő

Február 22. Kerekasztal beszélgetés a Gazdaságföldtani Szakosztállyal, a Mecseki Szénbányák Líász Klubjával és a Pécsi Akadémiai Bizottság Földtani Munkabizottságával közös rendezésben

Elnök: KOVÁCS ÁRPÁD

MACH Péter: A kutatásfinanszírozás új rendje

Vita: Musitz L., Somssichné Lédeczi E., Kovács E., Pólai Gy., Vedródi A., Hárs F., Lipi I., Mach P., Bohn P., Somos L., Benkő F.

Résztevők száma: 64 fő

Március 15. Előadással

Elnök: BÓNA József

KASZÁS Ferenc—SCHUBERT József: Lősz-magaspart állékonysági vizsgálatának eredményei Dunaszekcső térségében

PORDÁN Sándor: Mecseki miocénkorú képződmények közettani vizsgálata

Vita: Virágh K., Pordán S., Bóna J., Vincze V.-né, Kókai A., Wéber B.

Résztevők száma: 24 fő

Március 21. Előadással a Baranya megyei Tudományos Hetek keretében az ÉTE Baranya megyei Csoportjával, az MKBT Dél-dunántúli Területi Szervezetével, az MHT Baranya megyei Területi Szervezetével, a Magyar Urbanisztikai Társaság Dunántúli Csoportjával és a Magyar Építőművészek Szövetség Dél-dunántúli Csoportjával közös szervezésben

Elnök: HERNÁDY Alajos

ORMOSY Viktor: Pécs — mint középfokú vonzáskörzet — fejlesztési koncepciója és annak környezetvédelmi összefüggései

Felkért hozzászólók: BUNYEVÁCZ József és KASSAI Miklós

Vita: Horváth O., Koch L., Bunyevác J.

Résztevők száma: 40 fő

Március 22. Kerekasztal beszélgetés a Baranya megyei Tudományos Hetek keretében az MTE-Sz Baranya megyei Szervezete Energiaüzemeltetési Bizottságával, az ÉTE Pécsi Csoportjával, a MEE Pécsi Csoportjával, az OMBKE Mecseki és Mecsekaljai Csoportjával, a Mecseki Szénbányák Líász Klubjával, a Pécsi Akadémiai Bizottsággal és a területi Energiaipari Bizottsággal közös szervezésben.

Elnök: DÁNYI Pál

KAPOLYI László: A mecseki szénvagyom kutatásának, feltárásának és termelésének, a megyei energiastruktúra átalakításának aktuális feladatai és problémái

Vita: Lombosi J., Bobula A., Pálffy A., Kassai M., Kovács E., Kapolyi L.

Résztevők száma: 100 fő

Március 24—25. Anktét „Az energiagazdálkodás megyei feladatai” témakörben a Baranya megyei Tudományos Hetek keretében, az MTE Sz Baranya megyei Szervezete Energiagazdálkodási Bizottságával, az ÉTE Pécsi Csoportjával, a MEE Pécsi Csoportjával, az OMBKE Mecseki és Mecsekaljai Csoportjával, a Mecseki Szénbányák Liász Klubjával, a Pécsi Akadémiai Bizottsággal, a területi Energiaipari Bizottsággal közös szervezésben.

Március 24. Elnök: SZABÓ Antal

GÁLFI István: A Liász-program megvalósításának az energiagazdálkodásban és az energiahordozók importjának csökkentésében várható eredményei

MÁTRAI ÁRPÁD: Az uránérctermelés helyzete, perspektívái a hazai energiahordozótermelés szempontjából. Az ércbányászat technológiája és a technológia során fel szabaduló hőmennyiség hasznosítási lehetőségei

Március 25. Elnökök: KOVÁCS Béla és KONCSAG Károly

GAÁL Ottó: A Baranya megyei földgázprogram megvalósításának jelentősége, problematikája

SZABÓ Antal: Baranya megye és Pécs város lakossági és ipari energiaellátása, különös tekintettel a villamosenergia-ellátás szerepére a komplex energiagazdálkodásban

FIGYŐ SÁNDOR: A Pécsi Hőerőmű rekonstrukciójának jelentősége az energiaegettségű távlati perspektívái figyelembevételével, kapcsolódás a Liász programhoz, valamint a távhőszolgáltatási igényekhez

VADÁSZ ELEMÉR: Az energiagazdálkodás szakember ellátásának és képzésének kérdései

KASSAI MIKLÓS: A geotermikus energia hasznosítási lehetőségei Baranya megyében

Vita: Kamarás B., Veszely K., Molnár K., Szabó A., Gaál O., Mátrai A., Kassai M., Vadász E., Kárpáti L., Koncsag K., Kiss J., Fodor A. Cs., Németh S., Vass B., Kassai J.

Résztevők száma: 200 fő

!

A Magyarhoni Földtani Társulat Északmagyarországi Területi Szervezetének 1983. január—március havi ülészakán elhangzott előadásai

Február 24. Vezetőségi ülés

Elnök: NÉMEDI VARGA Zoltán

Napirend: I. 1983. év I. félévi programjának megbeszélése 2. Aktuális problémák

Résztevők száma: 6 fő

Február 24. Előadókülés

Elnök: EGERER Frigyes

SERESNÉ HARTAI ÉVA: Adatok a kis-

Március 29. Anktét az „Ásványvagyongazdálkodás és védelem” témakörében a Gazdaságföldtani Szakosztállyal közös rendezésben a Baranya megyei Tudományos Hetek keretében

Elnök: SOMSSICH Lászlóné

MACH Péter: Ásványvagyongazdálkodás és védelem, valamint a gazdasági szabályozók kapcsolata

BÁRDOSY György—BÁRDOS B. Miklós—FODOR Béla—MÉRAI Károly: Ásványvagyongazdálkodás és védelem az alumíniumiparban

SOMOS László: Nyersanyag-értékelési módszerek

KISS József: Az ásványvagyongazdálkodás kérdései a KGST szervezetében

SZÉLES Lajos: Ásványvagyongazdálkodás és védelem a hazai szénbányászatban

TORMÁSSY István: Ásványvagyongazdálkodás és a földtani kutatás összefüggései a szénhidrogén-bányászatban

CSEH-NÉMETH József: Ásványvagyongazdálkodás és védelem az érc- és ásványbányászatban

BODROGI Frigyes—ÉRDI-KRAUSZ Gábor: A Mecseki Ércbányászati Vállalat jövőbeni ásványvagyongazdálkodási lehetőségei

HAHN György (felolvasta REINER György): Építőipari nyersanyagaink ásványvagyongazdálkodási kérdései

Vita: Kiss J., Fodor B., Somos L.

Résztevők száma: 79 fő

Március 30. Előadókülés a Baranya megyei Tudományos Hetek keretében a MHT Baranya megyei Területi Szervezetével és az ÉTE Baranya megyei Csoportjával közös rendezésben

Elnök: HERNÁDY Alajos

WILHELM Ferenc: Szilárd és folyékony hulladékéltelvezés lehetséges megoldásai és az ezzel kapcsolatos tennivalók

Vita: Ralovich B., Bartos S., Wilhelm F., Hernády A.

Résztevők száma: 35 fő

győri palaformáció képződményeinek összehasonlító földtani vizsgálataihoz

BAKSA Csaba: A reeski érképződés genetikai vázlata

Vita: Baksa Cs., Egerer F.

Résztevők száma: 36 fő

Március 24. Kerekasztal beszélgetés „Érc-kutatási lehetőségek Északmagyarországon az

újabb kutatási eredmények tükrében" címmel

Elnök: ZELENKA Tibor
 ZELENKA Tibor: Bevezető
 Felkért hozzászólók: ÁDÁM Oszkár,
 NAGY István, NAGY Elemér, BALLA Zoltán,
 CSEH-NÉMETH József, SZABÓ Imre,

HERNYÁK Gábor, VÁRKONYI József, VERŐ László

Vita: Nagy I., Balla Z., Cseh-Németh J., Szabó I., HERNYÁK G., VÁRKONYI J., VERŐ L., LESS Gy., DURA K., RAINCSÁK Gy., JUHÁZS A.

Résztevők száma: 36 fő

A Magyarhoni Földtani Társulat Közép- és Északdunántúli Területi Szervezetének 1983. január–március havi ülészakán elhangzott előadásai

Február 8. Előadótülés

Elnök: SZANTNER Ferenc
 SZANTNER Ferenc—KNAUER József—MINDSZENTY ANDREA: Az Iharkút-németbányai bauxitterület fejlődéstörténeti és ősdomborzati viszonyai

JASKÓ Sándor: Neogén hegymozgás és letarolódás a Dunántúli-középhegység délkeleti peremén

KORPÁS László: A Kab-hegy és környékének vulkanológiai vázlata

MÉSZÁROS József: A Kárpát-medence ollós bezáródási öve (a Zágráb—Hernád vonal kérdése)

Vita: Bárdossy Gy., Szantner F., Knauer J., Pataki A., Korpás L., Nándori Gy., Mészáros J., Fábian J., Tóth K., Jaskó S.

Résztevők száma: 30 fő

Március 31. Előadótülés

Elnök: KÁROLY Gyula

JÓNÁS K.—VASSÁNYI I.: A kvantitatív fáziselemzési módszerek teljesítőképessége (röntgendiffrakció, infravörös és Mössbauer spektroszkópia)

MOLNÁR P.—TAKÁCS P.: Szerkezetföldtani megfigyelések az Iharkút-németbányai bauxitelfordulás és a bakonyjákói medence érintkezési zónájában

TÓTH K.: Az Iharkút—Úrkút közti terület középsőeocénje

KEREKESNÉ TŰSKE M.: Nannoplankton vizsgálati eredmények dudari bauxitkutató fúrások paleogén képződményeiből (bejelentés)

Vita: Tóth K., Pataki A., Károly Gy., Molnár P.

Résztevők száma: 27 fő

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója
Műszaki szerkesztő: Sándor István

A kézirat a nyomdába érkezett: 1983. VI. 20. — Terjedelem: 9,8 (A/5) ív
84.12215 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest. — Felelős vezető: Hazai György

SZERZŐTÁRSAINKHOZ !

Kérjük, hogy a Földtani Közlöny Szerkesztőbizottságához beküldött kéziratokat az alábbiak szerint szíveskedjenek elkészíteni:

1. Minden oldal (az esetleges apróbetűs szedések is) kettes sorközzel, soronként 50 leütéssel, 25 sorral készüljön.
2. A fokozódó papírhány miatt és a hosszú átfutási idő lerövidítése érdekében egy-egy cikk max. 15 szabványoldal (lásd az 1. pontot) terjedelmű lehet, beleértve a táblázatokat és az idegen nyelvű rezümé szövegét is, ami max. 2—3 gépelt oldal legyen.
3. A cikkhez max. 8—10 ábra tarthat, a megfelelő feliratokkal és jelmagyarázattal (ez nem számít bele a 2. pontban említett 15 oldalba). Az ábracímeket és a jelmagyarázatokat külön (tehát nem a szövegben!) kérjük. Az ábrák helye a szövegben megjelölendő.
4. Amennyiben fénykép-tábla melléklet szükséges, kérjük, hogy pl. egy ősmaradvány vagy kristály (stb.) csak egy fényképen szerepeljen, a táblák száma sem lehet több 5—8-nál. A fényképek minősége kliséképes kell legyen.
5. A gépelt szövegben a szerző által kívánt kiemeléseket kérjük ceruzával megjelölni, minden más megkülönböztetést (pl. csupa nagybetű stb.) mellőzni kérünk.
6. A Földtani Közlönyben csak olyan cikket közlünk, amelyet megelőzőleg a Társulat fórumán előadtak és megvitattak. Ezt a címhez tartozó lábjegyzetben minden esetben fel kell tüntetni.
7. A lektorok kijelölése a szerkesztőbizottság feladata. Mellékelt lektori véleményt nem veszünk figyelembe.
8. A szerkesztőbizottság csak a fentieknek megfelelő kéziratot fogad el.
9. Kérjük Szerzőtársainkat, szíveskedjenek a közlés céljából kívánt postacímüket (irányítószámmal) megküldeni. Továbbá közölni pontos lakcímüket és személyi számukat, amely adatokra a szerzői díj kiutalásához van szükség.
10. A korrekktúrára visszaküldött levonatokat javítás után kérjük *minden esetben* DR. KASZAP ANDRÁS címére, és nem a Társulat titkárságára eljuttatni, ill. ajánlott küldeményként postára adni (1034 Budapest III. Nagyszombat u. 25. II. 87.).

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója

Műszaki szerkesztő: Sándor István

A kézirat a nyomdába érkezett: 1986. szeptember 4. — Terjedelem: 11,2 (A/5 ív)
87.15962 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest. — Felelős vezető: Hazai György

Ára: 19,— Ft

Előfizetési díj egy évre: 76,— Ft

INDEX: 25299
ISSN 0015—542X

Felolgo szerkesztő:
DANK VIKTOR

Technikai szerkesztő:
MEISEL JÁNOSNÉ

A szerkesztő bizottság tagjai:

GÉCZY BARNABÁS, KLIBURSZKYNÉ VOGL MÁRIA, KONDA JÓZSEF, MÁTYÁS ERNŐ,
NÉMETH GUSZTÁV, SZÉKYNÉ FUX VILMA, SZILVÁGYI IMRE, ZELENKA TIBOR

✱

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (PKHI 1900 Budapest, József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a PKHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetés bejelenthető az Akadémiai Kiadónál (1363 Budapest, Alkotmány utca 21. Telefon: 111-010).

Példányonként beszerezhető: az Akadémiai Könyvesboltban (1368 Budapest, Váci utca 22. Telefon: 185-881, a PKHI Hírlapboltjában (1055 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76. Telefon: 116-269) és minden nagyobb árusítóhelyen.

Előfizetési díj egy évre: 76,— Ft

1 szám ára: 19,— Ft

Index szám: 25299

Külföldön terjeszti a KULTURA Külkereskedelmi Vállalat,
H-1389 Budapest, Pf. 149.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST